

ประชุมเชิงปฏิบัติการ
“เสริมพลังศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา”
ระหว่างวันที่ ๒๑-๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖
ณ คำแสด ริเวอร์แคว รีสอร์ท จ.กาญจนบุรี

ผู้เข้าร่วม

๑. รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๕
๒. รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนنگไกรลาศวิทยา
๓. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนอนุบาลประชารัฐสามัคคี
๔. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยค้อมิตรภาพที่ ๒๐๖
๕. ผู้ช่วยผู้อำนวยการ รองผู้ช่วยผู้อำนวยการและครู โรงเรียนดาราวิทยาลัย
๖. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ พะเยา
๗. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนรัชฎา
๘. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและครู โรงเรียนศิขรภูมิพิสัย
๙. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร
๑๐. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนบ้านคลองยาง
๑๑. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนเทศบาลจามเทวี
๑๒. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนบ้านหนองบัวแดง
๑๓. ผู้อำนวยการและครู โรงเรียนสัตยาไส
๑๔. คณะครู โรงเรียนกะทู้วิทยา
๑๕. ทีมงานมูลนิธิสยามกัมมาจล

วิทยากร

อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์

วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

กิจกรรมทำความรู้จัก โดยอาจารย์ฤทธิไกร ไชยงาม จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อ.ฤทธิไกร ไชยงาม: เชิญอาจารย์ทุกท่านลุกขึ้นเดินไปเรื่อยๆ กระจายจากกลุ่มเพื่อนที่มาด้วยกัน เมื่อเดินระยะเวลาหนึ่ง ให้หยุด ทักทายเพื่อนที่หยุดอยู่ใกล้กัน

เดินต่ออีกระยะเวลาหนึ่ง ให้หยุดแล้วจับมือเพื่อนที่อยู่ใกล้ทั้งสองมือ ค่อยแนะนำตัวกันไปเรื่อยๆ ระยะหนึ่งแล้วจับความรู้สึกจากมือเพื่อนที่จับอยู่ว่า อุ่น ร้อน เย็น แล้วถามว่าไปทำอะไรมา เป็นอย่างไรบ้าง

เดินต่อไปอีกระยะเวลาหนึ่ง จับคู่จับมือกับเพื่อน แนะนำตัว พูดคุยถามไถ่ทำความรู้จัก แล้วยืนให้ปลายเท้าตรงกัน และจับมือไขว่กัน มือขวาจับมือซ้าย ให้หลังตา ให้คนที่อายุมากกว่าส่งสัญญาณโดยการบีบมือ ไปทางขวา คนที่ได้รับสัญญาณก็ส่งต่อ จับความรู้สึกจากน้ำหนักมือที่บีบส่งสัญญาณ น้ำหนักส่งมาเท่าไร ส่งต่อไปเท่านั้น ใจพยายามจับความรู้สึก เมื่อใดคิดขึ้นมากก็รู้ว่าคิด และส่งสัญญาณให้เร็วขึ้น จนหยุดในที่สุด สัญญาณไม่มีมาแล้ว และความอุ่นเย็นก็หายไป ตามหลักฟิสิกส์ อุณหภูมิจะถ่ายเทจนเท่ากัน เมื่อผ่านไประยะเวลาหนึ่ง ให้บีบมือเพื่อนแรงๆ คนที่เพื่อนบีบมือแรงๆ ให้ส่งสัญญาณเบาๆ ต่อไปทางซ้ายมือ คนที่ถูกบีบรู้สึกเจ็บ บีบกลับไปนุ่มๆ เบาๆ ถึงคนที่บีบเรา สลับกันบ้างแรง เบา ตรงนี้เปรียบเหมือนเราเป็นครู ที่เจ็บเพราะลูกศิษย์ แต่เราก็ไม่เคยโทษเด็กเลย แต่เรากลับทำกับเด็กเหมือนลูกหลาน ส่งความรู้สึกดีๆ กลับไป

ต่อไปให้เดินออกไปให้ไกลที่สุด โดยให้จำจุดเดิมที่อยู่ เดินออกไปโดยไม่หยาใจ จนกระทั่งกลับหยาใจไม่ได้ ให้กลับไปจุดเดิมที่เคยยืน จากนั้นลองปรับให้ความเร็วคงที่ ถ้าสังเกตตัวเอง ท่านเดินไปไม่เร็วมากแต่ตอนกลับจะรีบกลับ ต่อไปให้คำนวณความเร็ว ระยะทาง เวลาให้พอเหมาะกับลมหายใจ ถ้าใครที่จะหมดลมหายใจพอดี ท่านเริ่มจะรู้จักกับศักยภาพของตนเอง เวลา ระยะทาง บริบทคือระยะทาง เริ่มใหม่ถ้าท่านรู้จักคำว่า “พอประมาณ” ท่านจงทำให้ความเร็วคงตัว ระยะเวลาก็พอเหมาะกับลมหายใจ บางคนเดินมาถึงเร็ว บางคนเดินมาถึงช้ากว่าเลยต้องรีบ เดินไปให้ไกลที่สุด สังเกตตัวเองด้วย บางคนลมหายใจยาวเดินไม่หยุด นี่เป็น

วิธีการสอนให้รู้จักความพอประมาณได้ง่ายที่สุด เวลา ระยะทาง บริบทคือสภาพต่างๆ ที่แวดล้อม ลมหายใจคือ ศักยภาพ

ลองเดินไปเรื่อยๆ ด้วยความเร็วที่พอประมาณ ผมจะใส่กติกาของสังคมไปที่ละอย่าง ให้เดินไปเรื่อยๆ ด้วยความเร็วพอประมาณ จากนั้นให้ก้มหน้ามองไปข้างหน้าประมาณ ๓ ก้าว เดินไปเรื่อยๆ แล้วก้มมองส้นเท้า คนที่เดินอยู่ข้างหน้า แล้วเดินตามเขาไปด้วยจังหวะก้าว ด้วยลักษณะการเดินเช่นเดียวกับเขา ด้วยเวลาที่เหมาะสมจะเจกันพอดี ใครเห็นอะไรบ้างจากกิจกรรมที่ผ่านมา

อ.หญิง ๑: เห็นจังหวะของเท้าเพื่อนที่อยู่ข้างหน้าแล้วเราปรับจังหวะให้เท่าเทียมกับเขา

อ.หญิง ๒: เห็นทิศทาง ตอนเข้ามาตอนแรกอาจารย์ให้เดินก็เดินไปเรื่อยๆ เดินสวนทางกับชาวบ้านเขา ตอนหลังอาจารย์ให้เดินก้มหน้าตามเขา ค่อยๆ เป็นทิศทางเดียวกัน ไม่วุ่นวาย

อ.ฤทธิไกร ไชยงาม: มีใครคิดว่าทำไมเราเดินเป็นวงกลมไปทางเดียวกัน

อ.หญิง ๓: รูปแบบพื้นที่เป็นลักษณะวงกลม และเดินตามรอยเท้าคนข้างหน้า

อ.ฤทธิไกร ไชยงาม: ทำไมถึงเดินตามกัน

อ.หญิง ๔: จะได้ไม่ชนกัน ไม่เกิดปัญหาเวลาเดิน

อ.ฤทธิไกร ไชยงาม: พื้นที่ที่เดินถ้าเป็นห้องยาวก็จะเดินยาวไป ถ้าเป็นสี่เหลี่ยมก็จะเดินสี่เหลี่ยม ผมทำกิจกรรมนี้ไม่มากเท่าไร แต่เห็นชัดเหมือนกันหมดว่า เราเดินเป็นวงกลม เพราะห้องมันเป็นวงกลม ถ้าไม่ถามคนจะไม่เห็นกระแสของสังคม ไม่เห็นว่าเราเดินเป็นแถวตามกันไปเพราะอะไร มีบางอย่างใส่เงื่อนไขเข้ามาเหมือนมีบางคนมาล่อเราด้วยโฆษณาที่เราไม่รู้จะทำอะไรอยู่ ตอนที่ลั่นลมหายใจ เราจะกะเวลาไม่ถูกตอนแรกๆ เมื่อเราชินแล้วเราก็จะกะถูก ผมคิดว่าการสอนเด็กให้รู้จักความพอประมาณเราไม่สามารถสอนโดยการบอกได้ต่อไปแล้ว เราต้องสอนให้เด็กรู้จากการปฏิบัติและรู้ด้วยตนเองว่าพอประมาณคืออะไร การจับสัมผัสมือตอนที่ลั่นลมหายใจ คนจะเรียนรู้ว่าจะพอประมาณคืออะไร การสัมผัสมือคือ เบื้องต้นพื้นฐานของการเจริญสติ ซึ่งเป็นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสิ่งที่ผมปฏิบัติ ก็ขอแลกเปลี่ยนเพื่อท่านนำไปปฏิบัติกับเพื่อนครู เด็กที่โรงเรียน แล้วกลับมาเจอกันวันหน้าก็จะได้แลกเปลี่ยนกันว่าได้ผลไหมอย่างไร ขอขอบคุณครับ

ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการอบรม

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์

ผู้จัดการโครงการพัฒนาเยาวชนโดยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทราบว่าหลายโรงเรียนมีงานเยอะมากและเป็นวันหยุดด้วย ก็ดีใจมากที่ท่านเห็นความสำคัญและมาร่วมกระบวนการด้วยกัน วัตถุประสงค์ของการจัดงานครั้งนี้ เราเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ (ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา) กันแล้ว มีการทำงานเยอะวิ่งไปข้างหน้า มีการออกไปนอกโรงเรียนกันมาก กระบวนการใน ๓-๔ วัน เราอยากให้โรงเรียนได้อยู่นิ่งๆ กับตัวเอง ดูว่าสิ่งที่ทำไปมีอะไรบ้าง มีความสำเร็จอะไร มีอุปสรรคอะไรบ้าง แล้วเราก้าวข้ามมาได้อย่างไร ได้ทบทวนตนเองว่า เราได้เรียนรู้อะไรจากงานที่เราทำ หลังจากเรียนรู้ตนเอง เรียนรู้อดีตแล้ว ได้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ ว่าแต่ละคนมีความสำเร็จที่ดีๆ มากมาย หลังจากที่เราเรียนรู้อดีต ปัจจุบัน เราจะมาดูว่าในอนาคตเราจะทำอะไรต่อไป เพื่อให้เราเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่มีความยั่งยืน มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เราจะวางแผนแก้ไขได้อย่างไร

โดยปกติ การประชุมของเรามักจะเป็นการจัดเพื่อเติมความรู้เป็นส่วนใหญ่ แต่ใน ๓-๔ วันนี่จะเป็นการเรียนรู้จากภายใน เรียนรู้จากสิ่งที่มีอยู่ในตัวตนของเราเองด้วย ค้นหาตนเองด้วย ดังนั้น ขอให้ทิ้งทุกอย่างไว้ข้างหลัง เปิดใจ ร่วมเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นี่เป็นความคาดหวัง และเชื่อว่าเราจะได้อะไรดีๆ มากมาย จากสิ่งที่เราได้ทำมาและจะได้แนวคิดที่จะไปดำเนินการต่อได้

กระบวนการใน ๓-๔ วันนี้ เราได้อาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ เป็นวิทยากร ท่านอาจารย์ชัยวัฒน์เป็นผู้ก่อตั้ง Bangkok Forum และเป็นประธานของ CIVIC Net สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม ท่านทำงานด้านประชาสังคมเยอะมาก และเป็นผู้บุกเบิกและสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวต่างๆ เป็นกรรมการคณะปฏิรูปประเทศไทยทำเรื่องการส่งมอบประเทศไทยอย่างไรให้ลูกหลาน ท่านมีผลงานเขียนมากมาย เช่น ทฤษฎีไร้ระเบียบ การเมืองไทยในสังคมโลกาภิวัตน์ ท่านเป็นวิทยากรกระบวนการเยอะมากทั้งในและต่างประเทศ ทั้งเรื่อง system thinking และกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพและการเรียนรู้จากภายในตนเอง

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : กระบวนการเรียนรู้ นอกเหนือจากเรียนในห้องเรียน ใช้การสอนให้เด็กได้ฟังข้อมูล ได้ข้อคิดจากหนังสือแล้ว ยังมีกระบวนการเรียนรู้ทางกายอีก ต่อไปจะมีบทบาทมากขึ้น เพราะเราจะเข้าสู่โลกของการเรียนรู้และคิดแบบองค์รวม

อยากให้คุณได้ทราบว่าที่ท่านขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มันมีความหมายอย่างไรกับอนาคตประเทศไทย ช่วงฟองสบู่แตกเมื่อปี ๒๕๔๐ เราใช้เวลา ๔-๕ ปี ในการฟื้นตัวจากฟองสบู่ขึ้นมา แล้วตอนนี้ก็จับจ่ายใช้สอยอย่างเต็มที่ ถ้าใครได้อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเมื่อวันศุกร์ที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๖ เขียนโดยคุณชุม คอแลมน์เหะพาที พูดถึงหนี้ครัวเรือนสูงหนึ่งในสัญญาณอันตราย คุณชุมพูดถึงเรื่องประเทศไทยมีหนี้สินในปี ๒๕๕๕ สูงขึ้นเกือบ ๘๐% ซึ่งสูงมากในแง่ GDP นี่คือนสัญญาณอันตราย

จริงๆ ท่านคงได้ติดตามข่าวสารในโลกที่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ประเทศสเปน โปรตุเกส เกือบล้มละลายทั้งประเทศ เมื่อไม่นานมานี้หลังจากที่รัฐบาลโปรตุเกสและประชาชนโปรตุเกสใช้เงินเกินตัว เขาก็ถูก IMF บีบบังคับ เหมือนกับที่ IMF บีบบังคับประเทศไทยให้ปรับค่าของเงิน ก็บีบบังคับให้รัฐสภาของกรีซออกกฎหมายเพื่อลดข้าราชการประมาณ ๑๕,๐๐๐ คน กรีซเป็นประเทศที่พลเมืองไม่มาก ไม่แน่ใจว่าประมาณ ๑๐ ล้านคนมั้ง ดังนั้นข้าราชการจำนวน ๑๕,๐๐๐ คนคิดเป็นจำนวนไม่น้อย แล้วครอบครัวของคนทั้งหลาย คงเหมือนสมัยก่อนปี ๒๔๗๕ ที่เศรษฐกิจไทยสมัยพระปกเกล้าได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ ฟองสบู่แตกที่สหรัฐอเมริกา แล้วลามมาถึงประเทศไทยใน ๓-๔ ปีหลัง ทำให้ต้องลดข้าราชการจำนวนหนึ่งออก เขาเรียกว่า “ต้องดูล” คือ การปรับดูล ดูลงบประมาณการใช้จ่ายให้คงที่ จึงมีการปรับข้าราชการจำนวนหนึ่งออก ตอนนี่กรีซเจอแล้ว โปรตุเกสเจอแล้ว สเปนเจอแล้ว และอิตาลีมีสิทธิเจอ ต่อไปเมื่อดูแล้วเศรษฐกิจของจีน อินเดียก็จะมีสิทธิชะลอตัว ต่อไปเศรษฐกิจของทุนนิยมจะหาความแน่นอนยาก มันจะไม่โตไปเรื่อยๆ มันจะโตแล้วก็ฟุบ แต่การฟุบของแต่ละประเทศจะยาวนานแค่ไหนไม่สามารถเดาได้ หมายความว่าเราต้องเตรียมตัวเผชิญความไม่แน่นอนของอนาคต หรือแม้กระทั่งครูทั้งหลายเป็นข้าราชการ ท่านอย่าวางใจว่าเกษียณไปแล้วท่านจะมีเงินใช้ตลอด เพราะปัญหา กบข. เรื่องอะไรทั้งหลาย ท่านอาจจะดีอกดีใจจะเกษียณแล้วมีเงินบำนาญใช้ ก็ไม่แน่ถ้าเงินมันหายไป

สิ่งที่เรามาเรียนรูวันนี้ไม่ใช้การเรียนรู้การเรียนการสอนสำหรับเยาวชนแค่เศรษฐกิจพอเพียง แบบทำไร่ทำนา ทำสวน แต่อยากให้เห็นโลกทั้งโลกว่าเราจะใช้ชีวิตแบบประมาทไม่ได้ เราจะต้องมีวิถีชีวิตที่พอเหมาะ พอสม พอประมาณ เพราะความไม่แน่นอนของโลกสูงเหลือเกิน เราต้องเตรียมตัวเตรียมใจ สร้างความแข็งแกร่งให้ครอบครัว สร้างความแข็งแกร่งให้กับจิตใจของตนเอง สร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน เพราะต่อไปรัฐบาลมีเงินไม่พอ ผมไม่คิดว่า เงินจะพอแน่ในอนาคต เพราะเงินสวัสดิการทั้งหลายแบบประชานิยมจะไม่มีอีกแล้ว จะลำบาก การดูแลรักษาพยาบาลคนในครอบครัวจะลำบาก ถ้าไม่ดูแลให้ดีใช้เงินมหาศาล ท่านก็รู้ดีว่า เมื่อมีใครเจ็บป่วยในครอบครัวต้องใช้เงินมากมายขนาดไหน ฉะนั้น การจัดการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีความหมายลึกซึ้ง มีความทันสมัยมาก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงที่ครูทั้งหลายนำมาใช้ในโรงเรียนและเผยแพร่เป็นศูนย์การเรียนรู้ นี่เป็นเรื่องที่มีคุณค่าและมีความหมายอย่างยิ่งในอนาคต จากนั้นเป็นต้นไปถึง ๒๐ ปีข้างหน้า ประเทศที่สามารถสร้างสมดุลให้กับชีวิตตนเอง ให้กับครอบครัว ให้กับชุมชนและประเทศชาติได้ ประเทศนั้นก็รับแรงพลิกผัน และความอนิจจังของโลกได้ จึงอยากบอกว่าที่ท่านสละเวลามามีความหมายในอนาคตอย่างยิ่ง ไม่ใช่แต่นักเรียนอย่างเดียว แต่กับตัวท่านและครอบครัว ชุมชนด้วย

ทีนี้ เราจะมาถอดบทเรียนกันอย่างไรให้ความรู้ที่อยู่ในตัว ไม่ใช่แค่อยู่ในตำรา แต่จะเอาไปใช้จริงอย่างไร เอาไปใช้สอนเด็ก ให้ประเมิณผล...เอาไปทำ KPI นั่นคือผลพลอยได้ แต่แก่นแท้คือใช้กับชีวิตตนเองให้ได้ คิดว่านี่สำคัญ ฉะนั้นกระบวนการเรียนรู้ของเราไม่ใช่ว่าการคุยกันธรรมดา ได้แลกเปลี่ยนข่าวสาร ใครทำอะไร วิทยากรมีข้อคิดอะไร นี่เป็นส่วนหนึ่ง แต่ส่วนสำคัญคือ ซึมซับ ทบทวน ครุ่นคิด แล้วจัดการชีวิตของตนเองให้พอดี จัดการชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตความเป็นครู และความเป็นพ่อแม่ เป็นแม่ หรือเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ของเรา หรือเป็นผู้นำที่ดีในชุมชน เพราะเป็นชีวิตของท่าน ท่านมีหลายบทบาทที่ไม่ได้มีบทบาทเดียว เราจะสร้างความสมดุลอย่างไร ผมคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ครั้งนี้ กระบวนการ

เรียนรู้ครั้งนี้จึงเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน และระหว่างวิทยากรกับท่าน และระหว่างตัวท่านเองกับน้องๆ ที่จะมาจดสิ่งที่ท่านได้พูดคุย เพื่อรวบรวมความรู้

และสิ่งที่สำคัญที่สุด เรามาที่นี่ โรงแรมนี้มีลักษณะพิเศษคือ เจ้าของพยายามใช้เศรษฐกิจพอเพียง หรือการพัฒนาที่ยั่งยืนมาทำกับระบบธุรกิจของเขาด้วย เราจะเชิญเจ้าหน้าที่จะมาเล่าให้เราฟังว่ารีสอร์ทนี้ทำอะไรบ้าง ทั้งเรื่องการปลูกผักเอง การทำน้ายาสระผมเอง การจัดภูมิทัศน์ กระบวนการเรียนรู้ไม่ให้เรียนในห้องเรียนอย่างเดียว จะให้ท่านเรียนรู้จากการเดินทางไปสัมผัสสัมผัสต่างๆ ของรีสอร์ทเพราะการจัดสมดุลของธรรมชาติกับสิ่งก่อสร้าง สมดุลของการใช้พลังงาน ของการปลูกผักกินเอง กับการจัดการขยะ โรงเรียนของท่านอาจทำแล้ว ท่านจะได้ข้อคิดใหม่ๆ ไปด้วย เป็นการทัศนศึกษาไปด้วย สนุกด้วย ที่สำคัญคือนี่ เราจะมีกิจกรรม ภาพยนตร์ ภาพยนตร์คือนี่เป็นเรื่องน่าสนใจ ก่อนจะชมผมจะเล่าให้ท่านฟังว่า มีความเป็นมาอย่างไร กระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ ทุกท่านจะเรียนรู้หลายระดับหลายมิติให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง

Time Line

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : อยากให้มีการนั่งคละกลุ่มกันคละโรงเรียน กลุ่มละ ๕ คน เป็นปัญจมิตร คละหญิงชาย คละวัย จะมีแบบฝึกหัดเล็กๆ เริ่มต้น

อันแรกเป็นการทบทวนงานของท่าน เราเรียกว่า **กระบวนการ Time Line** หรือเส้นกาลเวลา หัวใจของการคิดนอกกรอบ คือ อย่ายึดเอาเวลาเพียง ๓ เดือน ๑ เดือนหรือ ๑ ปี มันทำให้เห็นภาพไม่ชัด ท่านต้องขยายกรอบของเวลาให้กว้างออกไป ลีกลองไป ท่านจึงจะเห็นเรื่องราวที่ชัดเจน อย่างเด็กบางคนเราไม่เข้าใจว่าทำไมเขามีพฤติกรรมที่แย่ แต่ถ้าเราพาเด็กคนนั้นไปคุยกับจิตแพทย์ จิตแพทย์เขาจะซักถามเด็ก ตั้งแต่เล็กๆ ว่าเกิดมาเป็นอย่างไร อยู่ในครอบครัวเป็นอย่างไร ตั้งแต่ ๕ ขวบ ๗ ขวบ ซักประวัติยาวนานมาก ว่าทำไมเด็กมีปัญหาพฤติกรรมด้านนี้ Time line ของเด็กก็จะไกลมาก มองตั้งแต่อายุ ๕ ขวบ ๖ ขวบ ๗ ขวบถูกเลี้ยงดูมาอย่างไร ซึ่งมันฝังสมในตัวเด็ก ทำให้เขาเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น กิจกรรมของอาจารย์ก็เหมือนกัน ศูนย์การเรียนรู้ของท่านถ้าจะเข้าใจความสำเร็จหลายแง่หลายมุม ความล้มเหลวในบางแง่บางมุม ต้องมองย้อนกาลเวลา

อยากให้อาจารย์แต่ละคนสังเกตว่าโครงการเศรษฐกิจพอเพียงของตนเอง ของโรงเรียน เริ่มตั้งแต่ปีไหน บางโรงเรียนเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ จากการอบรมครั้งที่แล้ว มีโรงเรียนจากชัยภูมิเขาบอกว่า เขาเริ่มมานานแล้ว ก่อนที่จะมีโครงการ ขอให้ท่านมองย้อนกลับว่า **โครงการเศรษฐกิจพอเพียง หรือเป็นศูนย์การเรียนรู้ของตัวท่าน ของโรงเรียนท่านเริ่มตั้งแต่เมื่อไร** สมมุติว่าเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ การพัฒนาความเป็นศูนย์การเรียนรู้ **เส้นแกนตั้งคือ ความสามารถในการเรียนรู้ หรือเป็นปัญหาก็ได้ แกนนอนเป็นเวลา** ความสามารถในการเรียนรู้ตั้งแต่ปี ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕

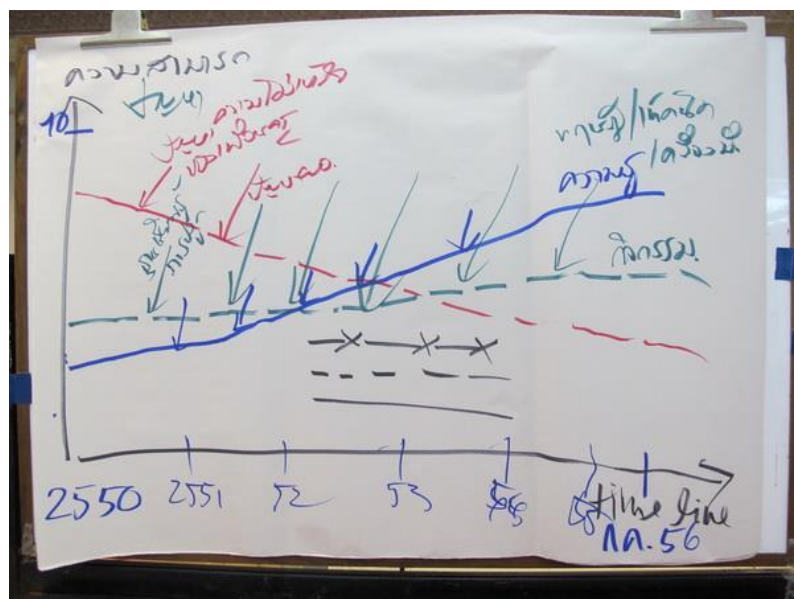
เส้นแรก คือ ความรู้ ท่านใช้ความรู้อะไรในการทำงาน เช่น ในปี ๕๑ ท่านได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากมูลนิธิสยามกัมมาจล หรือท่านไม่ได้รับการ training จากมูลนิธิสยามกัมมาจลแต่ท่านก็ได้ไปเรียนรู้จากที่อื่น รู้จักหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการอ่านหนังสือ การชมภาพยนตร์ กราฟเส้น

ความรู้ มันจะเริ่มจากน้อยไปรู้มาก แยกตั้งเป็นแยกตั้งแต่ ๑-๑๐ แล้วความรู้ของท่านอะไรเพิ่มขึ้นบ้าง ท่านก็ไล่ไปตามความเป็นจริง ซึ่งความรู้ เป็นเรื่องของทฤษฎี เทคนิค หรือการใช้เครื่องมือก็ได้

เส้นที่ ๒ เป็นเส้นกิจกรรม ที่ผ่านมาท่านใช้กิจกรรมอะไรบ้างในแต่ละปี กิจกรรมในการเรียนการสอน กิจกรรมการเผยแพร่ กิจกรรมการสร้างฐานการเรียนรู้ เช่น การเลี้ยงไก่ การปลูกผักปลอดสาร มีกิจกรรมอะไรก็ไล่ไปเรื่อยๆ

เส้นที่ ๓ ปัญหาหรือความท้าทายในการทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่ท่านเผชิญเท่าเดิมหรือลดลง ช่วงแรกปัญหาอาจจะมากหน่อยเพราะเรายังไม่มีความรู้มากพอ พอทำไป ปัญหาลดลงเรื่อยๆ ถ้าปัญหาลดก็ให้กราฟมันลดลง ปัญหาอะไรบ้าง เช่น ปัญหาความไม่เข้าใจของเพื่อนครู ปัญหาบางเรื่องทำได้ดี แต่มีปัญหาขอ.เปลี่ยนแปลง เส้นกราฟลดก็เขียนลด เส้นกราฟไม่ลดก็จะได้รู้ว่าปัญหามันยังมี จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้

ขอให้แต่ละท่านเขียนในกระดาษเอสี่ ของใครของมัน ถ้ามีปากกาสีเดียวอาจเขียนเป็นเส้นประ หรือเส้นทึบให้รู้ความต่าง แล้วเขียนกำกับไว้ด้วยว่าใช้ความรู้ ทฤษฎี เครื่องมือ เส้นกิจกรรม เส้นปัญหา เราก็จะได้ภาพกราฟฟิก จำได้แค่ไหนเอาแค่นั้น ทบทวนความจำ เราจะได้จับปัญหา จับสิ่งที่เราใช้ สิ่งที่เราเผชิญ เราจะได้จับความรู้ จับได้มัน เมื่อเราจับได้มันการสรุปบทเรียนของเราจะดีตามไปด้วย ทำให้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเราแม่นยำ ใช้เวลาค้นคิด ทบทวน ถ้าท่านได้ทำมาแล้วจะทำได้เร็ว ใช้เวลาประมาณ ๒๐ นาที

ผู้เข้าร่วม ทำ Time line

การบริหารจัดการพลังงานที่คำแสด

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เราได้รับเกียรติจากคุณเอ (จิรัฐ ศิวรักษ์) ซึ่งเป็นหลานของเจ้าของรีสอร์ท จะมาให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรม ก่อนที่เราจะได้เดินชมในวันพรุ่งนี้

คุณจิรัฐ ศิวรักษ์: คำแสด (คำแสด ริเวอร์วิว รีสอร์ท) เปิดมาเกือบ ๒๐ ปี ในช่วงแรกเป็นสมาชิกของ Choice เราเป็น franchise ของ Choice แต่เขาไม่ได้มาบริหาร หรือส่งลูกค้ามา ในการประกวดโรงแรมทั่วโลก ในเครือของ Choice ปี ๑๙๙๔ โรงแรมได้รางวัลโรงแรมยอดเยี่ยมแห่งปี หลังจากนั้นเรายกเลิกกับ Choice เพราะเขาไม่ได้ส่งลูกค้ามา เราก็ทำของเราเอง จนกระทั่งเกิดปัญหาเศรษฐกิจช่วงฟองสบู่แตก เรามีปัญหาเยอะ เพราะค่าใช้จ่ายสูง แต่รายรับไม่เข้ามา เราก็มาดูว่าจะ balance รายรับรายจ่ายอย่างไรไม่ให้ขาดทุน

เรามาดูว่านอกจากค่าเงินเดือนพนักงาน อะไรเป็นค่าใช้จ่ายรองลงมา คือ พลังงาน ไม่ว่าจะเป็นค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าแก๊ส ทุกอย่างเป็นค่าใช้จ่ายหลักของเรา เราจึงย้อนดูว่าจะทำอย่างไรเพื่อประหยัดได้ เมื่อก่อนเราใช้แก๊ส จึงมาได้ว่าแก๊สเกิดจากอะไร ถ้าปัจจุบันไม่มีแก๊ส เมื่อก่อนคนทำอย่างไร ก็ใช้ไม้ทำฟืน ใช้ถ่าน แต่ถ่านกว่าจะจุดติดลำบาก เลยจะต้องคิดว่าทำอย่างไรจะสะดวกสบายขึ้น จึงคิดเรื่องแก๊สชีวภาพ

อีกปัญหาคือเรื่องขยะ เรามีขยะมาก ถ้าเป็นขยะแห้งไม่มีปัญหา แต่สิ่งที่ปัญหาคือขยะเปียกขยะสดจากอาหาร ทุกท่านคงเคยเห็นขยะ ซึ่งกลิ่นไม่ใช่มาจากขวดพลาสติก แต่กลิ่นเกิดจากเศษอาหารที่เน่าเสีย ซึ่งโรงแรมมีเยอะมาก โรงแรมต้องเช่าที่ทิ้งแล้วได้กลับ เสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะหลายหมื่นบาทต่อเดือน เราศึกษาพบว่าขยะให้แก๊สมีเทน เราจึงทำเป็นแก๊สชีวภาพ ลงทุนทำถังหมักแก๊สชีวภาพ แต่ประเด็นหลักไม่ใช่เพื่อผลิตแก๊ส แต่เพื่อจำกัดขยะพวกนี้ แล้วผลพลอยคือ ได้แก๊สมาใช้หุงต้ม สามารถใช้ร่วมกับแก๊สชีวภาพได้ดี นี่คือ เราลงทุนถังหมักไป จำไม่ได้ว่าเท่าไร แต่ว่าทั้งหมดคืนทุนในเวลา ๓ ปี เพราะว่าเราไม่ต้องเสียค่ากำจัดขยะเดือนละหลายหมื่นบาท

สิ่งที่ ๒ ที่เล่าค้างไว้คือแก๊สชีวมวล ก่อนที่เราจะทำแก๊สชีวมวล เรามาคิดว่าโรงแรมของเรามีอะไรเยอะ เรามีไม้เยอะ แค่ว่าตัดแต่งกิ่งไม้ทุกๆ วัน ก็มีเศษไม้จำนวนมาก เอามาทิ้งก็เสียค่าทิ้งอีก เราจึงทำถ่าน แต่ก็ใช้หุงต้มไม่สะดวก ท่านสังขารไข่เจียวกว่าจะก่อไฟ ไม่สะดวก ไม่ทันกิน เราจึงเอาถ่านมาผลิตเป็นแก๊สเก็บไว้ใช้งาน

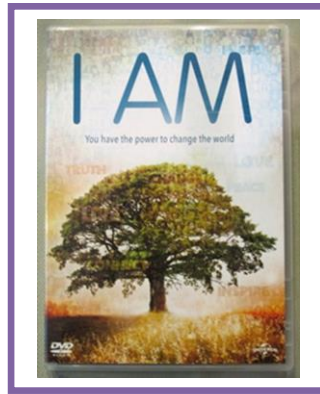
ทั้งหมดมาจากคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เราดูของเราก่อนว่าเรามีอะไร เราใช้อะไรได้ ชยะที่ทุกคนทิ้ง ถ้าสังเกตดีๆ เป็นรายได้เยอะมาก วันนี้เราแยกขยะทุกอย่าง แล้วขาย มีรายได้จากขยะเดือนละหมื่นกว่าบาท มีคนรับซื้อทุกเดือน เป็นพวกขวดพลาสติก ขวดแก้ว เศษพลาสติก สายไฟ เราจ้างคน ๒ คนมาจัดการขยะ คน ๒ คนนี้ขายขยะก็ครอบคลุมเงินเดือนเขาก็พอแล้ว เราไม่ต้องหาที่ทิ้งขยะซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่าย เราจ้างคนได้ ๒ คนให้มีรายได้ มีงานทำ

เราเริ่มปลูกผัก ผักที่กินบ่อยที่สุดคือ กะเพรา มีคนสั่งมาก เราปลูกกะเพรา พริก บวบ ถ้าท่านเห็นผักที่ไม่สวย เราปลูกเอง ไม่สวยแต่ปลอดสารพิษ แต่ที่สวยๆ ซื้อเขามา เพื่อใช้ร่วมกับที่เราผลิตไม่ทัน เราดูตัวเราก่อนว่า เรามีอะไร เราใช้อะไร ชยะของเรา อูจะจระของคนที่ปั่นป่วนได้ วันนี้เราเลี้ยงวัวควายก็เอาชีวะชีวะควายมาทำปุ๋ยคอกเพราะเรามีดินไม้เยอะ

ทำไมจึงมีวัวมีควาย เร็นต้นจากเราไปไถชีวิตวัวควายมาจากหน้าโรงฆ่าสัตว์ คนอื่นที่ไถวัวควายจ่ายเงินแล้วจบ แต่วัวควายนั่นไปไหน มันอาจรีไซเคิลมาโรงฆ่าสัตว์อีกได้ เราไถชีวิตมัน ช่วยชีวิตมันได้ก็วัน เพราะฉะนั้นเราจึงไถชีวิตมันแล้วเอามาเลี้ยงไว้ที่นี่ แล้วเลี้ยงจนตายกับเรา ซึ่งก็เป็นค่าใช้จ่ายของเราอีกอย่าง ที่ต้องเลี้ยงตลอด ตอนที่มึงงานจัดเลี้ยง เราซื้อฟางมาทำเวที พอเลี้ยงเสร็จก็เอาฟางให้วัวกินต่อ จัดเลี้ยงที่นั่นฟางจะเป็นเครื่องประดับอันดับหนึ่ง ถ้าจะทำบุญก็ซื้อฟางให้วัวกินก็ได้ เพราะวัวเหล่านี้เราไปไถมา แต่ใครไปไถมาแล้วเอามาให้เรา เราไม่รับเลี้ยง ท่านต้องช่วยเราเลี้ยง เราเลี้ยงให้ไม่ได้... ขอขอบคุณครับ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ฟรุ้งนี้เราจะจัดตารางเป็นทางการให้ได้เรียนรู้ ให้เห็นว่าแม้กระทั่งธุรกิจก็พยายามนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ และใช้ได้ผล ทั้งแง่การลดต้นทุน ทำให้ไม่เกิดของเสียและทำให้เขามีชื่อเสียงด้วย

ช่วงนี้เชิญท่านพักผ่อน ทีมตรงกลับเข้ามาชมภาพยนตร์กัน ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องของบุคคลคนหนึ่งเปลี่ยนแปลงชีวิตหลังการเจ็บป่วย เป็นเรื่องราวที่สร้างแรงบันดาลใจได้ เป็นชีวิตของผู้กำกับภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง ทำรายได้มหาศาล ติดอันดับ Box Office ของอเมริกาหลายปี เขาถ่ายทำเป็นเรื่องราวไปสัมภาษณ์คนต่างๆ เช่น ไฮเวิร์ด ชินน์ นักประวัติศาสตร์คนสำคัญของอเมริกาคนหนึ่งซึ่งพยายามอธิบายประวัติศาสตร์ในมุมมองของประชาชน ท่านเดสมอนด์ ตู ตู ซึ่งเป็นอาร์คิซอพ เป็นผู้นำศาสนาชาวผิวดำของแอฟริกาใต้ และนักวิทยาศาสตร์อีกหลายคน เขาได้ไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ เป็นกวี เป็นศิลปิน ให้เห็นถึงเรื่องเกี่ยวกับวิธีการมองโลกแบบสมดุล หรือ เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เข้าร่วมชมภาพยนตร์เรื่อง I AM
โดย Tom Shadvac

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖

Check In

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ในกระบวนการเรียนรู้ของผมทุกๆ ครั้ง จะเริ่มต้นด้วยสมาธิเหมือนกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะกีฬาประเภทใดการทำสิ่งใดจะทำได้ดีเริ่มต้นด้วยการมีสมาธิต่อสิ่งนั้น เราจะเริ่มต้นทำสมาธิ ด้วยการสังเกตลมหายใจ ประมาณ ๕ นาที จะนั่งหลับตาก็ได้ ลืมตาก็ได้ นั่งให้สบายๆ ผ่อนคลาย นั่งให้หลังตรง

กระบวนการอบรมนี้ไม่ใช่กระบวนการเรียนรู้แบบที่ทำในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยทั่วไป การเรียนในมหาวิทยาลัยจะเน้นหนักเรื่องการถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดข้อมูล ทฤษฎี ความคิด เรียกว่า Transactional Learning แต่กระบวนการเรียนรู้ที่เราใช้ในการฝึกอบรม เราเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง พัฒนาศักยภาพตนเอง ทั้งสมอง จิตใจและการกระทำ เรียกว่า transformational Learning เป็นการเรียนรู้แบบไม่ได้ถ่ายโอนอย่างเดียว ท่านเปลี่ยนแปลงตนเองไป ด้วย ว่าไปแล้วกระบวนการเรียนรู้แบบการเปลี่ยนแปลงภายใน ซึ่งในสมัยโบราณส่วนใหญ่เขาสอนแบบนี้ทั้งสิ้น ไม่ได้ให้แค่ความรู้แต่เขาจะได้ความสามารถ ทักษะติดตัวไปด้วยเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นกระบวนการที่ผมทำจะเน้นตรงนี้ สิ่งสำคัญมากของกระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่แค่สมอง แต่เป็นจิตใจ บุคลิกภาพของท่านด้วย

เวลาเราเข้าสู่กระบวนการตอนเช้าๆ จะมีกระบวนการ check in เพื่อสำรวจตนเองว่า สภาวะของตนเองเป็นอย่างไร อารมณ์เป็นอย่างไร ร่างกายเป็นอย่างไร อ่อนล้า กระปรี้กระเปร่า สภาวะของจิตเป็นอย่างไร จิตว่าวุ่น สับสนเพราะคิดถึงเรื่องที่บ้าน ที่โรงเรียน หมายความว่า การ check in คือ เช็คว่ากายอยู่ที่นี้ จิตอยู่ที่นี้ไหม สมาธิอยู่ที่ไหน ถ้ากายอยู่แล้วจิตไม่อยู่ การเรียนรู้ไม่ได้ผล อาจารย์จะสังเกตเห็นในห้องเรียน เด็กกลุ่มใหม่จะวนอยู่กับโทรศัพท์มือถือ แล้วฟังครูบ้างไม่ฟังบ้าง แอบแชตกับเพื่อนบ้าง แอบเล่นเกมบ้าง อันนี้คือกายอยู่ในห้องก็จริง แต่จิตไปอยู่ไหนไม่รู้ การเรียนรู้ไม่มีวันได้ผล สิ่งสำคัญมากในการเรียนรู้คือ กายอยู่จิตต้องอยู่ เป็นสิ่งที่จำเป็นและทำในกระบวนการที่ผมเป็นวิทยากร

วันนี้จะเริ่มด้วยกระบวนการ check in กัน เพื่อให้ท่านได้คุ้นเคย ถ้าท่านคิดว่าเป็นประโยชน์ก็เอาไปใช้ในการประชุม การทำงาน หรือประยุกต์ใช้ได้กับนักเรียน อันแรกที่เราใช้คือ การเรียนรู้ภายในกลุ่มของคนทำงานด้วยกันหรือ team learning เพื่อให้กายอยู่ จิตอยู่ การสนทนากันก็จะลุ่มลึก ทุกคนเข้าใจในเรื่องราวที่คุยกัน เมื่อเข้าใจแล้วก็จะตระหนัก และลงมือกระทำ

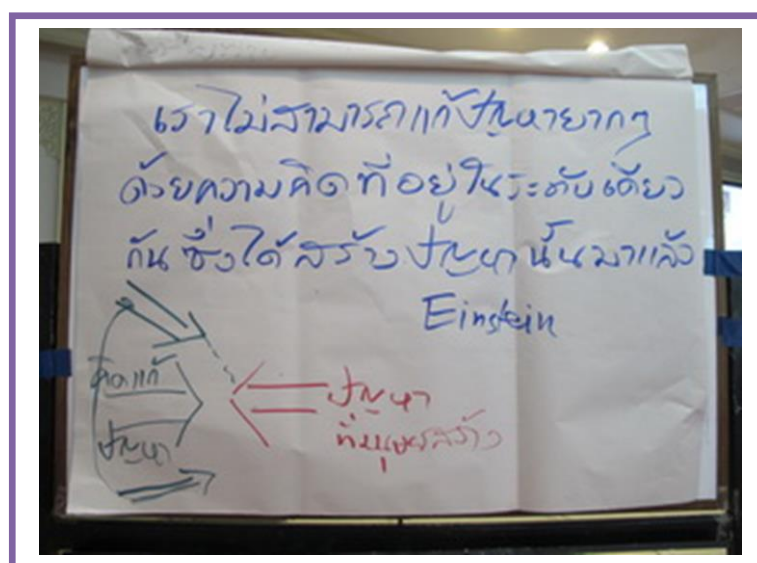
ขอเชิญโรงเรียนต่างๆ นั่งคณะโรงเรียนกันกลุ่มละ ๕ คน คณะโรงเรียนเพราะเรามาเรียนรู้กับเพื่อนๆ ครูเพื่อนๆ ผอ. การเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่วิทยากรอย่างเดียว ความรู้ดีๆ จะอยู่กับเพื่อนๆ นั่งกระจายให้เต็มห้อง จัดให้ว่างสวยๆ เนื่องจากผมไม่แน่ใจว่าท่านคุ้นเคยสนิทสนมกันขนาดไหน แต่อย่างน้อยๆ ในการ check in อันแรก หัวใจของการเรียนรู้ที่เรียกว่า Transformational Learning การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง ความรู้ไม่ได้อยู่ที่วิทยากรอย่างเดียว ความรู้อยู่ที่เพื่อนครูด้วยกัน หรือความรู้อาจอยู่ในสถานที่นี้ ตอนบ่ายๆ อาจได้ไปดูว่า

สถานที่นี้ได้ใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับธุรกิจของเขาอย่างไร ท่านจะได้ไปดูรอบๆ เป็นกึ่งๆ ทัศนศึกษา เราอาจเรียนรู้จากธรรมชาติได้ เหมือนในหนังสือที่เรียนรู้ได้หลายตอนที่เป็นความรู้ที่ได้จากการสังเกตธรรมชาติ

การเรียนรู้เกี่ยวกับสภาวะความตื่นภายในของท่านเป็นหลัก ถ้าตัวท่านไม่ตื่น ต่อให้ผู้สอนพิเศษแค่ไหน ท่านก็ไม่ได้รับสารของเขา เรื่องนี้เคยมีอยู่แล้ว ในหนังสือเรื่อง “กามนิต วาสฏฐิ” ชื่อดั้งเดิมคือ “การเดินทางของ กามนิต” กามนิตสนทนากับพระพุทธเจ้าทั้งคืนที่บ้านของช่างปั้นหม้อ แต่กามนิตก็ไม่ได้รับสิ่งที่พระพุทธเจ้าได้เล่าให้ฟัง เพราะจิตปิด มัวคิดบางสิ่งบางอย่างอยู่ รุ่งเช้าจึงหาพระพุทธเจ้าว่าอยู่ไหน เพื่อจะไปเฝ้าท่าน แล้วถูก วัวบ้าขวิดตาย เพราะฉะนั้นสภาวะของการเรียนรู้สุภาวชิตจึงบอกเราว่า “เมื่อศิษย์พร้อม ครูก็มา” หมายถึง **สภาวะภายในของเราสำคัญที่สุด** ดังนั้น การ check in เพื่อให้เราเปิดตนเอง พร้อมทั้งจะฟังความรู้ต่างๆ ที่น่าสนใจจากเพื่อนครูไม่น้อย อันแรกเพื่อให้เข้าสู่กระบวนการเปิดตนเอง **แนะนำตัว ท่านเป็นใคร ชื่ออะไร ทำอะไรอยู่** แนะนำตัวประมาณ ๑ นาที หลังจากนั้นช่วยบอกว่า **เขานี้ท่านเป็นอย่างไร อารมณ์ ความรู้สึก** บอกได้เลย เหนื่อยล้า กระปรี้กระเปร่า สมาธิกำลังดี กำลังอยากเรียนรู้ นี่เป็นการเช็คสภาวะตนเองกายและจิต จะใช้เวลาท่านละ ๒ นาที หลังจากจบกระบวนการนี้แล้ว ผมจะมีโจทย์ต่อไป

ผู้เข้าร่วม check-in ในกลุ่มแนะนำตัวเอง และเล่าถึงอารมณ์ ความรู้สึกของเขานี้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ก่อนที่จะไปต่อ ผมอยากให้อาจารย์ตระหนักถึงกระบวนการ แต่อาจารย์จะถึงมากบ้าง น้อยบ้างก็แล้วแต่ ผมมีหน้าที่พยายามนำสิ่งที่คิดว่าดีที่สุดมานำเสนอ ตั้งแต่ภาพยนตร์ก็ดี ความรู้บางสิ่ง บางอย่างที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของตนเอง ต่อสังคมไทย และมนุษยชาติด้วย สิ่งที่ผมคิดว่าสำคัญ ต่อกระบวนการเรียนรู้ ก็คือประโยคหนึ่งของไอน์สไตน์ที่บอกว่า **“เราไม่สามารถแก้ปัญหาใดๆ ด้วย ความคิดที่อยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งได้สร้างปัญหานั้นมาแล้ว”**

ถ้ามองในภาพนี้ สมมุติว่า นี่คือนักเรียนที่วิ่งมาชนเรา ส่วนมากปัญหาทั้งหลายในโลก มนุษย์เป็นผู้สร้างทั้งสิ้น ปัญหาที่เรา กำลังเผชิญ ทำไมต้องเศรษฐกิจพอเพียง หนังสือคืนกับบอกบางอย่าง ฟองสบู่แตกในปี

๒๕๔๐ ก็บอกแล้ว มาจากปัญหาที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เมื่อเราคิดแก้ปัญหาในระดับเดียวกัน ไปไม่รอด พลังชนกับพลัง มั่นยืนกันอยู่อย่างนี้ไปไหนไม่ได้ ไม่ขยับไปไหน **สิ่งสำคัญมากในกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา คือ เราต้องยกระดับความคิดของเราให้เหนือปัญหาก่อน หรือทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งก่อน** แล้วปัญหานั้นจึงจะแก้ตก เพราะระดับความคิดเดิมแก้ไม่ตก เพราะระดับความคิดเดิมก็จะมีพฤติกรรมเดิม ความคิดเดิม ความเชื่อเดิม ก็จะมีพฤติกรรมแบบเดิม **นี่คือเหตุผลว่าทำไมกระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่างจากครั้งอื่นๆ ไม่ใช่เรียนรู้เพื่อสอนนักเรียนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว แต่เรียนรู้เพื่อใช้กับชีวิตตนเองด้วย** เพราะเราไม่ได้เป็นแค่ครู เราเป็นผู้นำคนหนึ่งในสังคม เพราะเราเป็นพ่อแม่ หรือเป็นปู่ย่า ตายายคน เราเป็นลูกของคนอื่น เรามีหลายบทบาทในชีวิต สิ่งที่ใช้เป็นเรื่องของทั้งชีวิตและงาน เราไม่ได้แยกงานและชีวิตออกจากกัน มันพันกัน คนหลายคนทำงานได้ไม่ดี เพราะเอาปัญหาชีวิตของตัวเองเข้ามาเกี่ยว **เราจะบูรณาการระหว่างชีวิตและงาน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เรื่องอื่นๆ ด้วย**

ขั้นตอนที่ ๒ เมื่อคืนท่านได้ชมภาพยนตร์แล้ว อยากให้อาจารย์นั่งครุ่นคิดว่า ภาพยนตร์เมื่อคืนมีอะไรประทับใจบ้าง ข้อคิด เรื่องราว อาจจำได้ไม่หมด เอาเท่าที่จำได้ อันไหนที่เราประทับใจเราจำได้ อันไหนที่เราไม่ประทับใจเราจำไม่ได้ ไม่เป็นไร อยากให้แต่ละท่านครุ่นคิดว่า **ภาพยนตร์เมื่อคืนมีเรื่องใด มีประโยชน์ใด มีภาพใดที่ประทับใจอาจารย์มากทำให้เกิดความคิดใหม่ที่ไม่เคยคิดมาก่อน** ใช้เวลาครุ่นคิด ๒ นาที แล้วบันทึกไว้ เมื่อเสร็จผมจะให้สัญญาณให้เล่าแลกเปลี่ยน เมื่อเรา ๔-๕ คน เล่าก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนกัน เพราะไม่มีใครจำได้หมดก็จะเป็นการเติมเต็มกัน แล้วกลายเป็นความรู้ร่วมกัน ตอนนี้ก็คุยกับตนเองสนทนากับตนเอง ก่อนจดบันทึก ยังไม่ต้องคุยกัน ส่วนคนที่ไม่ได้ดูก็นั่งรอเดี๋ยวเพื่อนจะเล่าให้ฟัง อยู่กับความสงบก่อนสัก ๒ นาที

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิด ความประทับใจจากการชมภาพยนตร์เรื่อง I AM

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : นี่คือการกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำกับพวกท่านตลอดเวลา คือ มีโจทย์ให้ท่านคุย มีกระบวนการให้ท่านคุยในกลุ่มเล็ก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมอง ประสบการณ์ของท่าน จากกลุ่มเล็กเราจะมาแชร์ความรู้ เชื่อมความรู้ด้วยกันในวงใหญ่ ซึ่งใครจะใช้อย่างไรขึ้นอยู่กับจริต ความชอบ นี่คือการกระบวนการเรียนรู้ที่เราทำกลับไปเราจะได้อะไรใหม่ๆ ที่ไม่มีอยู่ในหนังสือ หรืออยู่ในหนังสือบางอย่างแล้วเรานำมาประยุกต์กับชีวิตของเราได้ มีใครได้ข้อคิดอะไรน่าสนใจจากที่ได้ฟังเพื่อน เรียกว่าเป็นการบูรณาการความรู้ที่เรามี ความเชื่อที่เรามี เข้ากับประสบการณ์ของผู้อื่น เป็นสิ่งที่ เป็นของตัวเราเอง

ผอ.ธีรเชษฐ์ ป้องจันมณีสกุล: ผมได้ความรู้ใหม่จากเพื่อนในกลุ่ม บางคนบอกว่า ตอนเช้าไม่สบายแต่อยากได้ KM แล้วเขาจะอย่างไร เขาบอกวิธีแก้ อีกคนบอกว่า คิดถึงโรงเรียน อยากสอนเด็ก แต่ผอ.ให้มา แต่ผมมอง ผมเป็นผอ. คนแบบนี้ผมก็ให้มา เพราะเขามีความรู้ ผมจะโยกกับการดูหนังของเขา อีกคนทำงานเพื่อโรงเรียน ถ้าผมเป็นผอ. ผมก็ให้มา แต่ท่านบอกว่า ท่านแลกเปลี่ยนกับครูอื่นเวลามาอบรม และขอว่า ถ้าจะ

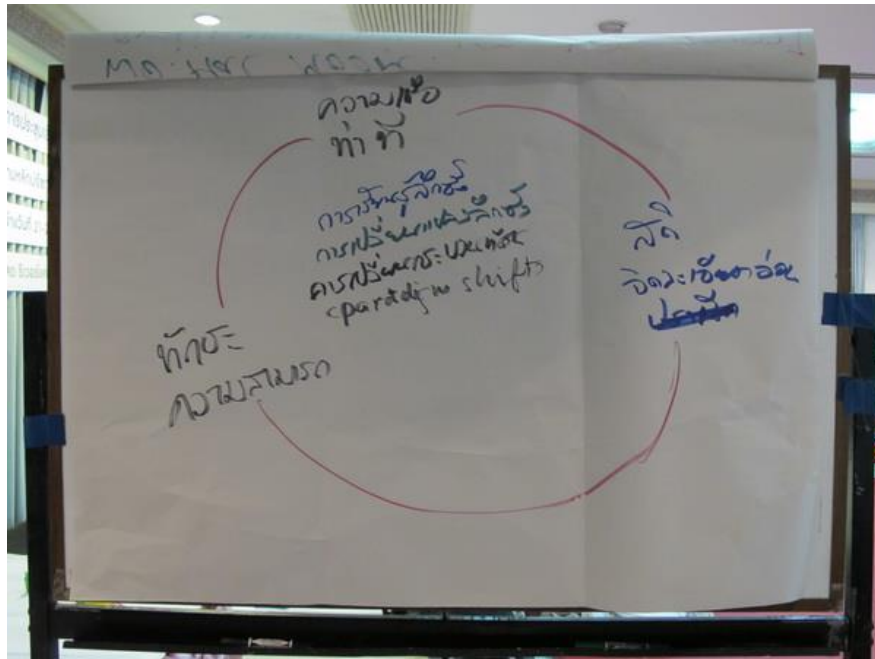
ให้ฉันแบ่งปัน จะไปแบ่งปันวันเสาร์อาทิตย์นะ คนอย่างนี้ผมก็จ้าง คอยเรื่องดูหนังที่กลุ่มผมเกือบไม่ซำกันเลย คุณครูคนหนึ่งบอกว่า เปลี่ยนแนวคิดก็เปลี่ยนโลกได้ ส่วนมากทุกคนมองคล้ายๆ ว่า ทำอย่างไรจะเป็นการแบ่งปันได้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ผอ.เล่าบรรยากาศในกลุ่มได้ดี เชิญท่านต่อไปครับ

ผอ.มนตรี พรผล: ผมไม่ได้ดูหนัง มีท่านหนึ่งบอกว่า เราทำลายสิ่งแวดล้อม อีกท่านหนึ่งบอกว่า ตัวละครเอกเป็นผู้ป่วยโรคร้าย อีกท่านบอกว่ามาดูตอนจบแต่รู้มาก่อนตายต้องทำประโยชน์เพื่อสังคม เรามาวิเคราะห์กันว่าทุกคนบางครั้งกว่าจะรู้สึกตัวก็สายเสียแล้ว ต้องรอให้เราเป็นโรคร้ายก่อน แล้วทำไมเราไม่ทำตั้งแต่ตอนนี้ ทำไมเราไม่ทำอะไรก่อนตายให้สังคม ให้สิ่งแวดล้อม กับคนรอบข้าง หรือเรารู้จักให้ได้ไหม อย่างน้อยๆ ให้เรายิ้มวันนี้ก็ยังดี ถ้าเราเริ่มทำความดีตั้งแต่ตัวเราเป็นที่ ๑ ที่ ๒ คนรอบข้าง ที่ ๓ ก็กลายเป็นคนที่ ๑๐๐ หนังสือเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าถ้ามีประตูดับกับประตูดับ เราจะเลือกเข้าประตูไหน เราสรุปว่า concept สุดท้ายคือทั้งหมดเป็นปัญหาที่เกิดกับตัวเรา แต่เราต้องเลือกหาทางที่จะแก้ไขต่อไป

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : น่าสนใจที่บางคนบอกว่าเข้าวัดแล้วไปออกประตูดับ ผมไม่ได้ไปภูเก็ตนานแล้ว ผมรู้จักคุณสมชาย ศิลปานนท์ ที่ทำโรงแรมสีเขียวที่หาดกะรน เป็นคนดีคนหนึ่งที่ยพยายามช่วยชุมชนทำเรื่องดี ๆ ร่วมมือกับการศึกษา วัด แม่ค้าขายของตามหาดทราย ติ๊กๆ ทำธุรกิจต่างๆ น่าสนใจมาก

ผอ.แสน แหวนวงศ์: ผมดูทั้งหมดแล้วผมคิดว่าคนที่เป็นผู้กำกับเขาเป็นคนที่รับผิดชอบผลงานของเขา ที่เขาสร้างมาให้คนชื่นชม ทำให้เขาร่ำรวยมหาศาล แต่ใช้ของสาธารณชนไหม เขาจึงย้อนไปสำรวจว่าสิ่งที่เขาทำใช้หรือไม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ตนเองเคยเดินอยู่ข้างหนึ่งไปอีกข้างหนึ่ง เขาจึงเดินไปหาผู้บริโภคโดยตรง ได้ไปพบเห็นว่ารู้จักงานเขาไหม เสร็จแล้วทำอย่างไรให้สิ่งที่เขาทำ ความคิดของเขาใช้หรือไม่ใช้ สุดท้ายเขาสรุปว่า ทั้งหมดนั้นคนเราจะอยู่อย่างมีความสุขได้ต้องทำลายกำแพงความคิดทั้งหลายทั้งปวง เชื่อมโยงจากชีวิตจริงของเขา จากการเรียนรู้จากฐาน จากสิ่งที่ตั้งถามจึงเกิดความรู้อย่างแท้จริง กำแพงทั้งหลายคือความคิด ถ้าทุกคนทำลายกำแพงความคิด คิดอย่างเชื่อมโยงบูรณาการ ประยุกต์และออกแบบแล้วจะเกิดสิ่งดีงามสำหรับพวกเราทุกคน ผมคิดว่าภาพยนตร์เมื่อคืน คือ เราต้องรู้จักการออกแบบที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ชุมชน และของโลกได้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: วงจรแห่งการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง สิ่งที่เราพยายามทำกัน และพยายามผมทำในที่ต่างๆ เรียกว่า “กระบวนการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง” ผมไม่เน้นที่ปริญญา แต่เน้นที่ความสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม เปลี่ยนแปลงโลก เปลี่ยนแปลงมนุษย์อย่างแท้จริง วงจรการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง เป็นวงจรเดียวกับการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ถ้าเรียนรู้จบจนจบก็เปลี่ยนแปลงจนจบ หรือเรียกอีกชื่อว่า “การเรียนรู้แบบลึกซึ้ง” คือ การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หรือ paradigm shift ตัวเดียวกันแต่เรียกกันคนละชื่อ

การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ประกอบด้วย การมีสติ คนต่อให้มีความรู้ดีเพียงใด เป็นศาสตราจารย์อะไรก็ตาม ถ้าสติแตกมันจบ พอสติหลุด ทำอะไรก็เสียหาย นี่คือเหตุผลว่า ทำไมตอนเช้ามีการเจริญสติสั้นๆ เพื่อให้มีสติรู้ตัว และเมื่อมีสติสมาธิ ความละเอียดอ่อนของใจทำให้เราจับประเด็นได้อย่างรวดเร็ว ภาพยนตร์เมื่อคืนเป็นเรื่องราวของคนทีละเอียดอ่อน ฝ่าสังเกตรบของฝูงนกที่ไม่มีใครนำ แต่ไปด้วยกัน ย้ำการเป็น collective ร่วมกัน นี่คือนิยามประชาธิปไตยพื้นฐาน คือทำอะไรทำด้วยกัน เห็นแหล่งน้ำก็เห็นด้วยกัน ไม่มีใครเก่งกว่าใคร ทุกคนต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน นี่เกิดจากสติละเอียดอ่อนทำให้เราค้นพบหลายอย่างที่น่าสนใจ

สอง ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ เมื่อคืนเราได้ดู ไม่แน่ใจว่าใคร อาจเป็น อัลดัส ฮักซลีย์ (Aldous Huxley) นักประพันธ์คนหนึ่งไปหยิบเอางานวิจัยของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) มา เอาแค่ด้านเดียวว่าที่สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้อยู่รอดได้คือ ผู้ที่แข็งแรง ผู้ที่อ่อนแอจะถูกกลืนกิน เราก็ยึดเอาสิ่งนี้มาโดยตลอด เอามาใช้ในทางสังคม ในทางเศรษฐกิจทั้งหลาย ซึ่งจริงๆ แล้วชาร์ลส์บอกว่า “การอยู่รอดของสรรพสิ่งทั้งหลาย มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ” แต่ไปตัด “ความร่วมมือ”ทิ้งเหลือแต่ “แข่งขัน” อย่างเดียว กลายเป็นความเชื่อในทางทฤษฎีสังคมศาสตร์ ทางเศรษฐศาสตร์ ว่ามนุษย์ต้องแข่งขัน ต้องเอาชนะกัน ต้องเห็นแก่ตัวจึงจะอยู่รอด แต่หาว่าไม่รู้ว่าการอยู่รอดคือสังคมที่ดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ภาพยนตร์เมื่อคืนสะท้อนว่า มนุษย์โดยสัญชาตญาณ มันพร้อมที่จะรัก เข้าใจ เห็นใจคนอื่น มีส่วนหนึ่งของสมองที่เรียกว่า เวก้า ที่มันปลื้มใจที่ทำดี คนเราจำนวนไม่น้อยเก็บเงินให้คนอื่นเป็นแสนบาทที่หายไป ได้ไปช่วยจับโจรขโมย เข้าไปช่วยคนไฟไหม้ เป็น

สภาวะจิตหนึ่ง เว้าที่สมองบอกให้คนทำดี เพราะเป็นความสุขที่ตนเองได้ทำสิ่งดีๆ ด้วย นี่คือ ทำไมทุกศาสนาเน้นเรื่องการให้ทาน เป็นเรื่องใหญ่ เพราะตัวเองมีความสุขด้วย ถ้าความเชื่อสร้างทฤษฎีบ้าๆ ผิดๆ ก็เชื่อ ผิดๆ ก็มีทำที่ผิดๆ ถ้าเราไปค้นคว้าทฤษฎีที่ถูกต้องเราก็มีทำที่ถูกต้อง เราก็เปลี่ยนแปลงโลกได้ ภาพยนตร์เมื่อคืนจึงมีความหมายมาก นี่คือเหตุผลว่าทำไมผู้กำกับไปสัมภาษณ์ใครต่อใครมากมาย เช่น สาธุคุณตูดู (Archbishop Desmond Tutu) หรือโฮเวิร์ด ซินน์ (Howard Zinn) นักประวัติศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องประชาธิปไตยของประชาชนมานานและเสียชีวิตไปแล้ว หรือผู้หญิงอีกคนที่ให้สัมภาษณ์บ่อยๆ ที่พยายามทำเป็นกระบวนการสร้างสนามพลังด้านบวกของคนเข้าด้วยกัน นักวิทยาศาสตร์อีกหลายคนที่กำลังค้นคว้าทฤษฎีว่ามนุษย์ทั้งโลกกำลังมีความรู้สึกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการพยายามสร้างสิ่งดีๆ ผลสัมฤทธิ์เรายังไม่รู้ อีก ๑๐-๒๐ ปี เราไม่รู้ แต่มนุษย์กำลังพยายามเชื่อมพลังด้านบวก เพราะการสื่อสาร facebook, social media ก็ค่อยๆ เชื่อมคนเข้าด้วยกัน แต่คงใช้เวลาอีกหลายปีกว่าจะเอาชนะด้านลบที่สั่งสมมาหลายร้อยปี นี่คือที่เราได้ เรื่องความเชื่อและทำที่

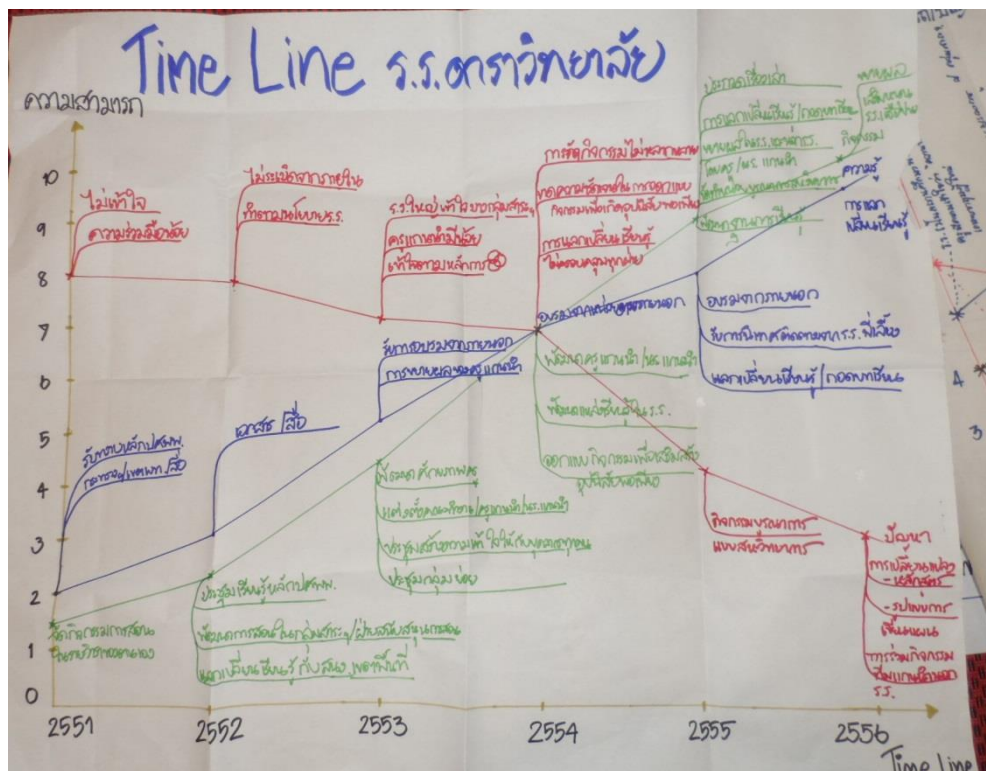
เรื่องความเชื่อและทำที่ของท่านทั้งหลายที่เป็นอาจารย์ ที่เป็นคนสำคัญของประเทศชาติ ท่านเชื่ออย่างไร เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การพัฒนาของสังคมไทย ถ้าท่านคิดว่า เศรษฐกิจทุนนิยมที่เอารัดเอาเปรียบยิ่งสร้างปัญหา ยิ่งทำให้เกิดช่องว่าง ยิ่งทำให้เกิดคนจนมากมาย ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มันกำลังจะเปลี่ยนแปลงแต่อาจจะไม่เต็มที่ อาจใช้เวลาอีก ๑๐ ปี ๒๐ ปีไม่รู้ แต่ท่านเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง ถ้าท่านเชื่อแบบนี้ทำที่ของท่านก็เป็นไปด้วย เอาด้วย เต็มที่ เข้าใจ เช่น ความเชื่อของอาจารย์ซึ่งเป็นพี่น้องมุสลิมที่เชื่อพลังของชุมชน เชื่อเรื่องการเคารพนับถือสิ่งที่พระเจ้าได้บัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ท่านก็จะมิทำที่เคารพนบน้อม ปฏิบัติตามสิ่งนั้น แต่ไม่ใช่ความเชื่อลมๆ แล้งๆ แต่เป็นความเชื่อที่มีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาแล้ว แต่เมื่อก่อน ๒๐๐ ปีวิทยาศาสตร์ถูกตีความแบบจำกัด ตีความมูมมงเดียว ไม่แตกต่างหลากหลาย แต่ตอนนี้การตีความทางวิทยาศาสตร์และความเชื่อกำลังมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ไม่มีการศึกษาใดที่ทำให้สังคมมีความเจริญต่อไปได้ ถ้าการศึกษานั้นไม่ให้ความสำคัญกับจริยธรรม ต่อการอยู่ร่วมกัน การมีเมตตากรุณา มีจิตใจโอบอ้อมอารี กระแสเหล่านี้จะมาแรง เมื่ออาจารย์เชื่อแบบนี้ มาร่วมโครงการแบบนี้ มีทำที่แบบนี้ อาจารย์ก็จะเป็นกลุ่มที่สำคัญที่จะขยายผล ที่นี้เหลือแค่ทักษะกับความสามารถเท่านั้นเอง เมื่อทุกอย่างมาแล้ว เราเพียงแต่เพิ่มทักษะในกระบวนการสนทนา กระบวนการเรียนการสอน เมื่อเพิ่มแล้วความสามารถในการทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การปรับเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่การปฏิบัติ เราก็จะพลิกแพลงไปตามสภาวะได้ นี่คือนั่นที่เราจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน นี่คือนั่นที่อยากให้เห็นภาพคร่าวๆ ในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใน ๒-๓ วันนี้ ก็เรียนให้สนุก ได้เพื่อนได้ความคิดดีๆ และหวังว่าไม่เครียดด้วย

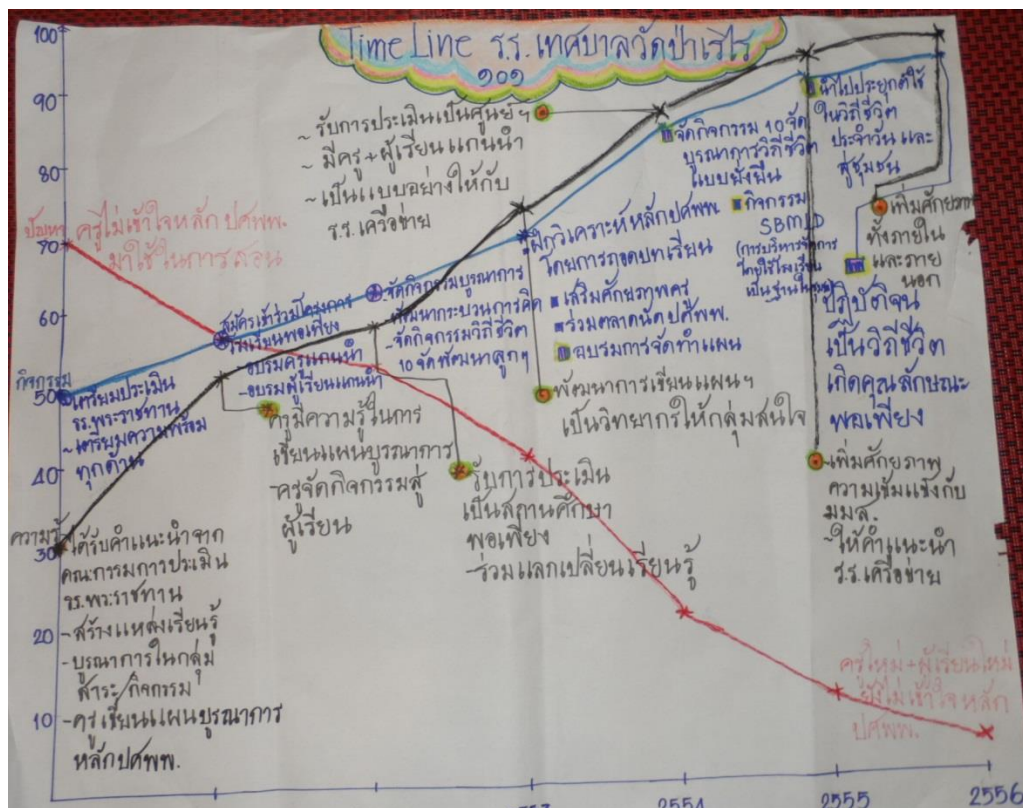
Time Line โรงเรียน

อ.ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์: ต่อไปจะทำงานเป็นกลุ่ม เป็นกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน นั่งในกลุ่มของโรงเรียนตนเอง โรงเรียนใครโรงเรียนของใครนั้นเป็นวงกลม ๑๔ โรงเรียน ๑๔ กลุ่ม เราจะเอานำความรู้ความคิดที่ได้ปูพื้นฐาน เรื่องวงจรการเรียนรู้แบบลึกซึ้ง เกี่ยวกับเรื่องวิถีคิด

ตอนนี้ให้แต่ละคนเอา time line ของแต่ละคนมาแชร์กัน เพราะบางคนมีมุมมอง เห็นปัญหาไม่เหมือนกัน ทุกคนมีสิทธิมีอง ติความตามความเข้าใจของตนเอง ถึงเวลาที่เราร่วมกัน ต้องมองเป็นมุมมองของทีม ให้ทุกคนนำ time line ของแต่ละคนมาแชร์กันในกลุ่มว่า เป็นปัญหาแบบนี้ เห็นแบบนี้ แล้วจากการทำของแต่ละคน ระดมสมองทำเป็น time line ของโรงเรียน แล้วเขียนลงในกระดาษฟลิปชาร์ต ให้เวลา ๑ ชั่วโมง

ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนแลกเปลี่ยนและทำ time line ของโรงเรียน

Design Thinking

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ขอให้ทีมงานแจกดินน้ำมันคนละ ๑ ก้อน สิ่งที่กำลังจะฝึกต่อไปนี้ อาจารย์น่าจะชอบเรียนด้วยตนเองแล้วสนุก เพราะจินตนาการว่าเป็นเด็ก กระบวนการนี้เป็นการเรียนรู้แบบง่าย ๆ เป็นกระบวนการเรียนรู้และฝึกโดยทำให้เราคิดนอกกรอบได้โดยไม่ทันระวัง กระบวนการนี้เรียกว่า design thinking เป็นกระบวนการที่เขาใช้ในกลุ่มนักออกแบบ ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สาย creative หัวใจของ design thinking คือ ใช้มือเป็นหลัก แทบไม่ต้องคิดเลย หัวใจของแบบฝึกหัดนี้มาจากกระบวนการศึกษาค้นคว้าว่า ความฉลาดของมนุษย์ไม่ได้มาจากสมองอย่างเดียว นอกจากสมองแล้วมือของเรายังมีความฉลาดอยู่ด้วย บ่อยครั้งที่มือของเราทำอะไรดี ๆ แต่เราถูกสอนว่า การคิดต้องใช้สมอง ทำให้เราละเลยสมรรถภาพบางอย่างในตัวเรา สมรรถภาพที่ว่าคือ การใช้มือในการนำความคิด คิดด้วยมือ หรือใช้มือคิดไม่ได้ใช้สมองคิด มือจะพาไป แล้วเรามาฝึกขึ้นได้ทีหลังว่า “อ้อ มันเป็นเช่นนี้เอง”

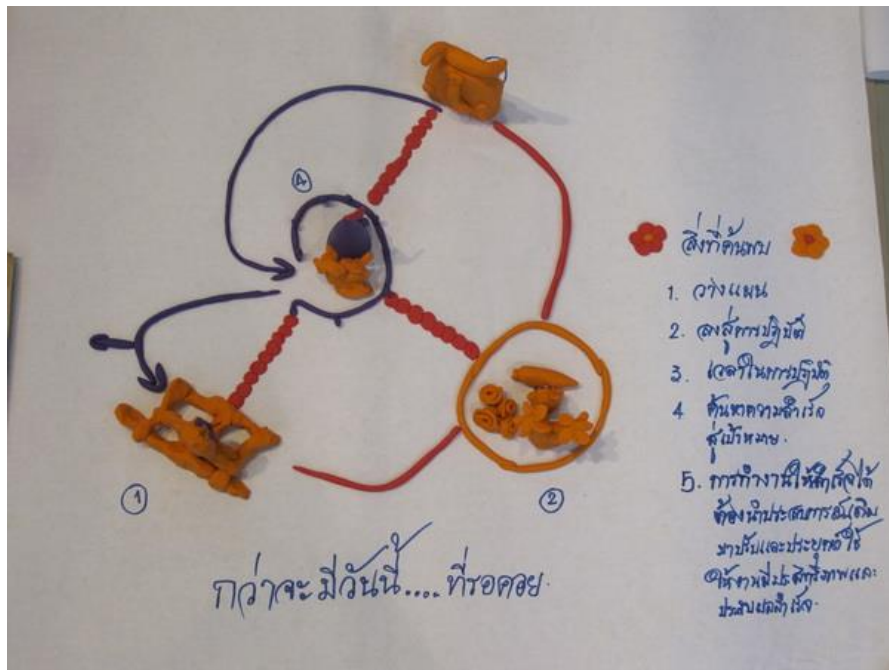
สิ่งที่แจกคือ ดินน้ำมันคนละก้อนให้ครูแต่ละคน โจทย์คือ ให้ครูแต่ละคนมอย่่านหรือลูกลมอ่านผลงานที่ทีมได้ทำมา และที่ทำแบบฝึกหัดที่คิดใหม่ๆ สดๆ ใช้กราฟฟิก (Time Line) ที่มาจากความคิดของแต่ละคนมาคิดร่วมกัน สิ่งที่ยากให้สังเกต คือ สิ่งที่ทำมาโชว์จะเป็น poster หรืออะไรต่างๆ ของท่าน กับสิ่งที่ทำสดๆ มีความเหมือนความต่างอย่างไร การเรียนรู้เป็นเรื่องของการเปรียบเทียบเห็นความแตกต่างและบางทีทำให้เราถูกคิดขึ้นมาได้ ว่าอันนี้เราอาจมองข้ามไป อันนี้เรายังไม่เห็น พอเอาผลงาน ๒ ชิ้นมาดก็เกิดปั้งมาในหัว เราออกไปนอกกรอบโดยเราไม่ทันรู้ตัว เพราะเราถูกกระตุกด้วย

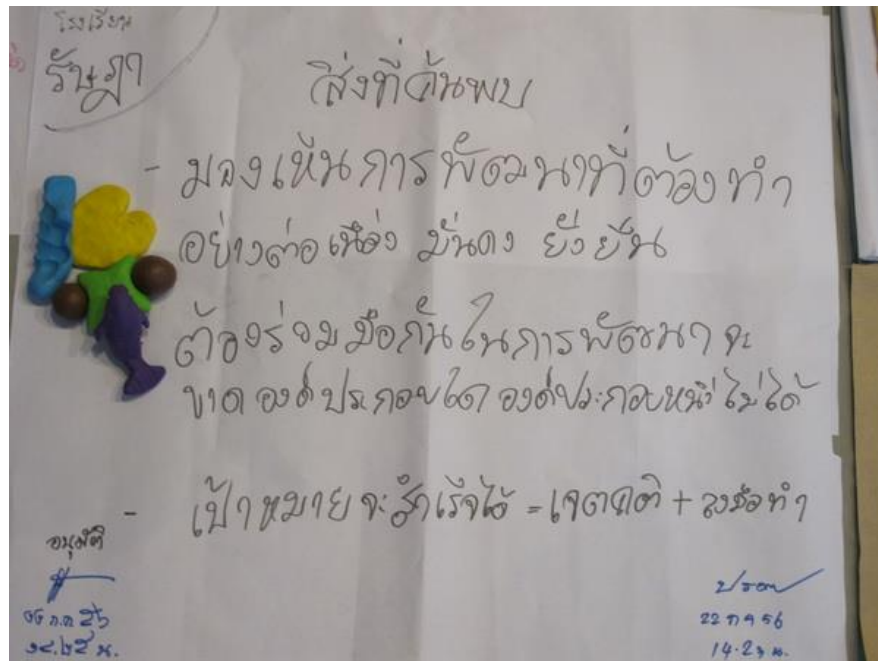
บางสิ่งบางอย่าง ซึ่งการกระทำคือ สิ่งที่ทำร่วมกันนั่นเอง หัวใจคือ เปรียบเทียบหาความแตกต่าง หา
สิ่งที่เห็นจุดต่างที่ทำให้ฉงนใจคิด แล้วท่านจะแสดงออกอย่างไร แทนที่จะมานั่งเขียนว่า เห็นความต่างอย่างนั้นๆ
ผมจะให้ปั้นดินน้ำมันในมือออกมาเป็นรูป เช่น อาจะออกมาเป็นรูปเหมือนงู สมมุติปั้นอะไรไม่ถูกก็ปั้นเป็น
สัญลักษณ์เป็นเส้นๆ แล้วก็บอกเพื่อนว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของพวกเราคือ เส้นของความสัมพันธ์ สิ่งที่เป็นคือ
สัญลักษณ์ เพราะอาจารย์จะรู้เองว่าที่อาจารย์ทำเป็นสัญลักษณ์อะไร อาจารย์เข้าใจและเห็นความหมายของ
มัน แล้วเดี๋ยวแต่ละคนจะพูดเล่า meaning ของมัน

การเรียนของเรา เรียนโดยผ่านใช้มือปั้น design thinking คือ design สัญลักษณ์ที่แต่ละคนคิดเอง
เมื่อแต่ละคนปั้นเรียบร้อยแล้ว ก็จะเอามาแลกเปลี่ยนกันว่าสัญลักษณ์ของตนเองคืออะไร สัญลักษณ์
จะสะท้อนสิ่งที่เป็นความต่างของสิ่งที่ทำมาและสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นๆ เราไม่ได้ใช้สมองคิด เราใช้มือคิด
แทน เป็นกระบวนการดัดศักยภาพที่เราลืมไปแล้ว เพราะเมื่อเราเป็นผู้ใหญ่เราแทบไม่เคยทำเรื่องเหล่านี้
เลย เราจะเป็นศิลปินชั่วคราวในการแสดงออกความคิดของตนเอง แต่ละคนอ่านของโรงเรียนตนเองก่อน แล้ว
เปรียบเทียบกับของใหม่ ต่างคนไม่ต้องพูดกับเพื่อน คิดของตนเอง ถ้าท่านจำไม่ได้ว่าท่านทำอะไรไว้ลุกขึ้นมา
อ่าน ให้เวลาคิด design thinking ๓๐ นาที หาความต่างให้เจอ ความต่างที่ทำให้ฉงนใจคิด แล้วปั้นสัญลักษณ์
ออกมา ต่างคนต่างครุ่นคิดโดยใช้มือคิด ที่สำคัญต้องการความต่างจากแบบฝึกหัดที่เป็นกราฟฟิกที่เพ่งเสร็จกับ
การบ้านที่อยู่ข้างฝา ที่ยังไม่ให้คุยกัน เพราะอยากให้แต่ละคนครุ่นคิด จมกับผลงานของตนเอง เหมือนศิลปินที่
อยู่คนเดียวเงียบๆ สร้างผลงาน ยังไม่บอกความลับกับใคร จนกว่าจะแสดงผลงานของตนเอง

ผู้เข้าร่วมแต่ละคนปั้นสัญลักษณ์เปรียบเทียบความต่างของผลงานตามความคิดของตนเอง

อ.ชัยวัฒน์ ถิระพันธุ์: เล่าให้เพื่อนในกลุ่มฟังว่าสัญลักษณ์ของตนเองมีความหมายว่าอย่างไร เมื่อ
เล่าจบทุกคนแล้ว re-design ใหม่ร่วมกัน ผ่านการเชื่อมต่อหรือการสร้างเพิ่มใหม่ การ re-design เมื่อเสร็จ
แล้ว เขียนบรรยายสิ่งที่ค้นพบร่วมกัน ๒-๓ ประโยค และชื่อโรงเรียน กลุ่มที่เสร็จแล้วนำโมเดลพร้อมกระดาษมา
วางไว้ เพื่อจะใช้ในการเรียนรู้ต่อสำหรับวันพรุ่งนี้และวันสุดท้าย

เราจะมีกิจกรรมเรียนรู้หลายสไตล์ ทุกๆ ครั้งที่เรำทำแบบฝึกหัดหลังจากที่ผมให้ทฤษฎีสั้นๆ หรือบางช่วงอาจารย์เป็นทฤษฎียาวเพื่ออธิบาย บางครั้งเป็น input แล้วทำแบบฝึกหัด หลังจากแบบฝึกหัดให้เราครุ่นคิดกับแบบฝึกหัดที่เราทำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเพื่อประยุกต์ใช้ นี่เป็นการเรียนรู้ในวงจรที่ไม่ใช่สมองอย่างเดียว ใช้มือ ใช้ร่างกาย ใช้จิตใจ เพื่อให้สภาวะออกจากกรอบเดิมๆ

การเรียนรู้ design thinking ที่หัวใจอยู่ที่ใช้มือทำ แล้วคิดตาม ค้นหาความหมาย อธิบายให้เพื่อนฟัง นำมาประยุกต์ใหม่ เป็นกระบวนการที่ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้า เฟอร์นิเจอร์ model สถาปัตยกรรม งานดีไซน์จะเป็นงานสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งบางทีการคิดเราติดกรอบ ทฤษฎี แต่เมื่อใช้มือทำ มันจะออกจากกรอบ มีอะไรใหม่ๆ ผมอยากฟังเสียงสะท้อนสดๆ จากสิ่งที่ได้จากแบบฝึกหัด

เมื่อที่เริ่มทำคนเดียว แล้วทำเป็นทีมแต่เน้นหนักที่การใช้มือ แล้วมาค้นหาความหมายของมัน ใครได้ข้อคิดอะไรจากบทเรียนนี้

อ.ธีรภาพ จันทรชุ่ม: จริงๆ ท่านวิทยากรทราบอยู่แล้วว่า งานเดี่ยวของครูทำมาจากโรงเรียนแล้ว ตอนหนึ่งท่านวิทยากรได้ขยายความกราฟ ๓ ตัว (ความรู้ กิจกรรม และปัญหา) สิ่งที่เราเตรียมมาให้ได้บางส่วนเท่านั้นเอง เริ่มจากการคิดแยกก่อน ไม่ได้ปรึกษากันแน่นอนเพราะแยกกลุ่มทำ ซึ่งแต่ละคนคิดไม่เหมือนกัน หลังจากนั้นวิทยากรให้ลองกลับมารวมกลุ่มวิเคราะห์สภาพปัญหาองค์กร ความคิดแต่ละคน แล้วเริ่มแชร์ หา concept ขององค์กรจากปัญหาที่ตัวเองคิด กิจกรรมที่ตัวเองคิด แต่สุดท้ายความคิดรวบยอด ที่ทำมาโดยแปลงความคิดเป็นสัญลักษณ์ สิ่งนี้คือสิ่งสำคัญ วิทยากรจะให้เรา นอกจากมองเห็นปัญหา มองเห็นกิจกรรมที่ทำในโรงเรียน แต่เรามีความคิดรวบยอดเป็นสัญลักษณ์ได้ไหม นี่เป็นกระบวนการคิดที่วิทยากรพยายามเสริมให้ผู้เข้าร่วมอบรมอย่างเป็นกระบวนการ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: พอใช้มือคิด ต่างจากการใช้หัวคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไรบ้างระหว่างที่ทำ

อ.ธีรภาพ จันทรชุ่ม: จริงๆ แล้วทักษะในการถ่ายทอดเป็นรูปธรรม จากมือคิดให้ออกมาเป็นภาพจะต่างกับความคิดในหัว ความคิดที่อยู่ในหัวอธิบายมาเป็นคำพูดแต่มองไม่เห็นภาพ ทักษะในการใช้มือจะเป็นตัวสื่อ ซึ่งแต่ละคนมีทักษะในการปั้นดินน้ำมันต่างกัน บางคนมีพื้นฐาน ชอบปฏิบัติอยู่บ้างจะทำได้ดี แต่บางคนอาจจะคิดได้แต่ทำได้ยากเพราะทักษะในการทำด้วยมืออาจไม่มี ก็พลิกออกไปในรูปร่างที่ง่ายหน่อย เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง

อ.กรรณิการ์ ถมปัทม: ตอนแรกรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะปั้นได้ไหม แต่พอปั้นไปรู้สึก feel free เป็นอิสระ แล้วแต่เราอยากทำ ไม่มีใครบังคับ แล้วเราสามารถ design ปั้นออกมา แต่ก็แอบมองเพื่อนว่าทำไมเขาทำได้ แต่ไม่สนใจว่าเขาทำได้ เพราะนี่เป็นความคิดของเรา พอมาแชร์กันแล้วมีการสร้างสรรค์ใหม่ เหมือนสุภาวศิตที่ว่า ๒ หัวดีกว่าหัวเดียว เป็นการร่วมมือร่วมใจของการทำงานพาไปสู่ความสำเร็จได้ เป็นครั้งแรกที่ได้เรียนรู้ design thinking รู้สึกประทับใจมาก เป็นนวัตกรรมที่ดี ให้เราแสดงความรู้สึกออกมาเป็นสัญลักษณ์ก่อนคิด meaning มีการแชร์ในกลุ่ม เป็นการระดมสมองพลังความคิดออกมา

อ.วิลาวรรณ บุตรพรม: ได้ความมหัศจรรย์จากสิ่งที่เกิดขึ้น มหัศจรรย์อย่างไร คือ ภาคเช้าที่ระดมความคิดกัน มีการถกเถียงกัน ภาคบ่ายที่มีการใช้มือทำกิจกรรม ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างให้เหตุผลของตนเอง เกิดข้อสรุปที่ลดความขัดแย้งจากภาคเช้าได้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: คิดว่าเอาไปใช้กับนักเรียน เด็กจะชอบไหม

ผู้เข้าร่วม: ชอบ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ให้โจทย์แล้วให้เด็กไปทำ วิชานั่นก็ได้ กระบวนการเรียนรู้ก็ถูกพัฒนาอีกรูปแบบหนึ่ง ลองพิจารณาดู อันแรกอยากให้อาจารย์เรียนรู้เองว่ารู้สึกอย่างไร ขนาดผู้ใหญ่ยังสนุก ทำงานส่วนตัวทำงานเป็นทีม ลดความขัดแย้งไปเยอะ ฉีกกรอบออกไป แล้วทำแบบไหน design thinking ง่ายขึ้น จากดินน้ำมัน และเราสามารถใช้วัสดุท้องถิ่นได้ทั้งหมด ดีไม่ดีอาจไปรื้อฟื้นกระบวนการเก่าๆ ที่ถูกทิ้งไป เช่น สานตะกร้อ เอาทางมะพร้าว ดินเหนียว กล้องกระดาษ นำมาทำได้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับว่าครูจะเอาวัสดุอะไรไปให้กับเด็ก ให้โจทย์ไปให้เด็กทำ ถ้าทำงานเป็นทีม ก็จะเป็นการฝึก social learning กระบวนการทำงานเป็นทีม

เป็นกระบวนการทางสังคม เพราะบางทีการระดมสมองมันเหมือนกันเยอะ แต่แบบนี้เหมือนกันยาก เพราะแต่ละคนก็วนกับการทำของตนเอง เสริมแล้วนำมาเชื่อมเข้าหากัน ผมว่าอาจารย์ลองพิจารณาดู **จะเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ฐานการเรียนรู้บางอย่างของวิชาที่อาจารย์คิดว่าในโรงเรียนประยุกต์ได้ และพยายามใช้วัสดุในท้องถิ่นหรือเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นดึงขึ้นมาใช้ในรูปแบบสมัยใหม่ น่าจะสนุก เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางกาย เด็กบางคนอาจค้นพบศักยภาพบางอย่างที่ซ่อนอยู่ในตัวเขา**

ผมอยากบอกว่า งานในอนาคต คนรุ่นหลังๆ มักส่งลูกเรียนปริญญา เข้ามหาวิทยาลัยซึ่งใช้สมองอย่างเดียว งานพวกนี้ต่อไปจะไม่ใช่งานได้ง่าย แต่งานที่ใช้ทักษะทางกาย design เป็น ออกแบบเป็น ทำงานสร้างสรรค์เป็น ใช้มือเป็น พวกนี้จะมีอนาคตมากกว่า งานอาชีพจะไม่เป็นอาชีพธรรมดา แต่เป็นอาชีพลักษณะสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ประดิษฐ์ สามารถทำผลิตภัณฑ์เป็นสินค้ารูปแบบต่างๆ เป็น**สภาวะของการใช้ Multiple Intelligence ความฉลาดในรูปแบบที่หลากหลาย** ซึ่งโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ นักการศึกษาที่เขียนเรื่อง Multiple Intelligence (ความฉลาดหลายมิติ)¹ มนุษย์จะต้องมีความฉลาดไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง บางคนคิดเลขไม่เก่งแต่ใช้มือเก่ง ใช้มือไม่เก่งแต่วิ่งเร็วมาก ตะปุดบอลเก่ง ชกมวยเก่ง ขึ้นอยู่กับว่าเขาเก่งอะไรและเขาภูมิใจในสิ่งที่เก่ง และพัฒนาศักยภาพตรงนั้นก็เติบโตได้ เช่น บัวขาวที่เรียนไม่เก่ง แต่ชกมวยเก่ง ตอนแรกอาจชกไม่ค่อยเก่งก็พัฒนาขึ้นมาจนร่ำรวย แสดงว่าทุกคนต้องมีความเก่งในตัว **ทำอะไรเราจะปลุกฝังความเก่งเหล่านี้ให้เด็กภูมิใจ และมีจันทะ รักในสิ่งนั้นและพัฒนาต่อเนื่อง** เพราะโลกต่อไปจะเน้น creative economy เป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเราใช้ของไม่เปลือง ใช้ recycle ได้ ใช้ได้อย่างประหยัด ใช้ได้โดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมกับสิ่งใหม่ **ผมคิดว่าโรงเรียนน่าจะเป็นแหล่งพัฒนา creative thinking โดยใช้ design thinking เป็นตัวนำ**

เสวนา “

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์: จะมีการสัมภาษณ์อาจารย์บางท่าน ผอ.บางท่านมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพวกท่าน ไม่ใช่จะเก่งกว่าคนอื่น แต่อยากให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย

1

พหุปัญญา ๘ ประการ โดย ดร. โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ประกอบด้วย ๑. ปัญญาด้านปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) ๒. ปัญญาด้านปฏิสัมพันธ์ต่อตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ๓. ปัญญาด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) ๔. ปัญญาด้านการมองเห็น-พื้นที่ (Visual-Spatial Intelligence) ๕. ปัญญาด้านการเคลื่อนไหวทางร่างกาย (Bodily-Kinesthetic Intelligence) ๖. ปัญญาด้านถ้อยคำ-ภาษา (Linguistic Intelligence) ๗. ปัญญาด้านเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) ๘. ปัญญาทางด้านดนตรี (Musical Intelligence) (ที่มา: พหุปัญญา ๘ ประการของ Dr.Howard Garner, สถาบันพัฒนาศักยภาพ มายดีเอ็นเอ: www.mydnathailand.com)

คุณศศิณี ลิ้มพงษ์: อยากฟังจากหน้าใหม่บ้าง ขอเรียนเชิญ ผอ.ศุภวัตรย์ คำวัง จากโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ พระยา คุณครูปณดา ปัญญา จากโรงเรียนดาราวิทยาลัย และคุณครูสถาพร พันธุ์ประดิษฐ์ จากโรงเรียนรัชฎา คนนี้เป็นผลผลิตจากโรงเรียนห้วยยอด

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: ทั้ง ๓ คนไม่ได้เตรียมตัวมาเลย การสนทนาต้องสดๆ จึงจะสนุก ผมจะชวนสนทนา ทั้ง ๓ ท่านเล่าไปตามโจทย์ที่ถาม หลังจากนั้นจะเชิญคนในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ กัน ทั้ง ๓ ท่านนี้เป็นเพียงคนที่จุดประกายขึ้นมา และเราจะเชิญท่านสะท้อนความคิดเห็นต่างๆ ขึ้นมาด้วย เราจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผมจะมีโจทย์เหมือนกันสำหรับทั้ง ๓ ท่าน ว่า**รู้สึกภาคภูมิใจอะไรกับการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง** และเมื่อเจออะไรที่เราภาคภูมิใจแล้ว ถ้าจะ**ทำงานให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต มีความท้าทายอะไรบ้างที่อาจารย์และทีมงานอยากเอาชนะให้ได้** เพื่อให้งานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังในการขับเคลื่อนสังคมไทยจริงๆ เริ่มสนทนาเรื่องความภาคภูมิใจก่อน คนละ ๓-๔ นาที

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์: ผมมีความภาคภูมิใจที่เข้าโครงการนี้ ผมเข้าโครงการนี้ตอนผมเรียนประมาณ ม. ๓ ที่โรงเรียนห้วยยอดเมื่อ ๘ ปีที่แล้ว และค้นพบด้วยตนเองว่า ความหมายที่แท้จริงของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องผ่านการลงมือทำ อ่านหนังสือก็ยังไม่เห็นภาพว่า จริงๆ แล้วมันจะเกิดขึ้นจากอะไร แล้วความภาคภูมิใจมันเกิดขึ้นจากการลงมือทำด้วยตนเอง พอลงมือทำด้วยตนเองยังไม่ใช้บทพิสูจน์ว่ามันคือความหมายโดยแท้จริง แล้วไปลงมือทำกับคนอื่นด้วย คือพอเรียนจบมีโอกาสกลับมารับใช้ที่บ้านเกิด ได้สอนเด็ก จัดกิจกรรมกับเด็ก ก็พบว่าการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ทำให้ **“คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”** การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพราะคนมีกระบวนการคิดที่ถูกต้อง การคิดเกิดขึ้นจากเอาความเป็นเหตุเป็นผลมาช่วย ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้นเพราะเมื่อเขาจะลงมือทำอะไรก็ตาม อย่างน้อยเขาก็ได้ขบคิดว่าเขาทำเพราะอะไร ทำแล้วส่งผลกระทบต่อใครบ้าง เมื่อเขาทำจริงๆ แล้ว เขาก็จะมีความทุกข์ใหม่ เขาจะเดือดร้อนใหม่ เห็นได้จากนักเรียนที่ติ๊กกันโรงเรียน ผมสอนเด็ก ม.๑ มีเด็กต่อยกัน

เขาก็ทะเลาะกันบ้างตามประสา ผมก็ตั้งคำถามชวนเขาคิด ไม่ใช่คำว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๓
ห่วง ๒ เงื่อนไข แต่ตั้งคำถามว่า ต่อยกันทำไม ต่อยกันไปเพื่ออะไร ตนเองเจ็บไหม เพื่อนเจ็บไหม สุดท้ายเด็กก็
ไปนั่งคิดว่า ครูถามไปทำไม จะดีก็ไม่ดี เราก็กถามไปเรื่อยๆ แบบนี้ เด็กก็ค้นพบว่า การต่อยกัน ตนเองก็
เดือดร้อน เพื่อนก็เดือดร้อน แล้วถ้าอาจารย์ทำอะไรสักอย่าง เช่น เชิญผู้ปกครองมาพบ คราวนี้ไม่ใช่ตัวเอง
เดือดร้อนอย่างเดียว พ่อแม่ผู้ปกครองก็เดือดร้อน แสดงว่าเขาเป็นปัญหาของสังคม เป็นต้นเหตุของปัญหา ถ้า
เขาไม่ทำอย่างนี้ ครูก็ต้องเสียเวลานั่งสอบสวนเขา เขาก็ได้เรียนหนังสือ

ผมจะบอกเสมอว่า ถ้าห้องเรียนไม่เรียบร้อย ไม่สะอาด โต๊ะไม่เป็นระเบียบ วางรองเท้าเพ่นพ่าน ครูไม่
สอนหนังสือเธอ ครูจะรอกันว่าเธอจะทำทุกอย่างเรียบร้อย เด็กก็จะพบว่า ที่ครูทำแบบนี้ครูฝึกให้เราเป็นคน
รับผิดชอบ ครูฝึกให้เราวินัย ใครส่งงานหลังกำหนด ผมบอกเลยว่าผมตรวจให้ แต่ไม่มีคะแนน เพราะเธอไม่
รับผิดชอบ ทำไมเพื่อนทำได้เธอทำไม่ได้ ก็พบว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การฝึกให้คนเป็น
มนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ ฝึกนิสัยของคน ถ้าใช้คำที่ไม่สุภาพ ลึกกว่านั้นคือ ฝึกสันดานให้เป็นคนดี ไม่ได้ดี
จากสังคม สภาพแวดล้อม แต่ดีจากตัวเขาเอง มาจากข้างในของเขา ผมเองก็เอาไปใช้ในชีวิตร่วมกับตัวเอง
ผมภาคภูมิใจว่า ชีวิตผมพบความสุขจากสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน ผมไม่ไปทุกข์กับการที่คนอื่นมีนั่นมีนี่ ผมต้องมี
ตามเขา อย่างผมอ้วนผอมดำ ผมก็อยู่อย่างนี้ของผม ผมก็มีความสุขในชีวิตความเป็นผม

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : อยากถามนอกเรื่องหน่อยว่า ทำไมเด็กตรังตอนนี้อู้งาน ตีกันตลอด ผมติดตามข่าว ผม
เป็นคนนครศรีธรรมราช คนนครฯ ดู พัทลุงดู แต่พวกตรังไม่ใช่ แต่หลังๆ ทำไมพวกตรังตีกันบ่อย

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์: เกิดขึ้นจากการที่พื้นที่ เหมือนเวลาจัดงานจะปิดถนนจัดงานให้เด็ก ก็มีคนมาโพสต์
ใน facebook ว่าเดือดร้อน แต่จริงๆ แล้ว มีถนนอีกเส้นที่วิ่งอ้อมได้ แต่ด้วยความเห็นแก่ตัวไม่อยากอ้อม พอเด็ก
ไม่มีพื้นที่แสดงออก เขาก็รวมกลุ่มแสดงออกในทางที่เขาคิดว่ามันดีแล้ว การที่เขาว่ามันดีแล้วมันมันขาดคน
ชี้นำ กลายเป็นผู้ใหญ่ไม่เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ ในมุมมองผมว่า ทำไมเด็กรวมกลุ่มตีกัน อย่างเด็กรวมกันแต่งรถ ก็
เอาพวกแต่งรถมาแต่งรถให้เด็กที่สนใจพวกนี้ดู เด็กพวกนี้จะเห็นคุณค่าในตัวเองขึ้นมาทันที

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ขอบคุณมากเล่าได้สนุก ผมใกล้ชิดกับพวกตรังพอสมควร อาจารย์สมเจตนายังอยู่
อาจารย์เปลื้อง คงแก้ว ตายไปแล้ว ยายผมสอนหนังสืออยู่โรงเรียนสภาราชินี (คุณครูเจียมจิตต์ เพิ่งเสียชีวิตไป
ตอนอายุ ๑๐๑ ปี) ตรังเป็นเมืองที่มีศักยภาพสูง ผลิตรคนที่มีคุณภาพมาไม่น้อย แต่แปลกใจ ว่าทำไมหลังๆ เด็ก
ตรังชอบตีกัน ก็อยากฟังจากสถาพร ซึ่งน่าจะเข้าใจได้ดีกว่า ว่าทำไมใช้ความรุนแรงกันมากขึ้นกว่าเดิม

อ.ปนัดดา ปัญญา: ก่อนอื่นต้องขอบคุณโอกาสที่ดีจากผู้บริหารที่ให้เข้ามาขับเคลื่อนหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ตอนแรกค่อนข้างหนักใจ เพราะกลัวว่าจะทำได้ไม่ดี พอได้โอกาส ไปอบรม ไปฝึกฝนต่างๆ
ประกอบกับผู้บริหารสนับสนุนทุกด้าน จนเรามีความรู้ที่แน่นชัด ก็ไปสอนนักเรียน แต่ผลลัพธ์ที่ภาคภูมิใจคือ
ผลผลิตที่ได้จากการสอน นักเรียนเกิดหลักคิดที่ดี จริงอยู่ว่าโรงเรียนดาราฯ เป็นสังคมเมือง เด็กมีหลายชนชั้น
รวมกันในห้อง เมื่อก่อนค่อนข้างเครียดว่าจะทำอย่างไรดี เพราะเด็กบางคนมีฐานะ บางคนยากจน ลำบากใจว่า
จะเชื่อมเขาเข้าด้วยกันอย่างไร ไม่ว่าเวลาแบ่งกลุ่ม หรือการทำงานร่วมกัน พอจับหลักคิดได้ก็นำลงสู่
กระบวนการสอนว่าจะสอนอย่างไรให้เด็กเกิดอุปนิสัย “พอเพียง” โดยครูให้เด็กฝึกกระบวนการคิด
จากการทำงาน และครูใช้นวัตกรรมคือการตั้งคำถาม นอกเหนือจากการตั้งคำถามก็ต้องออกแบบ

การเรียนการสอนในการติวชนกลุ่ม ที่นี้การเข้ากลุ่มก็มีปัญหา เพราะเด็กเก่งก็จะอยู่กับเด็กเก่ง เด็กอ่อนก็จะอยู่กับเด็กอ่อน ปฏิเสธไม่ได้ ก็คิดว่าทำอย่างไรให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตย สุดท้ายเราใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนให้ละความสามารถ นั่นคือเราฝึกการเป็นผู้นำให้กับกลุ่มเด็ก นี่คือกระบวนการที่ครูแจ้งใช้ในการจัดการเรียนการสอน

แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้เลย สิ่งที่ค้นพบที่ช่วยให้เด็กเกิดหลักคิดที่ดี คือ การถอดบทเรียน อันนี้ต้องขอบคุณโอกาสจากมูลนิธิสยามกัมมาจลที่ให้ความรู้ และได้นำไปใช้ ผลคือเด็กเกิดหลักคิดที่ถูกต้อง และคิดได้ตามหลักคิดทุกอย่าง เห็นได้จากการที่เขาสะท้อนออกมาเวลาตั้งคำถาม ทำไมหนูต้องทำเรื่องนี้ เขาก็จะบอกเหตุผลตามที่เขาคิดได้ เห็นได้ชัดเจน นอกจากการเรียนการสอนในห้อง ก็นำสู่นักเรียนแกนนำ ที่ค่อนข้างภาคภูมิใจที่สามารถนำลงสู่ระดับชั้นต่างๆ ได้ดี โรงเรียนดาราฯ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เด็กนักเรียนประมาณ ๖,๗๐๐ คน ครู ๔๐๐ กว่าคน เป็นโจทย์ที่ยากที่จะทำอย่างไรให้แข็งแกร่ง มีพลังในการขับเคลื่อน นอกจากเราขับเคลื่อนครู เราก็มีแกนนำนักเรียน จากนักเรียนม.ปลาย ผู้นำนักเรียน ม.ต้น และประถม แกนนำของเราจะมีแกนนำหลัก แกนนำรอง แกนนำร่วม ๓ ส่วนนี้ประสานกันตลอด มีการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม ในการทำงานทุกอย่างเป็นวงจร PDCA ตรวจสอบได้หมด และผลลัพธ์ออกมาดีมาก

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : นักเรียนตั้ง ๖,๐๐๐ กว่าคน แล้วมีกี่ชั้น

อ.ปนัดดา ปัญญา : นักเรียนอนุบาลถึง ม. ๖ เยอะมากเป็นอาณาจักรใหญ่มาก สิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้ปกครองมาขอบคุณครูว่า ลูกเปลี่ยนพฤติกรรมไปมาก จากเดิมเมื่อก่อนเรียกร้องอยากมี I-phone จะมีเงื่อนไขในการเรียน ถ้าได้เกรดเกิน ๓.๕ ขอ I-phone จากผู้ปกครอง ท้ายที่สุดมาคุยกับแม่ว่า วัตถุประสงค์ของโทรศัพท์คือการรับเพื่อการสื่อสารเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องเป็น I-phone ก็ได้ แล้วเขาก็บอกว่าใช้เครื่องเก่าของแม่ก็ได้ ไม่ซื้อแล้ว ทั้งๆ ที่ฐานะเขาซื้อได้ นี่เป็นการเปลี่ยนวิธีคิดของเขา และผู้ปกครองก็ซึมซับวิธีการของลูกที่ได้ไปใช้ ผู้ปกครองก็ขอบคุณคณะครู ขอบคุณโรงเรียนที่เปลี่ยนพฤติกรรมของลูกเขา สิ่งนี้คือความภาคภูมิใจ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ถ้าจับโดยใช้กระบวนการที่ทำ time line สถิติของเด็กจาก ๖,๐๐๐ กว่าคน ส่วนมากชั้นไหนสอนง่ายในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นไหนสอนยาก เพราะเป็นวัยรุ่นแล้ว ฮอริโมนกำลังระเบิด พบอะไรใหม่ เห็นอะไรใหม่ ที่เล่ามาเป็นตัวอย่างของนักเรียนบางคน แล้วถ้าเป็นสถิติละ ชั้นไหน วิทยานิพนธ์ง่าย เข้าใจง่าย

อ.ปนัดดา ปัญญา : เราใช้วิธีการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ก่อนที่จะไปสอนเด็กเราต้องดูว่า เด็กอยู่วัยไหน ชอบอะไร เราใช้จิตวิทยา เช่น ม. ต้นค่อนข้างเพี้ยวๆ หน่อย เขาชอบดูสื่ออะไร เราก็พยายามตามกระแสเขาให้ได้ ที่เราทำ “we are พอเพียง” คล้ายๆ รายการ “VRSO” เราทำเป็นเรื่อง แล้วโหลดลง You tube เด็กก็ชอบ สนุกมาก มีการกด like กดยอด view ส่วนเด็กประถมใช้กิจกรรม เราดูระดับของเด็ก

ผอ.ศุภวัตรย์ คำวัง : ที่เฉลิมพระเกียรติฯ ความภาคภูมิใจน่าจะเป็นการร่วมใจที่จะดำเนินการเรื่องนี้ ทุกคนจะร่วมใจ จะเต็มใจ เนื่องจากเราเป็นโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ สืบสานงานพระราชดำริ แล้วเรื่องนี้เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทุกคนมีใจให้อยู่แล้ว เมื่อมีใจ เมื่อเข้าใจ ทุกคนก็สามารถเอาไปดำเนินการได้อย่างเต็มความรู้ความสามารถ เมื่อครูได้ก็นำไปถ่ายทอดสู่เด็ก เราเชื่อมั่นว่าครูเราทุกคนสามารถถ่ายทอดเรื่องนี้ได้อย่างเต็มศักยภาพในทุกรูปแบบ แล้วเด็กๆ ก็สามารถรับได้หลากหลายกิจกรรม

ที่โรงเรียนมีนักเรียน ๗๓๙ คน เป็นนักเรียนระบบประจำ เราจึงสามารถนำหลักคิดสู่หลักปฏิบัติมาทำ
ได้ครบวงจร สอนนักเรียน ม. ๑ ถึง ม. ๖ อายุตั้งแต่ ๑๓ ถึง ๑๗ ปี

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์: โรงเรียนรัฐฯ มีนักเรียน ๑,๗๐๐ คน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ที่ผมถามจำนวนตัวเลขเพราะมีความยากง่ายในการบริหารจัดการแตกต่างกัน

อยากเชิญชวน ผอ. และคณะอาจารย์ที่ได้ฟังทั้ง ๓ ท่านเล่าให้ฟังสั้นๆ และเราพบว่าบริบทของแต่ละ
โรงเรียนไม่เหมือนกัน ที่ตรัง พะเยา เชียงใหม่ ดาราวิทยาลัทยใหญ่กว่าปรินทร์ ใหญ่กว่าม่งพורת ใหญ่ที่สุดใน
ประเทศไทยหรือเปล่าไม่แน่ใจ เฉลิมพระเกียรติสอนตั้งแต่ ม.๑ ถึง ม.๖ เป็นโรงเรียนประจำด้วย ส่วนรัฐฯก็อีก
สไตล์หนึ่ง ผมอยากให้อาจารย์สนทนากันดูว่า **ความภาคภูมิใจของแต่ละท่านที่ได้ทำคืออะไรสะกิดใจท่าน
และแต่ละท่านภาคภูมิใจอะไรที่ท่านได้ทำโครงการนี้ ท่านภาคภูมิใจอะไร** อยากแชร์ให้เพื่อนๆ ฟัง ใช้
เวลาประมาณ ๓ นาทีในกระบวนการเหมือนที่ check in และที่สำคัญอยากให้ท่านบอกว่า โรงเรียนของท่านชื่อ
อะไร อยู่ที่ไหน ขนาดเท่าไร เพื่อให้เพื่อนทราบบริบทโรงเรียนของท่านด้วย

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรื่องความภาคภูมิใจจากการทำงาน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : กลับมาที่การสนทนากับ ๓ ท่าน จะถามว่าความท้าทายอะไร ที่คิดว่าโรงเรียนของ
อาจารย์ หรือในฐานะที่เป็นผู้บริหารที่จะต้องทำให้ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีพลังขับเคลื่อนที่ยั่งยืน
และให้แรงกระตุ้นต่อไปในสังคม อาจารย์คิดว่ามีอะไรเป็นความท้าทาย

ผอ.ศุภวัทย์ คำวัง : ความท้าทายอยู่ที่ตัวครูกับตัวเด็ก ทำอย่างไรให้ฝังหลักคิดตรงนี้ให้ครูทุกคน ครู
ปัจจุบันเราไม่ห่วง เราห่วงครูที่จะเข้ามาใหม่ การเปลี่ยนแปลงย่อมจะทำให้ทุกอย่างแผ่วลง **นี่คือ
ประเด็น ปัญหาที่จะทำให้ครูใหม่เข้มแข็งเหมือนครูเก่า รู้และเต็มใจที่จะทำต่ออย่างใด** เมื่อฝังครู
ได้ก็จะส่งผลต่อตัวเด็ก ฝังให้ตัวเด็ก เราอยากได้เด็กเหมือนคนที่นั่งข้างๆ (ครูสถาพร) เป็นผลผลิตที่ใช้กับตนเอง
ใช้กับครอบครัว ขยายไปสู่สังคมการทำงานของตัวเอง เราจะได้ผู้นำสู่สังคม ทำให้สังคมเกิดความพอเพียง แล้ว
ประเทศชาติและโลกก็จะเป็นเหมือนที่เราหวังไว้

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์: สำหรับความท้าทายในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ฯ
อยากให้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้การศึกษาไทยเป็นการศึกษาให้คนคิดค้น ไม่ใช่เรา
จัดการศึกษาแล้วทิ้งถิ่นไป เราต้องการที่จะให้เด็กของเราอาจไม่ใช่กลับมาทำงานที่บ้านตัวเอง แต่อย่างน้อย
การศึกษาที่คนต้องตระหนักว่าท้องถิ่นตนเองเป็นอย่างไร บริบทของท้องถิ่นตนเองเป็นอย่างไร เขา
ต้องร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างไร เขาไม่ได้อยู่เขาต้องคิด วางแผน หรือให้ใครทำ ต้องไม่ใช่ทิ้งให้คนที่เป็น
นายก อบต. ผู้ใหญ่บ้านที่บางคนก็เป็นคนที่กำลังจะลาโลกไปแล้วเป็นคนทำ เด็กเหล่านี้ต้องช่วยกันคิด
อย่างน้อยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องเป็นผลผลิตที่ไม่ทิ้งถิ่นตนเอง

การศึกษาที่ว่านี้ ไม่ว่าเด็กอยู่ประถม เด็กไปอยู่มัธยม หรือกระทั่งมหาวิทยาลัย เราในฐานะของครู
โรงเรียนระดับมัธยมที่อยู่ตรงกลาง ที่ทำให้เด็กมีความรู้เพิ่มขึ้น เราต้องทำอย่างไรก็ได้ให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ของ

เรานำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาทำให้เด็กถูกคิดให้ได้ ทำอย่างไรให้เขากลับมาดูแลท้องถิ่นตนเองภายใต้ความรู้ที่ตนเองมี ความสามารถที่ตนเองเป็นอยู่ ที่สำคัญโรงเรียนของเรา กำแพงสำคัญที่เราทลายไปได้หนึ่งกำแพงแล้วที่จะทำให้เด็กคืนถิ่นคือ เด็กที่เรียนในโรงเรียนไม่ได้แล้ว บางโรงเรียนอาจมองว่าเด็กพวกนี้เป็นน้ำเสีย ต้องระบายออกไปก่อน ไม่เช่นนั้นเด็กที่เหลือจะแย่ไปด้วย แต่ที่รัฐเราให้โอกาส เราให้เรียนที่บ้าน แล้วกลับมาสอบที่โรงเรียน เรามีเด็กกลุ่มนี้อยู่ ๓๓๐ คน ที่ไม่เอาแล้ว ไปกศน.ก็ไม่ได้แล้ว ไปเรียนอาชีวะก็ไปตีกับเขาอีก เราให้โอกาสเขามาเรียนมัธยม คือไปเรียนที่บ้าน กลับมาสอบ แล้วสุดท้ายเด็กพวกนี้แหละที่เขากลับมาเป็น นายก อบต. เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะเด็กพวกนี้เขาไม่ไปไหนแล้ว เขาจะอยู่ที่บ้านของตนเอง แต่เด็กหัวกะทิของโรงเรียนเรา เป็นหมอกก็ไม่ว่าจะไปอยู่โรงพยาบาลไหน เป็นวิศวกรก็ไม่รู้จะอยู่ไหน เด็กพวกนี้เป็นวิศวกรทางสังคม นี่คือผลผลิตที่เราคิดว่า ทำอย่างไรก็ได้ให้เด็กของเราไม่ทิ้งถิ่นกลับคืนถิ่น ทุกคนมีโอกาสทางการศึกษา อยู่ที่ว่าใครจะมีความสามารถอย่างไร นี่คือหลักการสำคัญที่เราพยายามจะป็นปายขึ้นไปให้ได้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ทำไมสภาพรให้ความสำคัญกับท้องถิ่น การกลับบ้านเกิด มีอะไรเป็นความรู้สึกลึกๆ ในตัวเอง หรือใครที่ให้อิสระว่านี่เป็นความท้าทาย

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์: เดิมผมเรียนมัธยม (ผมจบนิติศาสตร์บัณฑิต ไม่ได้จบศึกษาศาสตร์) ผมคิดว่าถ้าผมจบนิติศาสตร์แล้วผมจะไปต่อเนติบัณฑิตไปเป็นอัยการ แต่ผมประทับใจเพราะได้พบอ.ทรงพล เจตนาวณิชย์ มีโอกาสได้ตามท่านไปดูที่อื่น ไปเรียนรู้กับท่าน แล้วพบว่า ปัจจุบันที่ท้องถิ่นเราไม่พัฒนาเพราะคนที่จะกลับมาพัฒนาท้องถิ่นเรามันไม่มี แล้วท้องถิ่นมีความรู้เยอะแต่คนในท้องถิ่นเอง พ่อแม่เราไม่สามารถจัดการความรู้ที่มีอยู่ได้ด้วยตนเอง ต้องเอาคนที่ไปเรียนมาแล้วมีกระบวนการ มีวิสัยทัศน์ มีรูปแบบวิธีการมาช่วยเอาความรู้เหล่านั้นจัดระเบียบจัดระบบ ให้เกิดการเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ผมไปเห็นอาจารย์ทรงพลที่พาไปเรียนรู้ในที่ต่างๆ แล้วคิดว่า “ถ้าเราไม่เริ่มจากตัวเราก็ไม่รู้จะเริ่มจากใคร” ท่านผอ.สาครบอกว่า ถ้าเรียนจบแล้วไม่มีการมีงานทำ ก็ให้กลับมาอยู่ที่โรงเรียนก่อน แต่ตัวผมเองไม่ได้ตั้งใจกลับมาที่โรงเรียนเลย เราพร้อมกันเปิดศูนย์ประสานงานเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดตรัง เราเอาตัวศิษย์เก่าตามโรงเรียนต่างๆ มารวมตัวกันจัดการเรียนรู้ให้้องๆ ไปช่วยโรงเรียนต่างๆ โรงเรียนไหนอยากให้เราไปช่วยเราก็ไปช่วย ท้องถิ่นไหนอยากให้เราช่วยก็ไปช่วย นี่คือแรงบันดาลใจว่า ถ้าไม่เริ่มจากเราให้คนอื่นช่วยทำ บางทีก็ไม่ได้ตั้งใจเรา ถ้าเราไม่ลงมือทำเองก่อน มีคนถามว่าไม่คิดอยากหางานทำเป็นหลักแหล่งหรือ ผมก็บอกว่างานทำเป็นหลักแหล่งผมมีอยู่แล้ว ในท้องถิ่นผม บ้านผมมีสวนยาง ผมไม่ตัดยางเอง อาชีพสวนยางบางคนไปดูถูกว่า คนตัดยางไม่มีการศึกษา แต่เราจะทำอะไรเอาเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาตัดยางจากวันละ ๑๐ กิโลเป็น ๒๐ กิโล พ่อแม่ก็บอกว่าไปเป็นเจ้าของคนขายคนไม่ต้องมาตัดยางเหมือนแม่ นี่คือการที่แม่บอกผมเสมอว่า ไปเป็นเจ้าคนนายคนอย่ากลับมาตัดยางเหมือนแม่ แต่ถ้าเราอยู่ในท้องถิ่น มาดูแลบ้าน ดูแลท้องถิ่นของตนเอง ดูแลชุมชน ผมว่า ยางนี้แหละที่จะช่วยให้สังคมดีขึ้น โดยเฉพาะในบริบทอย่างผม นี่คือการแรงบันดาลใจ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ถามสภาพรหน่อย รู้จักเฉลียวไหม ที่ไปเรียนกฎหมายที่ ม.รามฯ แล้วกลับมาตัดยาง

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์: รู้จักครับ

อ.ปนัดดา ปัญญา: ในฐานะที่เป็นโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ น้องใหม่ ความท้าทาย ๒ สิ่ง สิ่งแรก คือ หลังจากได้เป็นศูนย์ฯ แล้วจะทำอย่างไรให้ยั่งยืน เป็นสิ่งคิดตลอดเวลาว่าได้แล้วเราจะรักษาระดับนี้

อย่างไร ไม่ใช่แค่รักษา แต่จะพัฒนาและต่อยอดจากทุนเดิมที่เรามีอยู่แล้วอย่างไรบ้าง เพราะกว่าที่โรงเรียนจะขับเคลื่อนได้เป็นศูนย์ฯ เราใช้กระบวนการ “ใจซื่อใจ” เพราะครูเราเยอะมาก เริ่มจากครูแกนนำจิตอาสาจากก่อน พอใจมาการทำงานทุกอย่างมันราบรื่น จริงอยู่บางครั้งมีปัญหาบ้างแต่เราก็กู้เรียนรู้จากปัญหา

โจทย์ที่ ๒ ในฐานะที่เป็นครูแกนนำ จะทำอย่างไรให้โรงเรียนเครือข่ายที่อยู่ในความดูแลของเราพัฒนาตนเองให้ได้ เพราะทุกครั้งที่ไปเสริมหนุน หรือการขับเคลื่อนของนักเรียนแกนนำ สิ่งที่เราเจอปัญหา คือ ครูเข้าใจ concept ความพอเพียงแค่การประหยัด รู้แค่ระดับการพึ่งตนเองไม่สามารถต่อยอดได้ บางครั้งบางโรงเรียนครูเข้าใจ แต่เด็กไม่เกิด เป็นเรื่องที่ทำทนายมากเมื่อเราไปทำงาน และเป็นสิ่งที่เรากลับมา reflection ในกลุ่มเสมอว่ามี case แบบนี้ บริบทอย่างนี้ เราจะทำอย่างไร โรงเรียนดาราฯ อาจจะมีบริบทการขับเคลื่อนที่ไม่เหมือนกับโรงเรียนอื่น เราเป็นโรงเรียนในเมือง และเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ การทำงานต่างๆ ต้องเป็นวงจรเป็นระบบ ทุกอย่างก็ผ่านมาได้ด้วยดีด้วยความร่วมมือของครูทุกท่าน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ขอบคุณทั้ง ๓ ท่าน เชิญกลับเข้าไปรวมกับกลุ่ม ผมไม่ต้องสรุปใดๆ คำพูดเหล่านี้ น่าสนใจมาก ผมเชื่อว่าแต่ละโรงเรียน ครูแต่ละท่านจะเผชิญความท้าทายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้ยั่งยืน ให้มีพลัง กรรณฯแลกเปลี่ยนกันเลยในกลุ่ม คนละ ๒-๓ นาที

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรื่อง ความท้าทายในการขับเคลื่อนงานศูนย์การเรียนรู้ฯ ในกลุ่ม

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : รู้สึกคุยกันสนุกมาก แต่กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้จบอยู่ในห้อง หัวใจของการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่วิทยากร การเรียนรู้ที่ดีเป็นการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ กันเอง เราเรียนรู้ได้จากสถานะต่างๆ เหมือนภาพยนตร์เมื่อคืน มนุษย์ก็เรียนรู้จากสัตว์ได้ หรือพฤติกรรมของแบคทีเรีย การเปลี่ยนแปลงของสถานะอากาศก็เรียนรู้ได้ นี่คือการเรียนรู้ที่คนยกระดับมาไกล การเรียนรู้เป็นการเปิดภายในของเรารับสิ่งใหม่ แล้วสิ่งใหม่ๆ จะมาในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น หนังสือ วิถีของธรรมชาติ ผนตก แดดดอก สายรุ้งที่เกิดขึ้นจับขอบฟ้าก็ทำให้เราปึ้งได้ เมื่อจิตของเราผ่อนคลายเปิดรับ ซึ่งผมก็จะชวนพวกเราคุยต่อ เหมือนที่เขาบอกว่า “เมื่อศิษย์พร้อมครูก็มา” ผมพยายามจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามวิถีที่เราสามารถดักตวงได้ตลอดเวลา ถ้าใจเราเปิด ถ้าเราใส่ใจฟัง และอยากให้กระบวนการเรียนรู้ไม่อยู่ในห้องนี้อย่างเดียว หลังจากนั้นเราจะไปทัศนศึกษารอบๆ เผื่อท่านจะได้ข้อคิดดีๆ

ก่อนที่จะไปอยากให้ท่านนั่งสงบๆ สัก ๓-๔ นาที ผมคิดว่า วันนี้เรามีเรื่องดีๆ เยอะมาก อยากให้ท่านจดบันทึกว่า มีข้อคิดอะไรดีๆ ที่น่าใจ มีคำพูดอะไรดีๆ มีความรู้อะไรที่น่าสนใจ ใหม่ๆ สดๆ กับท่านบ้าง

ผู้เข้าร่วมจดบันทึกการเรียนรู้ของวันนี้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เราจะแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มๆ ละ ๓๐ คน จะมีเจ้าหน้าที่พาไปเรียนรู้การบริหารจัดการพลังงานของรีสอร์ท

Learning Journey

นำชมสถานีผลิตแก๊สชีวภาพ สถานีผลิตแก๊สชีวมวล สถานีไบโอดีเซล
สถานีอบแห้งด้วยพลังแสงอาทิตย์ สถานีผลิตภัณฑจากธรรมชาติและ
สถานีบีงบำบัด โดย คุณจิรัฐ ศิวรักษ์

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖

วงจรการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เราจะเริ่มด้วยการเจริญสติ ผึกสมาธิกัน ผ่อนคลายกาย ผ่อนคลายใจ อยู่ในความสงบ ใช้เวลาประมาณ ๕ นาที อยู่กับลมหายใจ การมีสติรู้ตัว

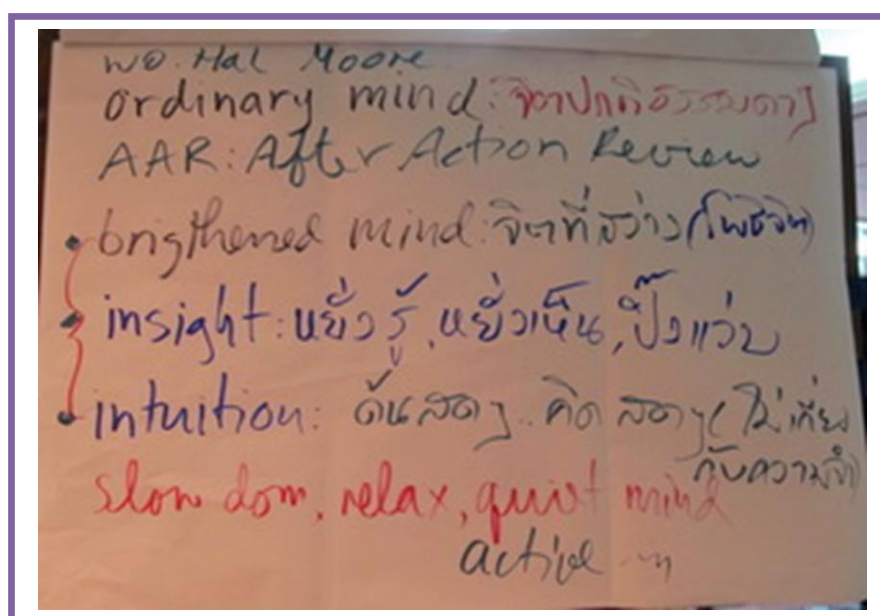
เรื่องของการฝึกสมาธิ เดิมนี่มีการแพร่หลายทั่วไปโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ในหมู่พวกจิตแพทย์ที่รักษาพยาบาลคน เมื่อก่อนคนที่เครียดง่ายก็จะกินยา กัน แล้วมีผลข้างเคียง ต่อมาระยะหลังๆ มีพวกจิตแพทย์ที่สนใจเรื่องการฝึกสมาธิ ใช้สิ่งที่เรียกว่า stress reduction ในการลดความเครียด ใช้ได้ผลและเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าไปแล้วความรู้นี้มีในทุกศาสนา และทำกันมาเป็นพันๆ ปี ช่วงหนึ่งเรามองข้ามไม่เห็นคุณค่าของมัน โลกสมัยใหม่มีเรื่องราวต่างๆ มากมายเข้ามา ความสลับซับซ้อนและความเร็ว เหตุการณ์ที่เข้ามาปะทะสังสรรค์กัน การมีสติรู้ตัว มีสมาธิจึงเป็นเรื่องสำคัญ

การมีสติรู้ตัวจึงเป็นกุญแจสำคัญในเรื่องจิตละเอียดอ่อนและในวงจรการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง
เราพยายามใช้ตัวนี้ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและ
ความสามารถในการแก้ปัญหา เพราะการเรียนรู้ที่แท้จริงคือความสามารถในการแก้ปัญหา ทั้งปัญหา
ชีวิต ปัญหงาน และปัญหาสังคมได้

กระบวนการเรียนรู้ของเราคือ พยายามตั้งคำถามเรื่องที่ไอน์สไตน์พูดว่า “เราไม่สามารถใช้ความคิดที่อยู่ในระดับเดียวกันที่ได้สร้างปัญหามาแล้ว” เอาผ้าเช็ดตัวผืนสกปรกไปเช็ดสิ่งสกปรกมันไม่มีทางสะอาดกว่าเดิมได้เท่าไร ต้องเอาผ้าที่สะอาดกว่า เอาน้ำเอนาไปไล่น้ำเอนาเป็นไปไม่ได้ ต้องใช้น้ำดีไปไล่น้ำเอนา ความคิดก็เหมือนกัน ความคิดที่อยู่ในระดับที่สร้างปัญหามาแล้ว คิดแบบนี้แล้ว สร้างปัญหามาแล้วยังคิดแบบนี้อีก ปัญหาต่างๆ ของประเทศจำนวนมากแก้ไม่ตก ยิ่งแก้ยิ่งยุ่ง ยิ่งแก้ยิ่งหนัก เราเรียกว่า ลิงแก้แหย่ แก้ไม่เป็นแก้พันตัวมัน นี่ก็เหมือนกัน ปัญหาเราอยู่กับคนที่เข้ามาดูแลจุดสำคัญๆ ใช้วิธีคิดเดิมๆ จึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ นี่คือนสิ่งที่ไอน์สไตน์พูด และเราพยายามปรับปรุงแก้ไขใหม่ ภาพยนตร์ “I AM” ก็สะท้อนปัญหาได้ดีในความลึกซึ้งหลายๆ รูปแบบ

คำถามคือว่าทำอย่างไร เมื่อวานเราฝึก Design Thinking ไม่ได้ใช้สมองคิด ใช้มือคิด เพราะทางวิทยาศาสตร์รับรู้กันว่า กายของคน ความฉลาดไม่ได้อยู่ที่สมองอย่างเดียว ความฉลาดอยู่ที่ใจด้วย แล้วความฉลาดอยู่ที่มือของเราด้วย แต่เราอาจไม่ได้ใช้มันอย่างเต็มที่ ศักยภาพของเราจึงยังไม่ถูกดึงออกมาหมด Design Thinking เป็นส่วนหนึ่งของการพยายามที่ไม่เห็นแหล่งคิดจากที่เดิม ถ้าเราไปหาที่เดิมก็คิดแบบเดิม ใช้แหล่งใหม่คือ “ใช้มือ” แล้วทำให้เราเกิดจินตนาการ เกิดความร่วมมือเพราะตอนระหว่างทำงานต้องช่วยกัน ไม่ได้ถกกันเท่าไร เพราะต่างคนต่างทำงาน ทำเสร็จแล้วก็มานั่งคุยกัน ดีความ สร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาแล้วค้นหาความหมายร่วม นี่เป็นเทคนิคหนึ่ง

เราต้องเข้าใจว่า วิธีคิดของมนุษย์ มี ๒ ประเภทใหญ่ๆ ประเภทหนึ่งเรียกว่า ordinary mind แปลว่า จิตปกติธรรมดาๆ ที่เรามีทั่วไป จิตพื้นๆ ของคนทั่วไป มีโลก โกรธ หลง แต่ก็มีสติรู้ตัวรู้ชั่ว พอสมควร มีสามัญสำนึกพอสมควร จิตธรรมดาๆ ก็ใช้แก้ปัญหาธรรมดาในชีวิตประจำวัน ความสามารถธรรมดาจัดการได้ ไม่ซีหยังซีลื้ม ร่างกายแข็งแรงพอ ความจำใช้ได้พอสมควร พอไปเจอปัญหา ยากๆ จิตธรรมดาแก้ไม่ตก ปัญหาที่ยากๆ ต้องการจิตที่เรียกว่า brightened mind หรือจิตที่สว่างไสว จิตที่ถูกยกระดับ จิตที่ไม่มีความเห็นแก่ตัว จิตที่มีเมตตา จิตที่สงบสว่าง พระท่านบอกว่า “ที่ไหนมีความ สงบจะมีความสว่าง” ตรงนี้เป็นเรื่องใหญ่ จิตอันสว่างไสวเกิดขึ้นได้ทุกคน ในทางพุทธศาสนา จะบอกว่า จิตที่ สว่างไสว จนถึงขั้นๆ หนึ่งก็จะเป็นโพธิจิต คือจิตที่ตื่น สว่างรู้ นั่นเป็นระดับสูงสุด แต่โพธิจิตไม่ใช่ว่าขึ้นแล้วจะ ไม่ตก อาจะขึ้นแล้วมีบางช่วงตกได้ เราเคยเจอบางเรื่องบางอย่าง แต่อย่างน้อยมีสภาวะบางช่วงที่จิตสว่าง ไสวคิดอะไรบางอย่างออก คิดอะไรดีๆ ได้ มันป๊องแว็บ จิตแบบนี้ไม่ได้อยู่ในระดับธรรมดา มีเรียก brighten mind จิตที่สว่างไสว บางคนเรียก insight หรือจิตที่หยั่งเห็น หยั่งรู้ มองทะลุแหลมคมมาก ป๊องแว็บก็ได้ บางคำก็ใช้คำว่า intuition ก็ได้ intuition นี้ Osho เขียนหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ intuition มีบางคนแปลว่า เซวาร์ ปัญญา เป็นการคิดที่ไม่ต้องคิด อยู่ดีๆ มัน แวบเข้ามา สภาวะแบบนี้ทางเต๋าบอกว่าทำจิตให้ว่าง ทำจิตให้สงบ เพราะในความว่างมันจะมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นมาเอง เมื่อจิตคุณว่าง จิตคุณสงบไม่ว่าวุ่น มันจะแว็บเข้ามาเอง สิ่งดีๆ จะเกิดขึ้นมาเอง เรื่องแบบนี้พวกเราทุกคนมีอยู่แล้วเป็นครั้งเป็นคราวบางช่วง เช่น อาบน้ำ ร้องเพลงมีความสุข ฝ่อกลาย แวบขึ้นมา แบบนี้มันเกิดขึ้นมาโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจ เขาเรียกว่า intuition จิตกำลังฝ่อกลาย สงบ ไม่ ตึงเครียด หรือแม้กระทั่งในความตึงเครียดเรายังสงบได้ สังเกตดู จิตแบบนี้มักเป็นจิตที่ค่อนข้างสงบ ไม่เต้น ตาม แล้วมันจะแว็บเข้ามา แล้วเราจะฝึกให้มันเกิดบ่อยๆ ได้ไหม ในแง่ของการฝึกจิต เขาบอกว่า ทำได้ เมื่อเรา มีความสามารถในการ slow down ทำเรื่องบางเรื่องให้ช้าลง ทั้งความว้าวุ่นไว้วุ่นวาย แล้วมา focus ความคิดจิตใจของเราอยู่ ณ ที่นั้น เรื่องแบบนี้มันสามารถช่วยคน ช่วยตนเองในช่วงวิกฤตได้

AAR หรือ After Action Review เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสนามรบ โดยพันเอก Hal Moore เขาถูกส่งไปประมาณปี ค.ศ. ๑๙๖๓ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ให้รับมอบหมายให้ยึดตำแหน่งที่เวียดนาม ตอนนั้นเวียดนามกำลังรบกับสหรัฐอเมริกา แต่ช่วงนั้นเขาแบบกองทัพกับกองทัพ ทหารสหรัฐไม่ได้ตั้งตัวกำลังจะถูกตีแตก เวียดนามเหนือรุกเข้ามาเวียดนามใต้เกือบจะแตกหลาย ๆ จุด เขาส่งพันเอก Hal Moore กับพลร่มของเราไปยืนพื้นที่นั้นไว้ พลเอก Hal Moore ก็โดดร่มลงไปกับลูกน้องทั้งกองพัน กองพันหนึ่งประมาณ ๘๐๐ คน โดดร่มลงไป ใน ๑-๒ วันแรก ถูกระดมยิงจากทุกทิศทาง ings ไม่ขึ้น ทหารตายไป ๑ ใน ๓ ภายใน ๑-๒ วันแรก ถ้าเขาต้องยืนไว้ ๑ อาทิตย์เพื่อให้กองกำลังหนุนมาช่วย คงตายกันหมด สิ่งที่เขาให้สัญญา กับลูกน้องไว้ คือ จะพาทุกคนกลับบ้านให้ได้ทั้งที่มีชีวิตและเป็นศพ เขาคิดว่าถ้าเป็นแบบนี้ไม่เหลือแน่ เขาจึงระดมสมองกับลูกน้องประมาณ ๑๐ คน มี ๓ คำถามใหญ่ๆ ว่า “มันเกิดอะไรขึ้น แล้วจะเกิดอะไรต่อไป ในการรบ มีจุดอ่อนอย่างไรในการรบ แล้วเราจะทำอย่างไรต่อไปกับสถานการณ์เหล่านี้เพื่อจะรับมือ กับมันให้สำเร็จ” ระดมสมองกัน ๒-๓ ชั่วโมง คิดแผนใหม่ ปรับกระบวนการต่อสู้ใหม่ทั้งหมด แล้วทำให้เขาอยู่รอดได้เหลือทหารกว่าครึ่ง จนมีกองทัพนับแสนได้ ทำให้เขามีชื่อเสียง และสิ่งนั้นก็ออกมาเป็นคู่มือในการฝึกทหารอเมริกัน ทุกคนต้องฝึกก่อนออกไปรบ ระหว่างรบก็ต้องทำตลอดเวลา เขาเรียก AAR ถ้าเราอ่านประวัติศาสตร์ที่มาก็ไป จะพบว่าพันเอก Hal Moore แก่ไม่ได้ตื่นตระหนก สงบนิ่ง ไม่ต้องห่วงกังวลใดๆ ๒ ชั่วโมงนี้ขอมันจะระดมสมองกับมันว่าจะทำอย่างไรกับมัน นี่คือสภาวะของมนุษย์ ซึ่งสามารถวางหลายสิ่งได้ เพื่อ focus... ที่เล่าให้ฟังเพื่อจะบอกว่า **มนุษย์มีความสามารถอยู่ เพียงแต่ไม่ได้ใส่ใจฝึก**

งานที่เราจะทำ สังคมไทยจะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ จะยากขึ้นเรื่อยๆ เราจะใช้จิตธรรมดาไป แก้ปัญหาที่ยากกว่าธรรมดาไม่ได้ เราต้องมีจิตที่สว่างไสวหรือจิตที่หยั่งเห็น หยั่งรู้ ที่นี้จะทำได้ ง่ายๆ เขาเน้นเลย ฝึก slow down ทำให้มันช้าลง ผ่อนคลาย มี quiet mind

จิตของเรามี ๒ ลักษณะ ๑) active mind เรามีกันทุกคน เราใช้กันทุกวัน จิตที่ active ทำงานตลอดเวลา คิดๆๆ ไม่หยุดคิด บางทีเรียก “จิตลิง” มันไม่อยู่สุข เว้นไปแว็บมา active mind ๒) quiet mind จิตที่สภาวะที่สงบ ผ่อนคลาย สงบ สันติ มันจะสว่าง

เพราะฉะนั้น กระบวนการเรียนรู้ของผม ในการฝึกพัฒนาศักยภาพความสามารถของคนในการ แก้ปัญหาสังคม แก้ปัญหาชีวิต แก้ปัญหาที่ต่างๆ ผมจะให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก เรื่องของสภาวะการฝึก จิต ที่เราทำทุกอย่าง ทั้งการนั่งสมาธิ หรือกระบวนการสนทนา ผมจึงบอกให้คุยทีละคน ค่อยๆ ฟังกัน slow down การสนทนา แล้วความคิดดีๆ อาจจะเกิดขึ้น แม้กระทั่งทำแบบฝึกหัดแล้วนั่งจดบันทึกสิ่งดีๆ นี่เป็นส่วน หนึ่งของการฝึกสภาวะทั้งหลาย เรื่องแบบนี้รู้ได้อย่างไร ว่าเรามีโอกาสที่จะเกิดสภาวะจิตที่สว่างกว่าธรรมดา ผ่อนคลายกว่าธรรมดา สังเกตที่กายเรา ลมหายใจของเราจะบอก ถ้าหายใจกระชั้นถี่ แสดงว่าอารมณ์มันไม่ ปกติ โมโห คนที่โมโหการหายใจจะกระชากแรง ฮึดฮัดๆ ฟึดฟาดๆ เหมือนวัวที่จะชนกัน แต่ถ้าจิตผ่อนคลายการ เต้นของหัวใจจะช้าลงด้วย การหายใจจะละเอียด กายเราจะบอกได้ว่าสภาวะจิตของเราเป็นอย่างไร เครียดก็จะ รู้สึกปวดหัว ปวดท้อง จิตที่ผ่อนคลาย สบาย เลือดลมเดินดี จิตใจผ่องใส ลมหายใจเราจะผ่อนตามไปด้วย ถ้า จิตละเอียดประณีตจะสังเกตตัวเองได้ว่าเราอยู่ในสภาวะจิตแบบไหน เมื่อเราโมโห ให้สังเกตลมหายใจ หรือนับ ๑-๑๐ ถ้าหงุดหงิด กำลังโมโหอย่าเพิ่งพูด อย่าเพิ่งโต้ตอบเดี๋ยวนานปลาย แต่พอหยุดมันผ่อนบ๊วกก็เข้าสู่ภาวะ

ธรรมดา จริงๆ อันนี้ทุกศาสนามีอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่เราไม่ได้นำมาใช้ในการทำงาน ระดมสมอง หรือพูดคุยกัน แต่เราจะฝึกกัน เพราะเชื่อว่างานของท่านในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงให้มีพลัง การทำงานเป็นทีม การระดมสมอง การพูดคุยแลกเปลี่ยน ค้นหากลยุทธ์หรือวิธีการทำให้ดีขึ้น เป็นเรื่องสำคัญ นี่คือเหตุผลที่ผมให้ล้อมวงคุย ฝึกกันไปเรื่อยๆ ทุกอย่างมันมีเหตุมีผลว่าทำไม

วงจรการเรียนรู้เราต้องพัฒนาทักษะบางอย่าง ความสามารถบางอย่าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เพราะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งเท่านั้นจึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้ง และการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งคือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์นั่นเอง

check in

ขอให้ล้อมวงกัน ๔-๕ คน คณะโรงเรียน คณะเพศ คณะวัยกัน วันนี้เราจะเพิ่มเทคนิคบางอย่างเข้าไป เพื่อให้เกิดการ slow down และให้เกิดความเป็นไปได้ที่เราจะเกิดสภาวะสว่างไสว วันนี้เราจะเพิ่มกฎกติกาให้จิตมันสว่างไสว เริ่มต้นตั้งแต่การล้อมวง ช่องไฟระหว่างคนต่อคน การที่นั่งมีระยะช่องไฟก็เหมือนเราเล่นดนตรี ช่องว่างระหว่างดนตรีทำให้เกิดความงดงาม

เมื่อวานอาจารย์ทำงาน อาจารย์จะปั่นสวยเลย ความละเอียดประณีตจนเป็นนิสัย มันจะแสดงออกมาโดยไม่รู้ตัว อาจารย์ลองคิดว่า เวลาเราไปในกระบวนการประชุมที่ไหน โต๊ะไม่เป็นระเบียบ คนนั่งแบบหมดแรง นั่งไม่มีความสง่างาม เราเห็นแล้วจะรู้สึกได้เลยว่าคงเป็นการประชุมที่ไม่ได้เรื่อง แต่ถ้าเข้าไปในห้องที่คนเขานั่งดูดี ไม่ใช่แต่งตัวสวย แต่นั่งสง่างาม ด้วยความตั้งใจ เราจะรู้สึกได้ บรรยากาศจะสร้างความรู้สึกให้คนว่าเข้ากลุ่มนี้เราต้องประพฤติตัวอย่างไร สำหรับพวกเราที่เป็นชาวพุทธ เวลาที่ไปวัดที่ไหนเราจะรู้สึกได้ วัดป่าที่เคร่งครัดมีบรรยากาศบางอย่าง แค่อเดินเข้าไปในเขตวัดก็รู้สึกได้ แต่ถ้าไม่เป็นระเบียบเมื่อเข้าไปก็จะมีระเบียบตาม แต่ถ้าเขาสงบนิ่งสะอาดเราก็ต้องปฏิบัติตามไปด้วย กระบวนการประชุมจะแผ่รังสีออกมาเลย ห้องที่มีการประชุมที่เคร่งครัดสงบ มีวินัย แสดงออกซึ่งความตั้งใจ มันแผ่รังสีออกมา คนอื่นจะรู้สึกตามไปด้วย

ขอให้นำปากกาเป็นสัญลักษณ์วางไว้กลางวง สัญลักษณ์อันนี้หมายความว่า ใครที่หยิบปากกาขึ้นมาพูด คนอื่นต้องฟัง คล้ายๆ คทาอาณัติสิทธิ์ ใครถือมีอำนาจสูงสุดเป็นผู้พูดคนอื่นเป็นผู้ฟัง **เหตุผลเพราะเราอยาก slow down การสนทนา เพราะการสนทนาสนุกๆ มันอดไม่ได้ ขอชักถาม อันนี้เราจะฝึกทำให้เรามี deep listening ตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้ง และพยายามฟังเพื่อจะเข้าใจผู้พูด** บางคนพูดไม่เก่งแต่สีหน้าแววตาของเขามันบอกอะไรบางอย่างเรา เมื่อเราตั้งใจฟังเราจะได้รับอะไรมากกว่าปกติ เป็นการฝึกการฟัง

ฝึกอันที่ ๒ ผู้พูดขณะที่มีปากกาอยู่ในตัว ก็ขอให้มึสติรู้ตัวว่าการพูดของตนเองเป็นอย่างไร เราใช้เวลาพูดกี่นาที เราเตรียมภาษาในการพูดอย่างไร เป็น story telling เป็นการเล่าเรื่องที่กระชับแม่นยำ ภาษาสื่อสารได้ดี เพื่อฝึกผู้ฟังและผู้พูด

เมื่อพูดเสร็จแล้วขอให้วางสัญลักษณ์ไว้กลางวง พูดว่า "Check-in" หมายความว่า ภายใจพร้อมแล้วในการประชุมนี้ คนที่จะพูดต่ออย่าหยิบขึ้นทันที คอยดูสติ ทั้งระยะประมาณ ๒๐-๓๐ วินาที นั่งดูอยากพูดแต่ไม่พูด เพื่อจะ slow down การสนทนา ให้การสนทนาช้าลงจนสงบ เมื่อสงบ คนจะพูดอะไรสักอย่าง พูดจากความเจียบ มักจะออกมาจากความรู้สึกข้างใน ไม่ใช่จากสมองมาปากทันที ความรู้สึกข้างในลึกๆ ที่ได้ฟังเพื่อนเล่า จะซึมซาบเข้ามา ลองสังเกต

โจทย์ ให้คุยเรื่องประสบการณ์เมื่อวาน ที่เรามีการให้ความรู้ ทำแบบฝึกหัด design thinking เราได้ระดมสมอง ได้เดินทัศนศึกษาในรีสอร์ท ท่านอยากเล่าประสบการณ์อะไรที่น่าสนใจ น่าคิด ท่านจะมองจากมุมไหนก็ได้ ขอให้เป็นความรู้สึกสดๆ เกิดขึ้นเมื่อวาน

ผู้เข้าร่วม check in ในกลุ่มย่อยความรู้สึกจากประสบการณ์เมื่อวาน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เราจะ reflection กลุ่มใหญ่ มีท่านใดที่อยากแชร์ความคิดความรู้สึกบางอย่าง อันแรกเอากระบวนการก่อน ไม่เอาเนื้อหา วันนี้เน้นกระบวนการเรื่อง slow down ช้าลงให้มีสัญลักษณ์ที่เป็นปากกา มีกลุ่มใดมีสติรู้ตัวทุกคน ทั้งระยะ ๒๐-๓๐ วินาทีก่อนพูด ทำอย่างเคร่งครัด อยากทราบว่า เมื่อได้ slow down ไม่รีบพูดทันที มีความรู้สึกอะไรใหม่ๆ ในความคิด ความรู้สึก มีอะไรเปลี่ยนแปลงภายในตนเองบ้าง

อ.ศิริขวัญ ท้าวล่า: ครูศิริพรหยิบปากกาขึ้นมา ยื้มก่อนพูด ทุกคนตั้งใจฟัง พอวาง ทุกคนก็มองหน้ากันคิดว่า เมื่อไรจะถึง ๒๐ วินาที ตื่นเต้นมาก ใครจะพูด คิดในใจ ผมมองหน้ากับครูยุพินใครจะพูดก็คิดว่าใครจะจับก่อน ผมพูดเป็นคนที่ ๒ ได้เตรียมตัวก่อนที่จะพูด ถ้าเขาพูดเสร็จแล้วโยนให้เราพูดเลย เราเตรียมตัวไม่ทันตอนนี้ได้มีเวลาคิดว่าจะพูดอะไรก่อน และคอยระวังว่าครูคนไหนจะพูดต่อหรือเปล่าด้วย คือต้องมีสติ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ขอถามคนที่พูดคนที่ ๓ ในกลุ่ม

อ.พรไพลิน ชันอาสา: หลังจากที่เขา Check in รอ ๒๐ วินาที ก็นับในใจ ไม่แน่ใจว่านาฬิกาเราจะตรงกันไหม บางคนนับเร็ว นับช้า มองหน้าเพื่อนคนที่ยังไม่ได้พูด ว่าเขายืดไหม ถ้าเขาไม่ยืด เราก็จับเลย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : การนั่งคอยรอพูดรู้สึกอย่างไร

อ.พรไพลิน ชันอาสา: สบายใจไม่ต้องรีบ ได้ทำใจให้สบายก่อนพูด ลดความตื่นเต้นลงไป หายใจเข้าลึกๆ ทำให้ผ่อนคลายพูดได้สบายๆ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์: คุณภาพต่างไปไหมถ้าเขาพูดปั๊บ แล้วเราพูดต่อทันที กับทิ้งไว้ ๒๐ วินาที

อ.พรไพลิน ชันอาสา: คุณภาพต่างเหมือนทานอาหารรสชาติหนึ่งแล้วไปทานอีกรสทันที โดยที่เราไม่ได้ดื่ม น้ำ เช่น ทานรสชาติขมแล้วทานอีกอันได้รสแปลกๆ นี่เหมือนแยกแยะเรื่องเก่าจบไปแล้ว เราจะเริ่มเรื่องใหม่ละ

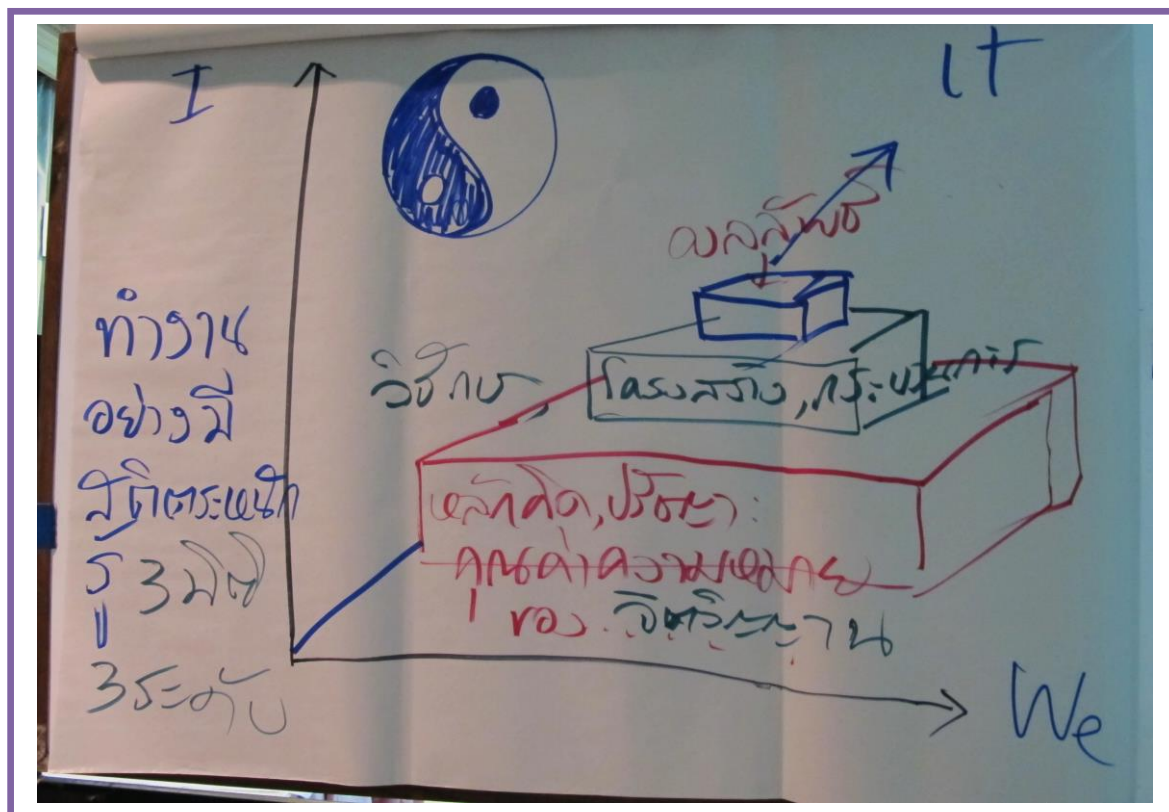
อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : มีท่านใดอยากแชร์เรื่องการทิ้งระยะ ๒๐ วินาทีใหม่ มีอะไรเปลี่ยนแปลงคุณภาพการพูดการคุย การคิดใหม่ เห็นประโยชน์ไหม

อ.อวยพร หว่างตระกูล: จากการทิ้งระยะ ๒๐ วินาที ทำให้สิ่งที่จะพูดมันมีความหมายมากขึ้น คำพูดที่จะใช้ เป็นคำพูดกระชับ และสื่อความ สามารถที่จะทำให้กลุ่มของเราเข้าใจ จะดีกว่าเวลาสั้นแล้วพูดออกมา มีเวลากลับกรองในสิ่งที่เราจะพูด ว่าจะพูดอย่างไรให้สื่อความได้ดีและมีความหมาย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เราไม่ต้องคิดอะไรมาก เวลาเล่นมากฮอสกับเพื่อน เวลาคุยต่อสู้เขาเดิน เราก็เดินเลยมีสิทธิแพ้ แต่ถ้ามีเวลาคิดว่า เขาเดินมาแบบนี้ ถ้าเราเดินแบบนี้แล้วเขาจะเดินอย่างไรต่อ ยิ่งการแข่งขันระดับโลก เขามีการกดนาฬิกาให้เดิน อีกฝ่ายเขาคิดจนนาฬิกาหยุดจึงจะเดิน เขาไม่ได้เดินทันที เขาใช้เวลาคิดแล้วคิดอีก จึงจะเดินหมากต่อไป อันนี้ก็เหมือนกัน **การชะลอการพูดลง ให้สงบลงชั่วคราว แทนที่จะเป็น active mind เราทำให้เป็น quiet mind**

มีไม่กี่แห่งที่จะสามารถทำได้บ่อยๆ เพราะคนมันอึดอัด ผมเคยร่วมเวทีที่อังกฤษ ถ้าไม่มีอะไรจะพูดก็ไม่ต้องพูด ไม่รู้สึกลอยๆพูดก็ไม่ต้องพูด บางทีนั่งเงียบๆ ๓ นาทีเหมือน ๓ ชั่วโมง ๓ นาทีที่ไม่มีใครพูดมันนานมาก มันอึดอัด เพราะจิตไม่หยุด การไม่พูดนาน ๓ นาทีมันทรมานสำหรับคนบางคนมาก ฝากเอาไว้ลองคิดดู ถ้ามีประโยชน์ในที่งานที่รู้ใจกันเข้าใจกันดี ท่านอยากได้การคิดที่ดีมีคุณภาพทุกคนมีส่วนร่วม ทุกคนภาคภูมิใจในการร่วมคิดร่วมทำ ลองทดลองการ slow down มันจะทำให้คุณภาพของการคิดพิจารณาปัญหาของท่านดีขึ้น การที่คนครุ่นคิดนาน แล้วพูดที่เรียกว่า speak from the silent พูดมาจากความเงียบมักจะมีคุณภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ

การที่เราพยายามทำโรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย เพราะกระแสหลักเป็นกระแสของวัตถุ การบริโภค ซึ่งเรารู้ว่าต่อไปจะมีปัญหาแน่นอน แต่คนส่วนใหญ่ยังเชื่อตามกระแสแบบนี้อยู่ ทั้งนักเศรษฐศาสตร์ก็ยังเชื่อ และการโฆษณายังมีการกระตุ้นให้เราเห็นทุกวันๆ ฉะนั้นกระแสเรื่องนี้ค่อนข้างยากอยู่พอสมควร ดังนั้น การรับมือกับเรื่องยากๆ แบบนี้ การสนทนา การครุ่นคิดเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ มีพลังขับเคลื่อนมันไม่จบลงง่ายๆ ดังนั้น การพัฒนาและการเรียนรู้ไปเรื่อยๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ กระบวนการทำให้จิตสงบ ผ่อนคลาย ทำให้การทำงานของเรามาก่อน ผมไม่อยากให้คนทำงานแบบนี้มีความเครียด หรือภาวะกดดันสูงเกินไป กดดันเล็กๆ พอได้อยู่ แต่ถ้ากดดันสูงมันไม่ไหว นักกีฬาทุกคนที่เข้าแข่งขันจะมีกดดันเล็กๆ เสมอ ไม่มีใครไม่มีความกดดันเลย เพราะความกดดันทำให้ตื่นตัวระมัดระวัง แต่ถ้ากดดันมากๆ จะเกิดความเครียด พอเครียดมากๆ ก็จะมีผลทางกาย ทางใจ ผมอยากให้คนทำงานแบบนี้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ดี เพราะว่ารูปแบบของการ take action เศรษฐกิจพอเพียงมีหลายรูปแบบ เราพลิกแพลงอย่างไรก็ได้ แต่แก่นอยู่ข้างในตัวเราเอง ความสัมพันธ์ของเรากับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ความสัมพันธ์ของเรากับธรรมชาติ ว่าพอเหมาะพอสมอยู่ตรงไหน ไม่มีใครจะมาวางสูตรตายตัว เราต้องพิจารณาเองตามกาลเทศะ ตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเราจะเรียนรู้กันไป

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ผมจะให้ทฤษฎีบางอย่างที่คิดว่าน่าจะเป็นเครื่องมือบางอย่างในการพิจารณาทำให้โครงการยั่งยืน การทำงานแบบนี้ต้องทำงานอย่างมีสติ ตระหนักรู้ เป็นการทำงานเชิง ๓ มิติ ๓ ระดับ คือ มิติของความเป็นฉัน (I) มิติของเรา (We) และมิติของผลลัพธ์ (It) เราจะทำอะไรต้องเห็นทั้ง ๓ มิติ ตัวฉัน ตัวเพื่อน ๆ ทีมงาน ชุมชน องค์กร หรือโรงเรียน คือเรา ฉันและเราจะสร้างสิ่งที่เราปรารถนาเป็น สิ่งของ โครงการ เป็นผลิตภัณฑ์ คือ It

๓ ระดับคืออะไร ระดับแรกสำคัญมาก คือ ระดับหลักคิด ปรัชญา คุณค่าความหมายของโครงการนั้น/สิ่งนั้น เริ่มต้นด้วยความคิดมาก่อน ความคิดจากหลักปรัชญา คุณค่าความหมาย หรือระดับแรก คือ ระดับจิตวิญญาณ ทุกอย่างต้องวางด้วยตรงนี้ เหมือนอย่างภาพยนตร์เรื่อง I AM มันสะท้อนอยู่ที่จิตวิญญาณ (spirituality) คุณค่าความหมายอยู่ตรงไหน สิ่งที่เราเรียกว่า กระบวนทัศน์ ต้องมาก่อน ดีให้แตก เช่น แก่นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ไหน เราต้องตีตรงนี้ให้แตก ไม่เช่นนั้นก็จะจับได้แค่เปลือก

I งานที่ทำความหมายอย่างไรกับตัวฉัน มีความหมายอย่างไรกับความเป็นมนุษย์ของตัวฉัน ทำไมฉันจึงมาทำเรื่องนี้ เพราะผอ.สั่ง หรือเพราะอยากได้ตำแหน่ง อยากได้โลงรางวัล ดีให้แตกว่างานนี้มีความหมายต่อตัวฉันอย่างไร คุณค่าอยู่ตรงไหน

We คุณค่าของพวกเราที่มาทำงานนี้ ปรัชญาของพวกเราที่จะทำด้วยกันคืออะไร พวกเราไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ทีม เครือข่าย ถ้ามีแค่ฉันไม่มีเรา เราไม่เห็นคุณค่าความหมายก็ขาดพลังที่ลึกซึ้ง

It ผลลัพธ์ของสิ่งนั้น เช่น การปลูกผักสวนครัว แปลงผักเป็นฐานเรียนรู้ แล้วคุณค่าทางจิตวิญญาณมันอยู่ตรงไหน คุณค่าอยู่แค่ผัก แปลงผักหรือ คุณค่าความหมายที่แท้ของแปลงผักคืออะไร ต้องเห็นความหมายของสิ่งที่ตัวเองทำ

เหมือนตัวอย่างที่มีชาย ๓ คนกำลังก่ออิฐ มีคนถาม “กำลังทำอะไรอยู่” คนแรกบอก “กำลังก่ออิฐ” คนที่สองบอก “กำลังสร้างกำแพง” คนที่สามบอก “กำลังสร้างโบสถ์ที่มีความหมายต่อคนที่จะมาสืบสานพระพุทธศาสนา” ทั้ง ๓ คนกำลังก่ออิฐเหมือนกันแต่สภาวะของจิตของคนที่ไม่เหมือนกัน ผลที่ได้ก็จะต่างกัน คนก่ออิฐก็ก่อไปเรื่อย เทียบกับคนที่สร้างโบสถ์ จิตของเขาจะโน้มไปสู่สิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่า มีคุณค่ามีความหมาย งานของเขาจะประณีตมากขึ้น เพราะเขาไม่ได้ทำเพื่อตนเอง แต่ทำเพื่อสิ่งที่เขาเคารพนับถือ

เพราะฉะนั้น เราต้องตีให้แตกว่าโครงการศูนย์การเรียนรู้ ของเราที่เป็น it คุณค่าความหมายอยู่ตรงไหน เช่น สถาพรพูดว่า “อยากเห็นเด็กกลับบ้าน กลับท้องถิ่น” วิชาสังคมศึกษาหรือท้องถิ่นศึกษา คุณค่าของมันอยู่ตรงไหน คุณค่าของการศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่ตรงไหน แล้วมันใช้วิชาประวัติศาสตร์มาช่วยเล่าได้ไหม วิชาศิลปะ เศรษฐศาสตร์มาเล่าได้ไหม วิชาคำนวณมันเกี่ยวกับการศึกษาท้องถิ่นไหม...ถ้าเรามองแค่ระดับแรก ตรงฐานนี้สำคัญมาก ถ้าไม่มีฐานตรงนี้ อย่างอื่นก็คลอนแคลน เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เราจะทำ เรื่องกระบวนการเรียนรู้ เพราะเมื่อเด็กเขาจบไปแล้ว เขายังยึดมั่น ไม่ว่าเขาจะไปเข้ามหาวิทยาลัย อาชีวะ จบแล้วเขากลับบ้าน มาทำอะไรเพื่อสังคม มันมีเรื่องคุณค่าความหมายติดตัวเขาไปแล้ว และมันมีความหมายที่ว่า โลกอนาคตมันเกี่ยวข้องกับตรงนี้อย่างไร ต้องเห็นอนาคตข้างหน้าด้วยเมื่อตนเองจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ระดับที่ ๒ คือ ระดับที่เป็นโครงสร้างและกระบวนการ เมื่อเราหาความหมายเจอแล้ว เราต้องสร้างโครงสร้างและกระบวนการอะไรให้ยั่งยืน ตัวฉันทำโครงสร้างนี้ขึ้นมาทำไม โครงสร้างมีหลายอย่าง เช่น โครงสร้างทางกายภาพ โครงสร้างที่ไม่ใช่กายภาพแต่เป็นกฎระเบียบกติกา หรือทรัพยากรต่างๆ ที่จะมาสนับสนุนงาน มันมีโครงสร้างอะไรที่ฉันเข้าไปเกี่ยวข้อง โครงสร้างที่สนับสนุนงานของฉันให้สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการอะไรที่จะทำอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีโครงสร้างก็ไม่มีกระบวนการ มันสัมพันธ์กัน โครงสร้างมีตั้งแต่ระบบ IT (ไอที) สถานที่ สำนักงาน อาคาร แปลงผัก และมีกระบวนการอะไรเข้ามาเกี่ยว วิชาทั้งหลายมีโครงสร้างอะไรของวิชา หลักสูตรก็เป็นโครงสร้างประเภทหนึ่ง ในหลักสูตรที่เป็นโครงสร้างก็ต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่มีชีวิตชีวา เราจะใช้กระบวนการเดิมๆ หรือกระบวนการใหม่ๆ design thinking ก็เป็นกระบวนการหรือเครื่องมือหนึ่งที่จะใช้ โครงสร้าง กระบวนการ วิธีการ รวมทั้งเครื่องมือเพื่อทำให้งานนี้สำเร็จได้

ระดับสุดท้าย คือผลลัพธ์ ผลลัพธ์ที่เราปรารถนาคืออะไร ผลลัพธ์อาจเป็นวิสัยทัศน์ของตนเอง วิสัยทัศน์ของโรงเรียน วิสัยทัศน์เป็นผลลัพธ์อันมาจากฉันคิด หรือจากการระดมสมองคิดร่วมกัน วิสัยทัศน์เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการ หรือผลลัพธ์อาจคือผลงานที่จับต้องได้ เช่น ความสะอาดของโรงเรียน การประหยัดพลังงานของโรงเรียน เช่น โรงเรียนดาราวิทยาลัยมีนักเรียน ๖,๐๐๐ กว่าคน ต้นทุนของการใช้พลังงานจะต้องสูงมาก ผลลัพธ์คือการลดต้นทุนพลังงาน (ค่าไฟฟ้าต่างๆ) แสดงว่าท่านบรรลุบางอย่างของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นี่คือผลลัพธ์ที่จับต้องได้ ผลลัพธ์มีตั้งแต่ที่จับต้องได้ จนถึงที่จับต้องไม่ได้เป็นผลลัพธ์ทางจิตใจ เช่น วิสัยทัศน์

ผลลัพธ์นี้มีความหมายอย่างไรต่อตัวฉัน มีความหมายอย่างไรกับเรา ไม่ใช่ผลลัพธ์เพื่อผลลัพธ์อย่างเดียว เพราะถ้าเป็นผลลัพธ์เพื่อผลลัพธ์อย่างเดียว จัด event เสร็จแล้วหายไป จัดแล้วเป็นข่าว แล้วจบไป...ไม่มีความยั่งยืน แต่ผลลัพธ์บางอย่างอยู่นาน มันมีผลสะท้อนที่คนเอาไปคิดต่อ เอาไปทำต่อ เพราะฉะนั้นผลลัพธ์ต้องย้อนมาที่ความหมาย เมื่อมีความหมายจึงจะยั่งยืน เมื่อความหมายอยู่ในตัวฉัน ความหมายอยู่ในตัว we เข้าใจแล้วว่า ผลลัพธ์นี้มีโครงสร้างอะไรมาสนับสนุน มีกระบวนการ วิธีการอะไรสนับสนุน เราก็จะผลิตซ้ำได้ แต่ถ้ามีผลลัพธ์แล้วไม่เข้าใจโครงสร้าง กระบวนการ วิธีการ ก็อาจจะเป็นการทำแล้วหายเลย ไม่สามารถพัฒนาปรับปรุงแก้ไขและไปสอนต่อได้

การเรียนรู้ที่ดีคือ การสนทนากัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บางคนอาจเคยเรียนเรื่องนี้กับผมไปแล้ว แต่ผมว่าในเมืองไทยยังไม่มีใครเอาเรื่องการทำงานอย่างมีสติตระหนักรู้ แบบ ๓ มิติ ๓ ระดับนี้มาใช้เท่าไร ผมก็เอามาที่ไปเรียนรู้กับคนอื่นมาอีกที แล้วอ่านหนังสือของเขา ซึ่งผมก็ว่าดี ทำให้เรามีสติตระหนักรู้ในสิ่งที่เราทำ ตลอดเวลาที่เราทำไปทำไม มันมีความหมายอย่างไรต่อตัวเรา มีความหมายอย่างไรกับทีม มีความหมายอย่างไรกับชุมชน แล้วการกระทำทั้งหลายมันต้องมีผลบางอย่างเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เราก็ต้องสร้างมันขึ้นมาด้วย ไม่ใช่คิดแค่นั้น แล้วก็ผลอย่างเดียว แต่ความสัมพันธ์ระหว่างคนฟัง ได้ผลจริงเพราะ ผอ.บีบ ต้องเอาให้ได้ ทำ ทำ ต้องทำให้ได้ แล้วอย่างไร...ได้ของจริง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ฟัง แล้วพอผอ.ย้ายไปอยู่โรงเรียนอื่น แต่ทิ้งปัญหาไว้ข้างหลัง นี่แหละคือความยั่งยืน

เรามาคุยกัน ลองทบทวนมองย้อนกลับไปกับโครงการที่เราทำ มีอะไรที่เราจะต้องทบทวนบ้าง เราได้ทำ ๓ มิติ ๓ ระดับอย่างตระหนักรู้แค่ไหน หรือเน้น แค่ ๒ ระดับ แค่ I กับ It แต่ลืม we หรือทำแค่ I กับ we แต่ลืม It มันก็เป็นไปได้ ลองทบทวนแล้วเล่าสู่กันฟัง เจตนาที่ผมอยากนั่งคละกลุ่มเพื่ออยากให้คุณอย่างสบายใจ เพราะถ้าอยู่ในโรงเรียนเดียวกันอาจคุยไม่ได้เต็มที่ คุยเป็นการมองย้อนตนเอง ไม่กล่าวโทษผู้อื่น มองตัวเองว่าตัวเรามีส่วนร่วมไหม เป็นการทบทวนเพื่อแลกเปลี่ยนบทเรียนซึ่งกันและกัน เราจะได้กลับไปปรับปรุงแก้ไข มองย้อนกลับไปความสำเร็จทั้งหลาย เราได้ใช้กระบวนการ I – we - It ใหม่ หรืออาจจะใช้โดยไม่รู้ตัวหรืออาจไม่ได้ใช้หรือใช้บางตัว

ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยน เรื่องการทำงานอย่างมีสติตระหนักรู้ ๓ ระดับ ๓ มิติ (I – We - It)

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ขอให้แต่ละกลุ่มช่วยสรุปว่าเมื่อได้เรียนรู้ ๓ มิติ ๓ ระดับ การทำงานอย่างมีสติ ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้าง ที่เป็นข้อคิดดีๆ ความรู้ร่วมของกลุ่มที่เราน่าจะเอาไปใช้ในการทำงานในโครงการของตนเอง

ผู้เข้าร่วมสรุปความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรื่อง I – we- It
และนำผลงานมาวางกลางห้อง เพื่อให้ผู้เข้าร่วม Shopping Idea

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ผมเอาแบบฝึกหัดนี้มา เพื่อให้เรามีสถิติตระหนักว่าเรากำลังจะทำอะไร ต้องทำอะไรบ้างจึงจะยั่งยืน ถึงว่าเราจะไม่อยู่แล้วการทำงานก็ยังคงดำเนินต่อไป นี่คือเหตุผลที่เอาความรู้นี้มาให้คุ้ยได้ ถกกัน แลกเปลี่ยนกัน และมีผลงานเป็นข้อเขียนในฟลิปชาร์ต **อยากให้หาสิ่งที่เขียนไปทาบกับสิ่งที่เราทำมา หัวใจคือ นี่เป็นกระจกส่องว่าผลงานของแต่ละโรงเรียนว่าท่านได้ใช้กระบวนการ ๓ มิติ ๓ ระดับ หรือเปล่า อาจใช้โดยไม่รู้ตัว หรืออาจใช้ ๒ มิติ หรืออาจมีระดับเดียว ผมไม่รู้ สำคัญที่ท่านต้องมองเห็นเอง โดยตระหนักว่า ไม่ใช่ฟลุค หรือว่าทำมิติเดียว หรือบางคน ๒ มิติ เพื่อจะได้ทบทวน และจะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไปในอนาคต**

ลองดูงานของตนเองหรือของโรงเรียนอื่นก็ได้ ว่าผลงานที่ปรากฏ เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ ที่ทำมาหลายปีแล้ว กิติ หรือศูนย์เรียนรู้ฯ ใหม่ก็ดี ท่านได้ใช้ ๓ มิติ ๓ ระดับไหม สิ่งที่เขียนขึ้นมาของแต่ละกลุ่ม มันสะท้อนกิติมีกี่ระดับ นี่เป็นการระดมสมอง ทบทวนสิ่งที่ทำมาของแต่ละโรงเรียน อาจารย์ที่นั่งอยู่มีมาจากหลายโรงเรียน พบอะไร...ทาบแล้วมันใช่ หรือยังมีช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว ถ้ามีช่องว่างเราก็ปรับได้ ไม่เป็นปัญหา แต่ขอให้ตระหนักว่า สิ่งที่เราทำมีช่องว่างหรือเปล่า หรือไม่มีช่องว่าง

มีท่านใดอยากแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผม กับเพื่อนๆ ในกลุ่มใหญ่ ไม่ต้องห่วงเรื่องผิดเรื่องถูก การเรียนรู้คือ สังเกตสิ่งที่ทำมา และสิ่งจะพัฒนาต่อไป เพราะการเรียนรู้เป็นการปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ไม่หยุดยั้ง

อ.อวยพร หว่างตระกูล : จากแผนผังของอาจารย์เห็นด้วยว่า กระบวนการนี้ดี และนำไปใช้ได้ ถ้าพูดถึง I คือตัวเรา เราอยู่คนเดียวไม่ได้ เราต้องหาเพื่อนร่วมเดินทาง คือ ตัว we และตัว we นี้ในความคิดของดิฉันหมายถึงเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร ชุมชน ผู้ปกครอง ทั้งหมดนี้นำไปสู่ตัว ๓ ระดับคือทุกคนต้องมีความเชื่อมีความคิดไปในทิศทางเดียวกันแล้วก็ร่วมกันสร้างกระบวนการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ในความหมายของดิฉันมีหลายประเด็น จะเป็น they ดีไหมหรือจะเป็น it ถ้าเราทำทั้ง ๓ ระดับ ๓ มิติแล้ว ก็จะออกมาเป็นผลลัพธ์ว่า เพื่อนร่วมงานเห็นคุณค่า พัฒนาสู่วิสัยทัศน์ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างกระบวนการ มุ่งเข้าสู่การพัฒนา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : นี่ก็เป็นผลลัพธ์อันหนึ่งได้ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างก็เป็นผลลัพธ์อีกอย่างหนึ่ง อยู่ที่ว่าเราตั้งอะไรเป็นผลลัพธ์ของเรา เพื่อนเข้าใจก็เป็นผลลัพธ์อันหนึ่ง ผลลัพธ์ก็คือเกิดสนามเด็กเล่น หรือผลลัพธ์คือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เหมือนการประชุมครั้งที่แล้ว มีตัวอย่างโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนประถม ชุมชนเอาข้าวเปลือกมาให้ โรงเรียนนี้ไม่ต้องห่วงว่าไม่มีข้าวกิน ขึ้นอยู่กับว่าเราตั้งอะไรเป็นผลลัพธ์ ผลลัพธ์เกิดขึ้นมาได้อย่างไร เกิดขึ้นจากตัวฉันและตัวเรา และมีกระบวนการต่างๆ ในการระดมพลังให้เกิดความร่วมมือ

ที่ผมชวนคุ้ยคือ การใช้ ๓ มิติ ๓ ระดับ เพราะผมเห็นงานไม่น้อยที่ถูกผลักดันโดยคนที่มีความมุ่งมั่น เอาผลลัพธ์ และไม่มีความร่วมมือของทีม คนก็เหนื่อยล้า เเซิง พอผอ.คนนี้ไม่อยู่ โครงการนี้ก็ไม่ว่างแล้ว นี่คือสถานะหนึ่งที่อยากคุ้ยเพราะงานของเราต้องการความยั่งยืน ต้องขยายผลต่อไป ที่อาจารย์บอกก็เป็นส่วนหนึ่งแล้วละ

อ.กรรณิการ์ ถมปัต : กระบวนการที่อาจารย์ให้ ที่สำคัญคือเป้าหมายที่เราตั้งไว้ ตัว I ต้องรู้ก่อนว่าเราทำอะไร ยึดเป้าหมายนั้นเป็นหลัก จากนั้นนำมาคุ้ยกันในทีมงานคือ we แล้วคิดหากระบวนการหรือ process วิธีที่

นำไปสู่เป้าหมาย เมื่อถึงเป้าหมาย ถ้าไม่ประสบความสำเร็จ เราก็ย้อนกลับมาดูว่า กระบวนการที่ทั้ง I และ we ทำเป็นอย่างไร เพื่อปรับปรุงให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นมา

คุณรัตน กิติกร: มีข้อสังเกตว่า ถึงแม้อาจารย์ตั้งใจทอล์ก I we it และให้หลัก ๓ มิติว่า มีหลักคิด โครงสร้าง กระบวนการและผลลัพธ์ แต่เจอว่าในวงเวลาคุณน้ำหนักหรือสัดส่วนเนื้อหาจะตกอยู่ที่กระบวนการทำ คือทำอย่างไรค่อนข้างเยอะ แต่การพูดถึงคุณค่าความหมายและผลลัพธ์จะแตะ แต่สัดส่วนน้อยไป เช่น อาจารย์บอกว่า เริ่มทำไม่มีศรัทธา ไม่รู้เรื่อง แต่ทำไปแล้วเกิดศรัทธา อาจารย์ไม่ได้ขยายคำว่า ศรัทธาหรือคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียงที่อาจารย์ขับเคลื่อนอยู่ มีความหมายกับชีวิตอาจารย์อย่างไร การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่ออะไร ต้องการให้เด็กเอาไปใช้ เมื่อทำแล้วจะเกิดอะไร กับ I we it อย่างไร ตรงนี้ไม่ถูกขยายความ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ดิฉัน ผมไม่รู้ว่าจะงงกันมากน้อยแค่ไหน แต่การทบทวนมองใหม่มันดี เพราะทำให้เราถูกคิด เพราะกระบวนการเรียนรู้บางครั้งจะมีการงงสับสนบ้าง ที่แต่ละคนพูดหมายความว่าอะไร แต่เดียวจะมีการจัดระเบียบของมันเอง

ผมจะเล่าให้ฟังว่า ทางมูลนิธิฯ ได้แจ้งไปยังอาจารย์ทุกท่าน โปรดทำการบ้านมา เพื่อจะนำมาดูกัน แต่เราไม่มีการดูกัน ต่างคนต่างเขียนต่างคนต่างตีความ เราไม่รู้จะทำไม่มาดูกัน...อธิบายมันอยู่ตรงไหน อธิบายไม่ต่างจากที่เราทำ design thinking แต่ละคนก็จะนั่นแล้วเล่าให้ฟังว่าความหมายมันคืออะไร แต่การบ้านที่โรงเรียนเขียนมา เป็นการพูดออกมาตรงๆ ออกมาเป็นคำพูด ออกมาเป็นกระบวนการ เป็น mind map นี่คือผลที่เราทำกันมา แล้วเราอธิบายเป็น poster ในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายแล้วแต่กระบวนการทำงานของแต่ละกลุ่ม หัวใจคือ เราได้ถูกใจคิดใหม่ว่า “ที่เราเขียนกันมา แก่นแท้ของความสำเร็จของเราอยู่ตรงไหน” สิ่งที่เราทำแล้วนำเสนอมันดีพอแล้วหรือยัง มีอะไรที่เหนือกว่านี้แต่เราไม่ได้เขียน หรือทำอะไรตกหล่นไปบ้างหรือเปล่า บางทีสิ่งที่เขียนไม่เท่ากับสิ่งที่เราทำ เป็นไปได้ไหม...เป็นไปได้มากเลยว่าสิ่งที่เราทำมีมากกว่าสิ่งที่เขียน แสดงว่า มีหลายสิ่งหลายอย่าง ประสบการณ์จริงของท่านไม่ถูกเขียนออกมาเพื่อการเรียนรู้ทั้งหมด การเรียนรู้บางอย่างของท่านอาจติดกรอบบางอย่างว่าต้องนำเสนอแบบนี้ มีแบบนี้หรือเปล่า ของที่ดีๆ อาจหล่นกรอบไปก็ได้นะ...

ผมเคยรู้จักกับศิลปินคนหนึ่งชื่อ เป้ สีน้า เขาชอบวาดรูปสีน้ำมาก และมีความสามารถในการแต่งเพลง เมื่อไม่นานมานี้ ผมไปเยี่ยมเขาที่สตูดิโอที่ริมแม่น้ำนครชัยศรี เขาเล่าว่าเคยวาดภาพในป่าต้นน้ำเมื่อปี ๒๕๓๗ เข้าไปในป่า ตั้งแคมป์ชายป่า วันนั้นทั้งวันเดินเข้าไปในป่าเพื่อไปวาดรูปสีน้ำ กลับมาวันนั้นเขาดูผลงานตัวเองหลังจากที่วาด “ทำไมงานของเราแย่อย่างนี้ ป่ามันสวยกว่านี้ตั้งเยอะ แต่ทำไมผลงานสีน้ำที่เราวาดมาไม่ได้เท่าความงามของป่า” เพราะหัวใจของการวาดทั้งหลาย สิ่งสำคัญคือ ต้องทำเรื่องแสงและเงา เมื่อเข้าไปในป่า แสงและเงาต่างๆ สวยมาก แต่สิ่งปรากฏออกมาในภาพไม่สวย ทำไมล่ะ เขานึกขึ้นได้ว่า วิธีการมองของเขา การดึงเอาความงามของป่าลงบนแผ่นกระดาษด้วยสีน้ำ วิธีการมองของเขาไม่ดี มองไม่ถูก...นี่เป็นข้อคิดที่น่าสนใจสำหรับคนทำงาน เขาบอกว่า “เวลาวาดภาพ เวลาంటะเลต้องมองไกลเป็นกิโลเมตร ให้เห็นภาพใหญ่ ให้เห็นแสงมาจากท้องฟ้า พื้นน้ำ เพราะสีของท้องฟ้าและพื้นน้ำมันจะสะท้อนเข้าหากัน ต้องเห็นโชดหิน ผมต้องมองเป็นกิโลเมตรจึงจะเก็บความงามของท้องทะเลและท้องฟ้าได้หมด ถ้าวาดภาพแม่น้ำต้องมอง ๓๐๐-๔๐๐ เมตร

จึงจะเห็นความงามของท้องน้ำ ต้นไม้ ฟากฝั่ง แต่ถ้าเข้าไปในป่า แสงแต่ละเมตรๆ จะไม่เท่ากัน เพราะแสงที่ลอดผ่านป่ามา แสงไม่เท่ากัน ผมต้องมองเป็นเมตรจึงจะเก็บความงามได้ วาดภาพเหมือนกัน การมองแต่ละเรื่อง มิติในการมองต่างกัน”

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่อาจารย์ทำเป็นประสบการณ์ทั้งหลาย อาจารย์มองด้วยอะไร และที่อาจารย์ตั้งขึ้นมาเพื่อจะนำเสนอพวกเรา ความมีชีวิตชีวาของสิ่งที่อาจารย์ทำมาทั้งหมดดึงออกมาหมดไหม หรือไปดึงออกมาเป็นคำพูดใหญ่ๆ นี่คือการท้าทายอันแรก มองย้อนกลับเพราะอาจารย์ทำทุกอย่างด้วยตนเอง มันต้องมีอะไรมากกว่านั้นหรือเปล่า นี่คือการอุปาย เพื่อให้เราได้เห็นสิ่งที่เราทำ แล้วมองย้อนกลับเพื่อเราจะได้ปรับเปลี่ยน

ผมเคยคุยเรื่องแบบนี้กับอาจารย์ประเวศ วะสี สิ่งที่สำคัญคือ **ตาในเราต้องเห็นก่อน ก่อนที่ตานอกจะเห็น ตานอกเห็นตาในต้องเห็นด้วย** ถ้าเห็นแต่ตานอกตาในไม่เห็น เราก็จะไม่เห็นความลึกซึ้ง อาจารย์ประเวศจึงเล่าให้ฟังว่า ท่านอังคารท่านจะวาดเส้นลายไทยได้สวยงาม เมื่อหลายสิบปีก่อน ท่านอังคารไปวาดภาพต้นโพธิ์ ให้โบสถ์แห่งหนึ่งแถวสระบุรี คนบอกว่า ต้นโพธิ์ของท่านสวยงาม เป็นลายไทยที่สวยงาม แต่ท่านอังคารไม่พอใจให้ลบ วาดใหม่ครั้งที่ ๒ คนก็บอกว่าสวยแล้ว ท่านบอกว่าไม่พอใจ ท่านบอกว่าไม่สวยเท่าตาในเห็น ตาในต้องเห็นความงามอะไรบางอย่างแล้วมือจึงจะเคลื่อนไหวไปตาม...อันนี้ก็เหมือนกัน ผมว่าอาจารย์ทำอะไรมามากมายแต่ว่าอาจารย์ดึงออกมาหมดไหม เห็นความลึกซึ้งของมันไหม เห็นคุณค่าสำคัญของมันไหม มันมีความหมายอย่างไร ถ้าเห็นปั๊บจับให้มัน กระบวนการส่งต่อ ไม่ว่าจะเป็นรายงาน เรื่องเล่าอะไรก็ได้ มันจะมีความลึกมากกว่าเดิม จะมีชีวิตชีวามากกว่าเดิม เพราะฉะนั้นกระบวนการเรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างผ่านทั้งตัวหนังสือ วิดีโอ เรื่องเล่า ผ่านปากต่อปากด้วย นี่คือการผลของการทำไม่กระบวนการที่ผมทำกับท่าน ย้ำแล้วย้ำอีก จริงๆ แล้วเพื่อที่จะกระตุ้นตัวท่านว่า จริงๆ สิ่งที่ท่านได้ทำมาแล้วมีประสบการณ์มากกว่า แต่วิธีการเล่า การนำเสนอของท่านอาจตกหล่นไป เหมือนภาพวาด เพื่อจะให้เห็นอันนี้อันหนึ่ง

อันที่ ๒) ถ้าจับให้แม่นเราก็จะจับกระบวนการนี้ ผมยืนยันว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องทวนกระแสโลก แต่ไม่แน่อีก ๒๐-๓๐ ปีข้างหน้ามันไม่ใช่กระแสทวนแล้ว มันจะเป็นกระแสหลักแล้วเพราะโลกแห่งอนาคต กระบวนการบริโภคนิยมพอถึงจุดๆ จุดหนึ่งมันจะไปต่อยากแล้ว แต่กว่าจะถึงตรงนั้น กว่าที่จะมีสติรู้ตัวมันใช้เวลาอีกนาน พวกท่านก็จะเป็นรุ่นแรกๆ ที่เดินหน้าไปกับการทวนกระแสจนกว่าการทวนกระแสจะกลายเป็นกระแสหลัก เพราะฉะนั้นท่านก็ต้องพยายามให้พลังทวนกระแสมีพลังได้เร็วกว่านี้ เพราะถ้ามีพลังเร็วกว่านี้ประเทศชาติก็จะฟื้นตัวได้เร็วกว่านี้ คนจะได้ทุกข์ยากน้อยลงกว่านี้ คนจะไม่หลงผิดเท่านี้ ... มันมีความหมายแล้วความหมายของท่านมันผ่านไปยังชุมชน รุ่นเด็กรุ่นเยาวชน อย่างสถาพรเขาก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของคนที่ได้รับแรงบันดาลใจ แล้วเขาก็ไปต่อ

ทำไมในหลวงทรงบอกว่า ระเบิดจากภายใน ...**ฐานที่สำคัญที่สุด (หลักคิด ปรัชญา คุณค่า ความหมาย) คือการเริ่มต้นจากภายในตนเองก่อน** ตัวฉันต้องเห็นว่างานนี้มีความหมายอย่างไรกับชีวิตฉัน มันมีความหมายอย่างไรกับลูกหลานที่จะมารับต่อไป นี่คือการแรงบันดาลใจ (aspiration หรือ inspiration) คือระเบิดจากภายใน ข้างในมันมีพลังขับเคลื่อน ถ้าให้หนักๆ ต้องมี passion มีไฟที่จะไปข้างหน้าให้ได้ ตรงนี้ต้องมีในตัวของปัจเจกแต่ละคนก่อน เพราะความยั่งยืนมันอยู่ข้างใน ไม่ว่าข้างนอกจะเป็น

อย่างไร แต่ข้างในมันยังมีเข็มทิศอยู่ เหมือนกับเข็มทิศที่จะชี้ไปทางทิศเหนือตลอด ไม่ว่าจะอยู่ทางไหนก็จะชี้ไปทางเหนือ ฉะนั้นข้างในของเราเป็นตัวสำคัญ

ที่นี้ถามว่า คนๆ หนึ่งมีแรงบันดาลใจมีไฟในตัว แต่พอทำงานเป็นทีมมีสิทธิ์ละ ถ้าต่างคนต่างติดอยู่ในความเป็นปัจเจก เพราะวิธีการตีความของแต่ละคนอาจจะไม่เหมือนกัน แล้วถ้าคนมีไฟแต่ละคนอยากจะเอาแพ้อาชนะกันมันก็จะทะเลาะกันได้ นักฟุตบอลที่เก่ง ๑๑ คนไม่ได้หมายความว่า จะเป็นทีมที่เก่งที่สุด บางทีในทีมจริงๆ มีคนเก่งแค่ ๔ คนที่เหลือฝีมือธรรมดาๆ แต่เล่นเป็นทีมได้ดี เพราะฉะนั้นกุญแจของความสำเร็จอยู่ที่ we คือความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ผอ. รองผอ. ครูแกนนำกับครูแกนนำด้วยกัน ครูแกนนำกับนักเรียนแกนนำ นักเรียนแกนนำกับนักเรียนด้วยกัน ตรงนี้จะเป็นตัวสำคัญ ความสัมพันธ์ต่อกันและกัน

ถ้ามี We กับคุณค่าความหมาย ตัวอื่นก็จะมาเอง เราก็จะสร้างโครงสร้างที่ดี กระบวนการที่ดี ได้ ผลลัพธ์ที่ดีจะไม่หนีไปไหน เพราะคุณค่าและความหมายอยู่ข้างในแล้ว และจะพลิกแพลงได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะมีความยากทั้งหลายแต่ก็ไปได้เรื่อย เพราะ ๒ ตัวนี้แข็งแกร่ง แล้วพอเกิดผลสำเร็จยิ่งทำให้เกิดความชื่นใจ เกิดความฮึกเหิม คนทุกคนอยากได้รับความชื่นใจเป็นความปกติ อยากไปอีก อยากเอาชนะอีก อยากไปข้างหน้าอีก คนที่เป็นนักกีฬา ได้สั่งสมจากชัยชนะเล็กๆ น้อย จนได้เหรียญทองแดงแล้วอยากได้เหรียญทอง ถ้าเราทำแล้วแพ้บ่อยๆ มันหงอยเหมือนกันนะ ไม่สนุก แต่ถ้าพบความสำเร็จเล็กๆ มันชื่นใจ อยากไปอีก นี่คือ ความสัมพันธ์ของทั้งหมด แต่เรื่องผลลัพธ์เป็นตัวรอง มาทีหลัง มันจะย้อนไปที่ความภูมิใจของทีมงาน คนทำก็ชื่นใจ กระบวนการสร้างความชื่นใจ สร้างความมั่นใจให้ตนเอง ให้กันและกันตลอดเวลา

น้ำหนักของกุญแจทั้งหลาย อุบายที่อาจารย์ทำ ไม่ว่าสิ่งที่จะเป็นของจับต้องได้ หรือจับต้องไม่ได้ มันอยู่ที่การตีคุณค่าความหมายให้แตก...ทุกวิชา ไม่ว่าวิชาประวัติศาสตร์ วิชาสังคม วิชาคณิตศาสตร์ วิชาต่างๆ เมื่อใส่ความหมายเข้าไปมีอะไรมากกว่าธรรมดา มันไม่ใช่วิชาธรรมดาแล้ว เป็นวิชาที่มีชีวิตชีวา มีความหมายทั้งผู้เรียนและผู้สอน มันมีอะไรบางอย่างที่เกินกว่าธรรมดาขึ้นไป คือมันมีหัวใจ มีวิญญาณอยู่ในนั้น มันมีที่ไปที่ไป

เมื่อวานที่สถาพรพูดถึงโรงเรียนของเขา หัวใจคือกลับมายังท้องถิ่น เพราะต่อไปสิ่งที่น่าสนใจ และผมคิดว่าจะเป็นปัญหาระยะยาวของหลายๆ ประเทศถ้าตั้งตัวไม่ติด คือ การเติบโตของเมือง หนุ่มสาวจะหลั่งไหลเข้าเมืองเยอะ ด้วยแสงสีเสียง ความสะดวกสบาย และหน้าที่การงาน ชนบทจะค่อยๆ ร้างลงๆ ดูแนวโน้มในเมืองจีน ในอินเดีย ในมาเลเซีย ที่ต่างๆ คนจะอยู่ในชนบทน้อยลง แต่ทำที่สุดรากฐานของประเทศต้องรักษาสมดุลระหว่างเมืองกับชนบทให้ได้ ฉะนั้น การรักท้องถิ่น การดูแลท้องถิ่นให้แข็งแรง ดูแลธรรมชาติ ฐานการผลิต ฐานการเกษตร คุณค่าของท้องถิ่น ภูมิปัญญาของท้องถิ่น มันต้อง balance กับความทันสมัยให้ได้ ประเทศที่รักท้องถิ่นขาด ประเทศนั้นต่อไปจะไปไม่เป็น...นี่คือเหตุผลว่าเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่แค่แปลงเกษตร เลี้ยงไก่ ขุดสระ มันมีคุณค่าซ่อนอยู่ทั้งสิ้น ดึงภูมิปัญญา ดึงความรักความผูกพัน ความภาคภูมิใจดูแลรักษากันเกิดของเราให้ดี สิ่งที่ยิ่งบรรพบุรุษมอบให้เราจะต้องตรงนั้นหมด อยู่ในวิชา ศิลปะ อยู่ในวิชาสังคม อยู่ในวิชาคำนวณ แม้กระทั่งวิชาชีววิทยา เพียงแต่เราต้องใส่คุณค่าความหมายเข้าไปในวิชาที่สอน พอมีความหมายแล้วมันจะมีอะไรมากกว่าธรรมดา

อาจารย์ก็ทำมาไม่น้อย ผมมาช่วยจัดผังการอธิบายให้ง่ายขึ้นเร็วขึ้น เพราะถ้าอยู่ในผังแล้ว มันจะมีวิธีการอธิบาย วิธีเล่า เราจะไม่ต้องเสียเวลากับการเดินโดยที่ไม่มีผัง การมีผังคือ มีแผนที่ ถ้ามีแผนที่ในการเดิน จะง่ายกว่า เสียเวลาน้อยกว่า

แนวโน้ม

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ขอเชิญคณะกลุ่ม กลุ่มละ ๔ คนหรือ ๕ คน เราจะมาคาดคะเน และเตรียมรับมือกับอนาคต ตั้งแต่วันแรกถึงตอนนี้ เรามองย้อนกลับไปทบทวนอดีตของโครงการที่เราทำ ตั้งแต่ time line หรือ design thinking เป็นการมองย้อนกลับในสิ่งที่ทำมา เป็นความภาคภูมิใจ ความหนักใจหรือเห็นอุปสรรคที่ผ่านมา แล้วเราพยายามถอดเป็นความรู้ แล้วผมเติมเรื่อง คิด ๓ ระดับ ๓ มิติ เพื่อให้เราจัดระบบได้ ให้งานของเราแข็งแกร่งต่อไปในอนาคต

ตอนนี้ เราจะคิดไปในอนาคตจนถึงปี ๒๕๖๐ (อีก ๔ ปีครึ่ง จนถึงเดือนธันวาคม ๒๕๖๐) บางคนบอกว่าเกษียณแล้ว ท่านคิดแบบนั้นไม่ได้ คิดแบบนั้นไม่ใช่คนที่มอบแผ่นดินให้ลูกหลาน แม้ผมจะเกษียณแล้วยังมีพันธกรรมให้คนได้ใช้ต่อ ผมเกษียณมาแล้วผมยังมาช่วยงานต่อ เพราะผมยังเป็นคนในชุมชน เราจะคิดไปถึงปี ๒๕๖๐ ตอนนั้นสถานการณ์โลก สถานการณ์ของสังคมไทย สถานการณ์ของอาเซียน จะพลิกผันไม่น้อย แทนที่เราเรียนรู้จากอดีต เราต้องรู้จักเรียนรู้จากอนาคตที่ยังมาไม่ถึง เราจะคาดการณ์ว่ามันจะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ได้ แล้วเราเตรียมรับมือ นี่เป็นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท คาดคะเนอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร

อยากให้อาจารย์แต่ละท่านครุ่นคิด จับแนวโน้มอนาคต จากวันนี้ถึง ๓๑ ธ.ค. ๒๕๖๐ ว่าจะมีอนาคตอะไรที่ทำนายหรืออนาคตที่อาจเป็นอันตราย ต่อชุมชน ต่อโรงเรียน หรือจังหวัดของท่าน โอกาสด้านบวกที่เราจะทำได้ๆ ให้เกิดขึ้น เช่น มีเทคโนโลยีทันสมัยมาสนับสนุนในการสื่อสาร เทคโนโลยีที่เราจะประยุกต์ใช้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเทคโนโลยีชาวบ้านแบบสมัยใหม่ หรืออะไรก็ได้แล้วแต่ เป็นแนวโน้มด้านบวก หรือท่านอาจคิดแนวโน้มที่เป็นด้านลบ อันตรายที่จะมาถึงที่ต้องระวังให้ดี เช่น เศรษฐกิจของเราจะซบเซาอย่างหนัก เนื่องจากการใช้จ่ายเกินตัว แล้วจะกระทบต่อการจ้างงาน ต่อเศรษฐกิจครัวเรือน เพราะหนี้สินครัวเรือนมหาศาล และที่เราไม่ได้คิดหรือนักเศรษฐศาสตร์ลืมคิดไป หนี้สินครัวเรือนของประเทศไทยอันตรายตรงไหน.. อันตรายเพราะเราไม่รู้ว่ามีคนกี่เปอร์เซ็นต์ที่กู้หนี้ในระบบ หนี้ในระบบที่ดอกเบี้ยแพงมาก และมีแก๊งตามเก็บทวงหนี้ ตอนนี้ตัวเลขนี้ไม่มีใครรู้ชัด เป็นล้านถึงแนวๆ แต่ไม่รู้กี่ล้าน หลายคนต้องปิดบ้าน ย้ายไปอยู่ที่อื่น มันไม่ใช่หนี้ธรรมดา หนี้เมืองไทยมันมีการคุกคามสวัสดิภาพ มันมีผลกระทบต่อสภาพของครอบครัว

ผมอยากให้อาจารย์นั่งครุ่นคิดว่า **มีอะไรเป็นแนวโน้มอันตรายที่เราต้องเตรียมตัวระมัดระวัง และมีแนวโน้มใดบ้างที่อาจารย์อาจจะเห็นว่าเป็นโอกาสในการทำงาน ต่อการเดินทางหน้าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แนวโน้มอะไรที่จะมีผลกระทบต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง หรือศูนย์การเรียนรู้ฯ เป็นแนวโน้มด้านบวก ๓ แนวโน้ม แนวโน้มด้านลบ ๓ แนวโน้ม หรือด้านละเท่าไรก็ได้ มีแนวโน้มด้านบวกแค่ ๑**

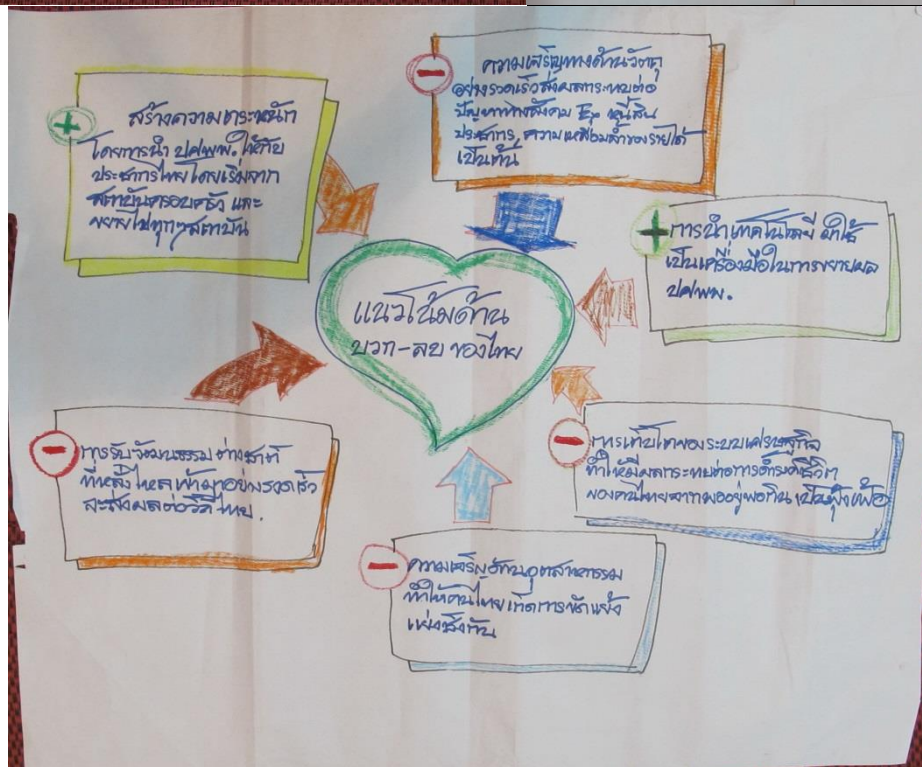
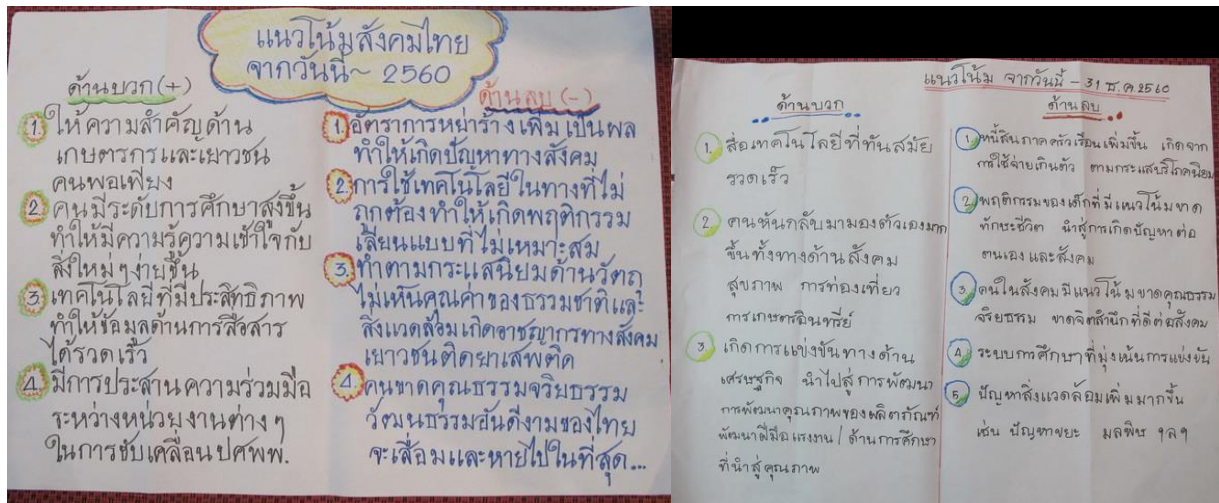
แนวโน้มหรือแนวโน้มด้านลบ ๕ แนวโน้มก็ได้ หรือบางท่านจะมองโลกในแง่ดี มีด้านบวก ๔ แนวโน้ม ด้านลบ ๒ แนวโน้มก็ได้ แต่รวมกันแล้วเท่ากับ ๖ แนวโน้ม ให้แต่ละคนได้ครุ่นคิดอย่างอิสระ จากประสบการณ์ที่ตนเองทำมา จากการอ่านหนังสือพิมพ์ จากการพูดคุยกับเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง แล้วเราประเมินแนวโน้มจากสายตาของเรา ให้แต่ละคนครุ่นคิดรวมแล้ว ๖ แนวโน้ม

ผู้เข้าร่วมแต่ละท่านครุ่นคิดเรื่องแนวโน้มที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในปี ๒๕๖๐
และมีผลกระทบต่อโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ให้อาจารย์แต่ละท่านเล่าให้เพื่อนฟังว่า แนวโน้มของตนเองที่เลือกมา ๖ แนวโน้มมีอะไรบ้าง และให้อธิบายว่ามีเหตุผลว่าทำไมเลือกแนวโน้มนี้เป็นแนวโน้มที่ทำนาย ให้เล่าทีละคน เมื่อเล่าจนครบแล้ว สังเคราะห์เป็นแนวโน้มของกลุ่มเหลือ ๘ แนวโน้ม

ผู้เข้าร่วมสังเคราะห์แนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในปี ๒๕๖๐

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ให้แบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ นำผลงานเรื่องแนวโน้ม วางเรียงสลับฝั่งละ ๕ กลุ่ม จะได้ shopping idea กันง่ายหน่อย เราจะเห็นความเหมือนความต่าง บางกลุ่มน่าสนใจเขาหยิบประเด็นเรื่ององค์กรมาด้วย นอกจากเรื่องสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจแล้ว พยายามสังเกตแนวโน้มที่ต่างไปจากของกลุ่มตนเอง

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ผมอยากให้ Reflection กันหน่อยหลังจากทำแบบฝึกหัดแล้วว่า พอท่านได้ทำแนวโน้มซึ่งเป็นการประเมินจากการเก็บข้อมูล จากการเฝ้าดู แล้วประเมินว่าเป็นแนวโน้มด้านบวกและด้านลบ แบบฝึกหัดการให้ดูแนวโน้มมีประโยชน์อย่างไรต่อการคิดที่จะทำเรื่องศูนย์การเรียนรู้ มีประโยชน์อย่างไรที่ได้ประเมินแนวโน้มที่อาจจะเกิด มีใครอยากแลกเปลี่ยนความเห็น มีประโยชน์อย่างไรและรู้สึกอะไรด้วย

อ.ทองใบ ชันสมบัติ: ที่ได้เห็นแนวโน้ม ให้ประโยชน์สำหรับคนที่ขับเคลื่อน คือ ได้มีวิธีการวางแผนป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้น ความรู้สึกเมื่อเห็นหลายๆ คนนำข้อมูลต่างๆ มาแลกเปลี่ยนกัน เราได้ข้อมูลตรงกัน รู้สึกว่าสิ่งที่เราจะไปไหน เราอาจจะไปได้ถูกทาง จะเห็นแนวทางในการช่วยกันแก้ไขได้ดีขึ้น

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : น่าสนใจ อาจารย์บอกว่า รู้สึกว่าน่าจะเห็นแนวทางในการแก้ไขให้ดีขึ้น นี่เป็นความคิดหรือความรู้สึก ความรู้สึก เช่น ตกใจ ตื่นเต้น เหงื่อเย็น นี่คือการรู้สึก ทำไมผมถามความรู้สึก ผมไม่ได้ถามความคิด อันแรกผมถามว่า มีประโยชน์อะไร ท่านก็ตอบได้ดี สอง คือ แล้วรู้สึกอย่างไร ทำไมผมจึงที่ความรู้สึก

อ.นงนุช อุดกันทา : เป็นการวัดระดับว่ามีความมุ่งมั่นตั้งใจในการแก้ปัญหาหรือเห็นแนวโน้มแล้วจะทำอย่างไร ความรู้สึกมันจะบ่งบอกว่าตั้งใจหรือแผ่วไปแค่ไหน

อ.สถาพร พันธุ์ประดิษฐ์ : ประโยชน์คือ เห็นภาพอนาคตถึงปี ๒๕๖๐ แนวโน้มปัญหาที่จะเกิด และมีภูมิคุ้มกันในการที่จะเตรียมลูกศิษย์เราอย่างไรให้เผชิญปัญหานั้นได้ เพราะไม่มีโอกาสที่ปัญหานั้นจะไม่เกิด มันเกิดแน่นอน เราจะทำอย่างไรให้ลูกศิษย์เผชิญปัญหานั้นได้ และพ่อแม่ของลูกศิษย์เราก็มีโอกาสเผชิญปัญหานั้นได้ด้วย นี่คือประโยชน์ที่ผมได้รับ

ความรู้สึกเศร้าใจและดีใจด้วย เศร้าใจ เพราะที่ระดมความคิดกันออกมามีแนวโน้มด้านลบมาก แต่ด้านบวกมีน้อย ที่เศร้าใจยิ่งกว่าคือ ผมอายุ ๒๓ แล้วถ้าไม่มีอะไรผิดพลาดกับชีวิตผม ผมต้องอยู่ไปอีกอย่างน้อย ๕๐ ปี กว่าผมจะสิ้นลมหายใจ แสดงว่าผมต้องเผชิญสิ่งเหล่านี้แน่นอน นี่เป็นความเศร้าใจที่ต้องอยู่เผชิญกับมัน ความดีใจคือยังมีสิ่งที่เป็นบวกอยู่... ทั้งเศร้าใจและดีใจ

อ.สุรัตน์ เจนจิตภักดีเดชา : สิ่งที่เป็นประโยชน์คือ เราหลายๆ คนเป็นผู้มีประสบการณ์รู้ว่าอนาคตจะเกิดอะไรขึ้น และคิดเหมือนสถาพรพูดว่ามันคงเกิดแน่ ประโยชน์คือเรารู้แล้วเราจะได้เตรียมความพร้อมป้องกันหรือแก้ไขให้ผลร้ายลดลงมากที่สุด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นคือ มันเป็นธรรมชาติของปัญหาว่าต้องมีทางออก แต่ไม่รู้ว่าจะมีทางออกจริงหรือเปล่า เพราะปัญหาหลายๆ ข้อที่เขียนมันคานกันอยู่ระหว่างด้านลบและด้านบวก เช่น วัฒนธรรมที่เสื่อมโทรมลงของสังคมไทย เด็กไทยก้าวเข้าสู่โลกของวัตถุนิยม บริโภคนิยม พอมาดูด้านดี จะเห็นว่าสถาบันครอบครัวตื่นตัวในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม หรือสถาบันทางศาสนา มีคนเข้าวัดมากขึ้น แต่พอไปดูแนวโน้มทางด้านลบ สถาบันทางศาสนาเข้าสู่พุทธพาณิชย์ มันคานกันอยู่ มันเป็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ในโลก ดีใจที่เรายังมีความสมดุลของสังคมอยู่ มีสิ่งต่างๆ คอยคานไม่ให้สิ่งไม่ดีเกิดขึ้นมากจนเกินไป

อ.ลักขณา จงเจนกลาง : พูดถึงด้านลบ รู้สึกเป็นกังวล เหตุของปัญหารุมเร้าเข้ามา เหมือนกับว่ามันเศร้าใจมากกว่า ถ้ากล่าวถึงการพลิกวิกฤตเป็นโอกาส ก็เป็นโอกาสดีที่โรงเรียนศูนัยฯ จะได้วางแผนเพื่อพัฒนาผลผลิตของเราในอนาคต

อ.ปนัดดา ปัญญา : กิจกรรมนี้ขอตั้งชื่อเองว่า วงล้ออนาคต เพราะวงล้อคือ การขับเคลื่อน future ต้องเดินทางต่อไปเรื่อยๆ กิจกรรมนี้เป็นเกราะป้องกัน เป็นการทำนายว่าในอนาคตถ้าเกิดปัญหานี้เราจะหาทางออกอย่างไรได้บ้าง เช่น ปัญหาบุคลากร นี่คือนี่ที่เราจะต้องวางแผนไว้ล่วงหน้า เช่น การโยกย้ายในสายงาน โรงเรียนรัฐบาลเราจะป้องกันอย่างไรได้บ้าง ในด้านดี ที่เรามีอยู่แล้วเราจะต่อยอด เสริมยอดให้เกิดพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้นอย่างไร

อ.สวัสดิ์ มะลาหอม : ผมเขียน ๖ ข้อ ปัญหา ๔ มีความดีแค่ ๒ ที่วิตกกังวล ทั้งสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของคนในสังคม หลายๆ คนบอกว่า น่ากลัว ผมเชื่อว่าประเทศไทยอย่างไรก็อยู่รอด เพราะประเมินภาพใกล้ๆ ตัวเราถามเพื่อนโรงเรียนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ เห็นเด็กพฤติกรรมดีขึ้น สังคมพฤติกรรมดีขึ้น น่าอยู่ขึ้น จึงเชื่อว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ศูนัยฯ เราทำอยู่ ถ้าเราขยายผลหลักการที่ถูกต้องออกไป ทุกฝ่ายร่วมมือ เด็กที่

จบออกมาจากโรงเรียนมัธยมปลาย อีก ๔-๕ ปี เขาจะมาดูแลบ้านเมือง ผมเชื่อว่า อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยก็อยู่รอด

อ.ธนิศ กุลสุวรรณ: กิจกรรมที่เราทำก็เหมือนเราถอดบทเรียนอนาคตว่า เราทำอะไร ทำทำไม ถ้าเราไม่ทำอะไรเกิดอะไรขึ้น ถ้าเราทำก็เกิดเป็นบวก ไม่ทำก็เกิดเป็นด้านลบ ถ้าเราเริ่มต้นวันนี้ ทุกสถาบัน ทุกคนที่เข้าร่วมตรงนี้เป็นแกนนำ พยายามขยายผลไปสู่โรงเรียนอย่างถูกต้อง ก็จะมีคนดีมากขึ้น มหาวิทยาลัยก็ยังทันที่จะปลูกฝังคนที่ออกมาจะมีอาชีพเป็นแม่พิมพ์ ถ้าเราไม่ทำจะต้องเสียหายอย่างที่เรากล่าวถอดบทเรียนออกมา ก็เห็นว่าเราเข้าไม่ได้อีกแล้ว ความรู้สึกคือ หวาดหวั่นว่าจะอันตรายต่อลูกๆ ของเรา

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ผมชอบนะ ความเศร้าใจ ความหวาดหวั่น กิจกรรมเมื่อก็มันบอกอะไรเรา ทุกคนพูดได้ดีทุกคน ผมอยากให้มองเรื่อง “หยินหยาง” ในหยินมีหยาง ในหยางมีหยิน สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนมี ๒ ด้านเสมอแล้วในอีกด้านหนึ่งก็มีอีกด้านหนึ่งซ่อนอยู่เสมอ อันนี้หมายถึงว่า เมื่อถึงจุดสูงสุดมันก็จะเสื่อมลง และในความเสื่อมก็จะมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น จากเล็กๆ ก็ค่อยๆ ใหญ่ๆ ขึ้น จนกระทั่งสูงสุดแล้วก็จะเสื่อมลงอีก ซึ่งเราไม่รู้ว่าแต่ละเรื่องราวจะใช้เวลานานเท่าไร

สิ่งที่น่าสนใจคือ ประเทศไทยเราหนีไม่พ้นที่จะเผชิญวิกฤตหลายๆ เรื่อง สิ่งสำคัญคือเรารู้สึกอย่างไร หวาดหวั่น เศร้าใจ เมื่อสังคมเผชิญกับความเสื่อมในหลายๆ เรื่อง กว่าสิ่งใหม่ที่ดีงามจะแข็งแรง ต้องใช้เวลา แต่ไม่รู้จะนานเท่าไร สิ่งสำคัญคือ **ทำอย่างไรให้สิ่งใหม่ที่ดีที่กำลังก่อตัวขึ้นมาเล็กๆ ตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้าง มันเติบโตได้เร็วขึ้น จะรดน้ำพรวนดินอย่างไร** ไม่ใช่ปล่อยให้มันตามยถากรรม อันเป็นหน้าที่ของพวกเราที่ทำศูนย์การเรียนรู้ เป็นคนที่ห่วงใยประเทศชาติ ห่วงใยคนรุ่นหลัง

ผมทำเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมมา ๔๐ ปีแล้ว ตั้งแต่เป็นหัวหน้านักเรียนไทยในเยอรมัน ถึงตอนนี้ก็ยังทำอยู่เรื่อยๆ อยู่ในชุดสมาชิกปฏิบัติกับอาจารย์ประจำเขต วะสี สิ่งที่เราต้องเห็น คือว่าที่สถาพรบอกว่า เศร้าใจที่จะต้องอยู่ไปอีก ๕๐ ปี หมายความว่ามันเป็นเวลาที่ให้สถาพร ปณิดดา ลักขณา สุรัตน์ ได้พิสูจน์ตนเอง ในยามที่ประเทศชาติกำลังวิกฤต **เป็นยามที่คนตามที่ดีต่างๆ ลุกขึ้นมาพิสูจน์ตนเอง เขาจึงพูดว่า “สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ”** มันเป็นอย่างนี้จริงๆ ในท่ามกลางความอ่อนแอทั้งหลายจะมีคนเล็กคนน้อยอย่างพวกเราลุกขึ้นมาทำเรื่องต่างๆ ช่วยดูแลชุมชน ดูแลสถาบันต่างๆ ให้เข้มแข็ง เอาชนะอุปสรรคทั้งหลาย...ตรงนี้จะม่แน่ ชีวิตของเราในยุคที่ยากลำบากจะเป็นชีวิตที่มีค่ามากกว่าธรรมดา

ผมภูมิใจที่ชีวิตได้เผชิญยุคที่ประเทศชาติยากลำบาก ไปเรียนหนังสืออยู่เมืองนอก ๑๑ ปี กลับมาถึงเมืองไทย เราก็อยากเห็นประเทศเราเจริญในหลายๆ ด้าน แต่กลับแย่ลงไปเรื่อยๆ ก็เศร้าใจ แต่ไม่ยอมแพ้ เพราะถือว่านี่คือโอกาสแสดงฝีมือเต็มที่ ถ้าเขาทำมาดีหมด เราก็ไม่ได้แสดงฝีมือ เพียงแต่เป็นคนหนึ่งที่เดินไปเรื่อยๆ แต่ในยามวิกฤตเป็นช่วงที่เราแสดงฝีมือ แสดงธาตุของความเป็นมนุษย์ มีลูกฮึด นี่คือเหตุผลที่**ในหลวงมีพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” เรื่องของความเพียร ไม่ต้องการความฉลาดมากมาย ฉลาดแบบธรรมดา แต่ความเพียรต้องมากที่สุด มีความเพียรในการเอาชนะปัญหา มีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์** ผมว่าสิ่งนี้เป็นตัวนำ ความฉลาดเป็นตัวรองแล้ว เพราะความฉลาดเรียนรู้เป็นกลุ่มเป็นก้อนได้ ความฉลาดคนเดียวไปไม่รอด ความฉลาดเป็นกลุ่มก้อนสำคัญเพราะมีพลัง

ความรู้สึกไม่สบายใจ ตกใจ แต่มันกระทบใจ เราจำได้ไหมในภาพยนตร์ **พลังที่สำคัญคือ พลังของหัวใจ มากกว่าพลังสมอง** นี่คือเหตุผลว่าทำไมเรามาทำเรื่องแนวนี้นี้ เพื่อเตรียมไปข้างหน้าค้นพบตัวเอง

อีกเรื่องที่สำคัญ แกนทำงานของพวกเรา กลุ่มหนึ่งพูดถึงความห่วงใยในองค์กร (โรงเรียน) ที่มีแนวโน้มที่จะมีบุคลากร ครูหรือผู้บริหารจะย้ายออกไป จะเกษียณบ้าง แล้วจะสืบทอดกันอย่างไร เพราะท้ายที่สุด การเอาชนะแนวโน้มต่างๆ องค์กรต้องแข็งแกร่งด้วย จิตใจของคนในฐานะปัจเจกต้องแข็งแกร่ง ในฐานะความเป็นทีมต้องแข็งแกร่ง ความเป็นโรงเรียนต้องแข็งแกร่ง แล้วแต่ละโรงเรียนสมมุติ ถ้าพอ.ย้ายไป วิสัยทัศน์ใครจะดูแลต่อ เพราะฉะนั้นทีมจะชี้ขาด เราต้องคิดเรื่องโครงสร้าง กระบวนการที่จะสืบทอดต่อกันอย่างไรให้ยั่งยืนต่อไป การที่จะรับบุคลากรใหม่ ครูใหม่ จะสืบทอดกันอย่างไร เป็นเรื่องที่ยังมีเวลาครุ่นคิดกันต่อ

การคิด ๓ ระดับ ตัวฉัน ฉันเห็นแล้วว่าแนวโน้มจะมีอะไรบ้าง ฉันจะเตรียมตัวเตรียมใจอย่างไร และฉันต้องค้นหาความหมายของชีวิตที่ฉันมาทำงานนี้ ในฐานะความเป็นครู ในฐานะที่สังคมเผชิญกับเรื่องนี้ ฉันจะดำเนินชีวิตอย่างไรให้มีคุณค่าความหมาย เผชิญกับความยากลำบากอย่างไม่หวั่นไหว แล้วกลายเป็นลูกฮึดจะได้ใช้ชีวิตมีอรรถกถา เหมือนเล่นกีฬาชนะคนไม่มีฝีมือก็ไม่เท่าไร แต่ชนะคนเก่ง มันสุดยอด นี่คือการท้าทาย แรงบันดาลใจของคนเล็กๆ

เมื่อฉันมีแล้ว ทำอย่างไรให้ความเป็นฉันกับความเป็นเราเชื่อมกัน มีพลังของจิตใจ ทำไมโครงการนี้ถึงมีคุณค่าความหมายต่อประเทศชาติ สังคมจะอ่อนแอลง วัตถุนิยมจะแย่งชิง ตรงนี้จะแสดงคุณค่าขึ้นมา การปลูกเรื่องจิตใจ ความหมายหรือจิตวิญญาณจึงเป็นเรื่องสำคัญ ส่วนกิจกรรมจะทำอะไรต่างๆ ก็แล้วแต่ เราปรับได้ตลอดเวลา...ฝากแก่นแท้ไว้ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มีเมตตาต่อกัน ให้กำลังใจกัน มีลูกฮึด ให้คุณค่าความหมายสิ่งที่เราทำจะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้

ผมอยู่ในเยอรมัน เยอรมันเป็นประเทศที่แพ้สงครามโลก ๒ ครั้ง แล้วเยอรมันก็ฟื้นตัวเองได้ทั้ง ๒ ครั้ง ตึกอาคารบ้านพังทลายหมด ผู้ชายจำนวนมากยังไม่ได้กลับบ้าน หรือติดคุกเป็นเชลยสงครามนับเป็นล้านคน ส่วนคนที่อยู่เป็นคนแก่กับเด็ก ผู้หญิงลูกขึ้นมากอบกู้ประเทศชาติ เพราะไม่มีแรงงาน ผู้ชายถูกเกณฑ์เป็นทหารเกือบทั้งหมด ช่วงนั้นมันแสดง character ของคนเยอรมัน ไม่ยอมแพ้อะไรง่ายๆ เรื่องกีฬาขึงขัง เยอรมันเล่นกีฬาไม่มียอมแพ้ง่ายๆ จนถึงนาที่สุดท้ายไม่เป่านกหวีดไม่เลิก นี่คือ character ของคนเยอรมัน ดังนั้น เราต้องสร้าง character ให้กับคนของเรา และตัวเราเป็นส่วนสำคัญที่จะจุดประกายและสร้าง character ประเทศชาติจะอยู่กับสภาวะแข็งแกร่งภายใน มากกว่าภายนอก ภายนอกสร้างเมื่อไรก็ได้ทั้งนั้น แต่ถ้าภายในมันเปราะ ไม่สู้ ไม่ฮึด มันจะล้มไปเลย ดูตัวอย่างประเทศไทยฟื้นตัวได้รวดเร็วตอนฟองสบู่แตกเพราะเรามีฐานในชนบท ที่ฟองสบู่แตกคือชนชั้นกลาง คนรวยในเมือง มนุษย์ทองคำซึ่งเล่นหุ้น บั่นหุ้น พวกนี้เจ๊ง แต่คนในชนบทไม่เจ๊ง เพราะเขามีชีวิตแบบกึ่งๆ เศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่เน้นวัตถุนิยม

งานที่พวกเราทำเป็นอีกหนึ่งที่สำคัญของประเทศชาติ ผมอยากให้ทุกคนภาคภูมิใจที่ได้มาร่วมโครงการนี้ เห็นคุณค่าของตนเอง แม้ว่าจะทำงานแล้วต่อไปจะเกษียณก็ตาม การส่งต่อแรงบันดาลใจ ความภาคภูมิใจสำคัญมาก เป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณค่า มีความหมาย ทำให้เราใช้ชีวิตทุกวันอย่างร่าเริงโดยไม่หวั่นไหวอะไรทั้งสิ้น ขอให้ทุกคนภาคภูมิใจในตัวเอง

ท่านอาจจะสงสัยว่าทำไมอาจารย์ชัยวัฒน์ให้ระดมสมองแล้วระดมสมองอีก คุยแล้วคุยอีก ก็เพื่อให้เราเห็นความเป็นไปได้หลายๆ มุม แล้วเราก็ปรับเปลี่ยนวิธีการ วิถีคิด สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งแต่ก่อนเราอาจไม่ได้คิดมาก่อน ผมอยากให้ดูงานอันหนึ่งว่างานสร้างสรรค์ทั้งหลายไม่ได้ทำที่เดียวแล้วปะจวบ มันมีการทำแล้วปรับ สิ่งที่จะได้ดูคือ ภาพชื่อ “ความตายของมาทาดอร์” การวาดภาพที่เขาย่นย่อภาพๆ หนึ่งที่มีชื่อเสียงของปิกัสโซ ท่านจะเห็นว่า ปิกัสโซ่มีวิธีการทำงานสร้างสรรค์อย่างไร ร่างภาพก่อน ทดลอง เปลี่ยนสีไปมา จนกระทั่งได้สีที่พอใจ

ผู้เข้าร่วมชมคลิป “ความตายของมาทาดอร์”

วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๖

I We It

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เริ่มต้นด้วยกระบวนการนั่งสมาธิสัก ๒-๓ นาที เพราะเมื่อวานจาก feedback รู้สึกว่าเรื่องการคิด ๓ มิติ ๓ ระดับยังเข้าใจไม่ชัดกัน ผมจะได้เติมให้ ก่อนที่เราจะทำแบบฝึกหัดเรื่อง system thinking

ผู้เข้าร่วมทำสมาธิ

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ท่านอย่าคิดว่า การเจริญสติฝึกสมาธิในตอนเช้าเป็นการทำสมาธิธรรมดา มันเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เรามีสติรู้ตัวว่า อารมณ์เราขณะนี้เป็นอย่างไร อย่างที่ผมเคยบอกแล้วว่า “เราไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยความคิดที่อยู่ในระดับเดียวกันซึ่งได้สร้างปัญหานั้นมาแล้ว” โดยเฉพาะปัญหายากๆ คิดในระดับเดิมไม่ได้ ผมชวนท่านให้ได้ความรู้บางอย่าง สรุปย่ออย่างรวดเร็ว ถ้าอยากจะทำในระดับที่ต่างออกไปไม่ให้ย่ำระดับเดิม ท่านต้องฝึกจิตให้ไปสู่ความสงบ ความว่าง ซึ่งทุกศาสนาจะสอนและมีเทคนิควิธีการของตนเอง แต่หลักการมันอยู่ที่เดียวกัน เมื่อมีความสงบสว่างภายในใจ หลายสิ่งหลายอย่างที่เป็นข้อข้องใจก็จะหายไปทันที ความรู้บางอย่างมันจะมาเอง ณ ช่วงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ท่านสงบที่สุด เป็นช่วงใกล้สว่างดาวประกายพรึกขึ้น เป็นช่วงที่ท่านตรัสรู้ สภาวะจิตแบบนั้นเป็นขั้นสูงสุดเป็น “โพธิจิต” เราทุกคนอาจไม่มีโพธิจิตในระดับนั้น แต่ได้เข้าไปถึงใกล้เคียงนั้นได้ อย่างน้อยชีวิตเราก็เป็นสุข มีพลัง มีปัญญาทำงานได้ดี ในชีวิตประจำวันแบบฆราวาสก็ดีแล้ว อาจจะไต่ไปถึงได้ เพียงแต่เราต้องทำบ่อยๆ ฝึกบ่อยๆ เพียงแต่ส่วนหนึ่งที่ช่วยได้ คือ การสังเกตสภาวะกาย สภาวะลมหายใจที่แผ่วเบาละเอียดอ่อน ยาว นี่แสดงว่าสภาวะจิตของเราดี เมื่อไรที่ลมหายใจกระชั้น แรงกว่าธรรมดา แสดงว่าเราเริ่มโกรธ อารมณ์ไม่ปกติ หัวใจสูบฉีดแรงกว่าธรรมดา คนที่อยู่ในภาวะผ่อนคลายหัวใจทำงานช้าลง แข็งแรง คนที่เป็นโรคหัวใจเพราะหัวใจทำงานเร็วและแรงอยู่เรื่อย กล้ามเนื้อก็จะล้าบาก จะเห็นได้ว่าทางวิทยาศาสตร์มันสัมพันธ์กันทั้งสิ้น

สิ่งที่เราพูดถึงทั้งหมดนี้ การ slow down การ relax หรือ quiet mind จะเป็นตัวช่วยเราได้ เรื่องพวกนี้จากนี้อีก ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้าจะเป็นเรื่องสำคัญของทุกๆ สังคม เทคโนโลยีจะไม่มีวันหยุดยังจะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ แต่สิ่งที่ทำไม่ได้คือ สภาวะจิต เพราะมนุษย์มีปัญหาเรื่องการทำงานร่วมกัน สภาวะจิตที่มีเมตตากรุณาเอื้อเพื่อเผื่อแผ่จะเป็นเรื่องใหญ่ สังคมจะอยู่อย่างมีความสุขไม่มีความสุขมันชี้ขาดตรงนี้ เทคโนโลยีไม่มีปัญหา ไม่เหมือนเมื่อ ๕๐-๑๐๐ ปีที่แล้ว เทคโนโลยีล้ำหลัง จิตใจมนุษย์สูง แต่ตอนนี้เทคโนโลยีก้าวหน้าแต่จิตมนุษย์ตกตั้งแต่การเลี้ยงดู สถาบันครอบครัวตกต่ำลง สถาบันศาสนาตกต่ำลง การกระตุ้นให้คนเน้นบริโภคนิยมหนักขึ้น กระบวนการบันเทิงหนักไปในทางที่มีอะไรขายกันให้หมดทุนนิยมครอบงำทุกอณู...มันเป๋ไป เมื่อเป๋ไปจนถึงจุด

หนึ่งมันก็ต้องย้อนกลับ เหมือนหยินหยาง เรื่องที่ผมพูดกับท่านไม่ใช่เรื่องเซี่ยๆ แล้ว ท่านอาจารย์ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง หลักปรัชญาทางด้านจริยธรรมทางศาสนาจะเชื่อมกับวิชาอื่นอย่างไร...

เมื่อเข้าคูทรีของหนึ่ง ไปถ่ายทำเรื่องของโรงเรียนหนึ่งที่ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน พูดเรื่องฐานต่างๆ ที่เป็นฐานการเรียนรู้ เช่น เลี้ยงไก่ เพาะปลูก.. ฐานพวกนี้คือ it ทั้งสิ้น แต่ meaning ของการเลี้ยงไก่ meaning ของการทำสวนอยู่ตรงไหน เด็กทุกคนไม่มีโอกาสได้ไปเลี้ยงไก่หรือ เด็กจบไปแล้วมีกี่คนที่จะได้ใช้ชีวิตแบบนี้ แล้วการเรียนการสอนแบบนี้ทำไปทำไม ดังนั้น meaning ต่างหากที่สำคัญ เขาให้เด็กได้ฝึกได้เรียนรู้ตรงนี้ ครูต้องนึกคิดว่าเราจะจัดการให้เด็กได้คิดอะไรอย่างลึกซึ้ง คุณค่าของฐานการเรียนรู้คืออะไร คุณค่าที่มีต่อตัวฉัน และอนาคตของฉัน ฉันจะใช้ชีวิตเป็นอะไร จะทำอะไร จะอยู่อย่างไร เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเอาไปใช้กับทุกระดับ เช่น โรงแรมนี้เขาก็พยายามใช้ บางโรงงานเขาก็พยายามใช้ หลายธุรกิจก็พยายามใช้ เด็กพวกนี้จับหลักได้ก็นำไปใช้ประกอบอาชีพ และที่น่าสนใจ ตอนนี้อยู่ในสหรัฐอเมริกา เรื่อง urban farming หรือการเกษตรในเมืองมีอยู่ถึง ๒๐ % ของสังคม คือ ๒๐% ของคนอเมริกันที่อยู่ในเมืองใหญ่ๆ ทำการเกษตร ปลูกไว้กินเองจำนวนหนึ่ง คนอเมริกันเขาคิดอย่างนี้กันแล้ว วันก่อนน้องๆ ที่ทำงานด้าน NGO บอกว่าเมืองไทยมีไม่ถึง ๕% ที่ปลูกผักกินเอง ไม่กี่วันนี้ดูข่าวสิงคโปร์มีตึกสูงจำนวนมาก พื้นที่ทำการเกษตรแทบไม่มี แต่มีต้นไม้ใหญ่ๆ เยอะมาก เขาอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรมากกว่าเรา แต่ใครที่เคยไปสิงคโปร์จะรู้ว่าอากาศเย็นกว่าเรา ต้นไม้ใหญ่ๆ จะเยอะกว่าเราเยอะมาก ทั้งๆ ที่คนแออัดตั้ง ๕ ล้านคน เกาะเล็กเท่าเกาเหวก็เกิด แต่ว่าเย็นกว่า ต้นไม้เขาเยอะมากแล้วคนสิงคโปร์กำลังพัฒนาการทำสวนครัวบนอาคารสูงๆ เราก็รู้ว่าตอนนี้มีหลายที่ที่สามารถปลูกผักโดยไม่ต้องใช้ดิน สิงคโปร์เริ่มทำแล้ว เรามีทุกอย่างพร้อมจนมองไม่เห็นคุณค่าของมัน

ที่เล่าให้ฟังนี้ เพราะฐานการเรียนรู้ต่างๆ มันเป็น it แต่เราต้องเห็น meaning ของ it คืออะไร แล้วเราจะพลิกแพลงอย่างไร เมื่อเห็น meaning แล้วก็สามารถพลิกแพลงโครงสร้างได้ เพราะฐานการเรียนรู้เป็นโครงสร้างประเภทหนึ่งที่จะจับได้ต้องได้ แต่กระบวนการเรียนรู้ที่จะให้เด็กคิดคืออะไร ทำอย่างไรให้เด็กเห็นคุณค่าความหมาย และที่สำคัญตัว I ไม่เท่าไร เพราะแต่ละคนคิดเองได้ แต่ตัว we คือการทำงานร่วมกันการคิดร่วมกัน แล้วต่อไปศูนย์การเรียนรู้ฯ ต้องเน้นที่ตัว we การทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างผู้บริหารกับทีมครูแกนนำ ระหว่างครูแกนนำด้วยกันเอง ก็จะเป็นทีมที่มีลักษณะทั้งแนวตั้งและแนวนอน แนวตั้งอาจจะตั้งระดับผู้บริหารถึงครูแกนนำไปจนถึงแก่นนำนักเรียน แนวนอนคือระหว่างครูด้วยกันเอง... we ของเราจึงเป็นทั้งแนวตั้งและแนวนอน หัวใจของ we คือ การยอมรับความคิดมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย ญูจะระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่ดีคือ ความไว้วางใจต่อกันและกัน ทำอย่างไรให้เราไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ทำอย่างไรให้เรายอมรับความคิดที่แตกต่าง อย่างที่เราฝึกกันทุกวันๆ นี้ ทำไมอาจารย์ชัยวัฒน์จึงบอกให้ล้อมวงสนทนา เปลี่ยนหน้ากันเข้ามา check in ทั้งหมดเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดสภาวะ we ทั้งสิ้น ไม่ใช่ check in เพื่อ check in, check in เพื่อ slow down เพื่อการคิด เพื่อให้เห็นความคิดของคน แล้วทำไมพวกเราทำได้ดี ทุกๆ วงโดยส่วนใหญ่ทำได้ดี แต่ถามว่า ความรู้ที่ได้เอาไปใช้โรงเรียนได้ไหม... ใช้ได้แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยใช้ เดียวก็ประชุมก็เป็นเข้าวาระการประชุม เป็นแบบทางการ วาระที่ ๑ วาระที่ ๒ วาระ

ที่ ๓ ทางหัวโต๊ะ ผอ. พูดยๆ สรุปมติ.. ผ่าน... นั่นเป็นแบบกลไกดั้งเดิม ไม่ได้ปัญญาไม่ได้หัวใจ คุณได้แต่ผ่านตามมติ ผ่านบนกระดาษ แต่หัวใจคนคุณไม่ผ่าน

งานของ we เป็นงานหัวใจเชื่อมโยง เพราะฉะนั้น we ไม่สามารถทำได้ในลักษณะเป็นทางการ เพราะทางการมีระเบียบที่แข็งตัวให้พวกเราต้องเดินตาม we เติมได้ด้วยความเป็นไม่เป็นทางการ โดยการสนทนากันแบบไม่เป็นทางการ แบบสบายๆ ผ่านคลาย จึงจะได้ we ที่เชื่อมสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน

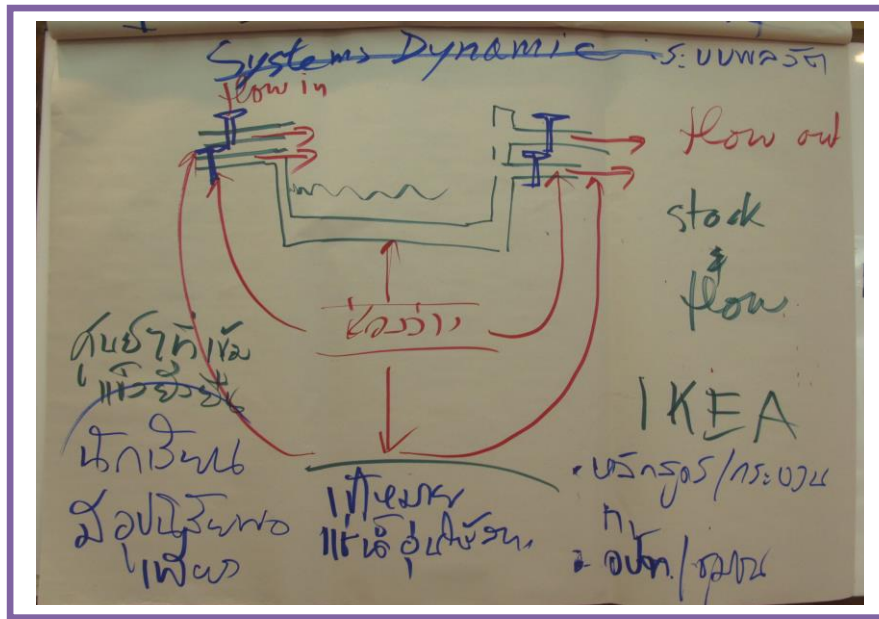
กฎแห่งความสำเร็จของสรรพสิ่ง ของระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบครอบครัว ระบบชุมชน ระบบโรงเรียน ระบบโรงงาน จนถึงระบบสังคมใหญ่ อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่เห็นความแตกต่างหลากหลาย ให้เกยรติกัน นับถือในความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน ฟังซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ ให้เกยรติฟังซึ่งกันและกัน แล้วเราจะพบอะไรที่มีค่าในความหลากหลาย เหมือนกับความหลากหลายทางชีวภาพ ถ้าเราอยากรับความหลากหลายทางชีวภาพเราต้องยอมรับความหลากหลายทางความคิด เมื่อเราเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันแล้วความร่วมมือจึงจะเกิดขึ้นได้ สิ่งนี้คือ we

ถ้าจะทำอะไรเพื่อให้บรรลุ it ไม่ว่า it นั้นจะเป็นโครงการใดๆ เรื่องใดก็ตาม ให้สังเกตที่ตัว we มากๆ โครงสร้างในการสนทนาเป็นอย่างไร เช่น เรียกประชุมนั่งกันแบบ class room ครูมาทาสอนๆ นี่เป็นโครงสร้างรูปแบบหนึ่ง แต่ที่เรานั่งเป็นวงกลมคุยกัน เป็นโครงสร้างของการสนทนาที่ไม่มีใครเป็นผู้นำ ทุกคนเท่าเทียมกัน โครงสร้างแบบนี้เป็นโครงสร้างที่มีมากกว่า ๖,๐๐๐ ปีด้วยซ้ำ เพราะคนโบราณนั้นเขาจะอยู่รอดได้เขาต้องร่วมมือกัน ร่วมมือกันไปล่าสัตว์ ร่วมมือกันป้องกันภัย คนๆ เดียวจะเอาชนะไม่ได้ต้องช่วยกันล่าสัตว์ ช่วยกันป้องกันภัย การรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดจึงเข้าสู่ในส่วนหนึ่งของ DNA ของมนุษย์ เอาตัวรอดคนเดียวไม่ได้ ต้องเอาตัวรอดรวมหมู่ ล้อมวงกันรอบกองไฟแล้วแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ นี่คือการที่ไป มันสั่งสมใน DNA ของมนุษย์ อยู่ในทุกๆ ชนเผ่าตั้งแต่อินเดียนแดง ชนเผ่าภาคเหนือ ชาวเล ต้องล้อมวงคุยกัน นี่คือการพื้นฐานที่แท้ นี่คือการสร้างและกระบวนการที่ทำให้เกิด we ใน we มีผลลัพธ์คือ ความสามัคคี ความเข้าใจ ความร่วมมือที่จะไปขับเคลื่อนโครงการ

ทุกระดับจะมี I we it ตลอด ระดับหลักปรัชญา ตัวฉันเห็นคุณค่า สนทนากันทำให้เห็นคุณค่า ความหมาย ได้ it คือ ความภาคภูมิใจ ชัดเจนต่อเป้าหมายว่ามันมีคุณค่าความหมายอย่างนี้เอง ถ้าเราจะทำฐานการเรียนรู้แบบเลี้ยงไก่ ปลูกผัก คุณค่ามันอยู่ตรงอื่น ไม่ใช่เพื่อการเลี้ยงไก่ เพราะเด็กไม่รู้ก็สืบคนจะมีโอกาสเลี้ยงไก่ที่บ้านหรือเปล่าก็ไม่รู้ ...นี่คือขอทบทวนอีกครั้งเพื่อให้เข้าใจ I we it

System Dynamic

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : วันนี้เราจะมาเรียนเรื่อง system dynamic เป็นส่วนหนึ่งของ system thinking (วิธีคิดกระบวนการระบบ) system dynamic ระบบพลวัต พลวัต คือไม่หยุดนิ่ง เคลื่อนไปเรื่อยๆ เป้าหมายของเทคนิคนี้คือการควบคุมระบบให้อยู่ในสภาวะสมดุล เคลื่อนไปสู่เป้าหมายในสภาวะสมดุล

วิธีการเรียนรู้ เราจะเอา model บางอย่างมาเป็นตัวตั้ง เป็น model ของอ่างน้ำ ในอ่างน้ำนั้นเราจะปล่อยให้น้ำไหลเข้า (flow in) น้ำไหลออก (flow out) การไหลเข้าไหลออกต้องมีวาล์วหรือก๊อกน้ำเอาไว้ control น้ำไหลเข้าและไหลออก สมมติว่าอากาศเย็น เราอยากแช่น้ำในน้ำอุ่นให้สบาย เป้าหมายคือ แช่น้ำอุ่นให้สบาย **สิ่งแรกที่เราทำคือ เช็ค stock** ก่อนว่า ในอ่างน้ำมีน้ำไหม เช็คสถานะปัจจุบันของอ่าง ถ้าไม่มีน้ำในอ่างเลยเท่ากับศูนย์ ขณะที่เราต้องการน้ำในระดับข้างบน จากช่องว่างนี้ ทำให้เราต้องเปิดน้ำเข้า ก่อนเปิดน้ำเราจึงต้องปิดก๊อกน้ำไหลออกก่อน การเปิดน้ำให้ไหลเข้าไปเรื่อยๆ ทำไมน้ำไม่เต็มสักที พบว่าเราปิดก๊อกน้ำไม่สนิท น้ำก็ไหลซึมไปเรื่อยๆ เราต้องพยายาม control ทั้งการไหลเข้าและไหลออก พอน้ำเต็มแล้ว ลืมไปว่า น้ำที่ไหลเข้าความร้อนไม่พอ มีแต่น้ำเย็น ก็ต้องปล่อยน้ำทิ้งบางส่วนเพื่อเปิดให้น้ำร้อนไหลเข้า...คือ เราต้องปรับตัวไปเรื่อยๆ เพราะเป้าหมายมันยังไม่ใช่ น้ำเต็มแล้วก็จริง แต่มีแต่น้ำเย็น ฉะนั้นอยากได้น้ำร้อนประมาณ ๓๕ องศาเซลเซียส จะได้แช่แล้วอุ่นสบาย เพื่อให้เลือดลมไหลเวียน

หัวใจของมันคือ control การไหลเข้า control การไหลออก เพื่อให้บรรลุสถานะที่ปรารถนา อันนี้เรียกว่าการควบคุมระบบที่เลื่อนไหลได้ตลอดเวลา model นี้เรียกว่า “stock and flow” stock แปลว่า เก็บ flow แปลว่า ไหล ไหลเข้าไหลออก เป้าหมายคือ เราต้องมี stock เอาไว้

model แบบนี้ เราเอาไปพลิกแพลงทำอะไรได้บ้าง

อันแรก การดูแลระบบการเงินของตนเอง เป้าหมายของเราเมื่อเริ่มทำงานใหม่ๆ รับราชการเป็นครู ถ้าไม่ทำผิดวินัยร้ายแรงมาก เราจะมีเงินเดือนไปเรื่อยๆ เราคำนวณได้ ไม่เหมือนระบบเอกชน ข้าราชการเงินเดือนน้อยก็จริงแต่มั่นคง ไปเรื่อยๆ ซ้ำ เราคิดว่า อีกประมาณ ๒๐ ปี เราจะมีบ้านสักหลัง สิ่งแรกที่ต้องคิดคือ แล้วเราต้องการเงินเท่าไรที่เป็นเงินก้อนไปดาวน์บ้าน อีกส่วนหนึ่งอาจไปยืมญาติพี่น้องที่ไว้วางใจ หรือไปกู้ธนาคาร อาจารย์ก็ตั้งเป้าไว้อีก ๑๐ ข้างหน้าจะมีบ้าน ซื้อมือที่ดินไปปลูกบ้าน เมื่อเกษียณจะกลับมาอยู่ ถ้าจะซื้อบ้านแล้วเราต้องมี stock คือเงินเก็บจำนวนหนึ่ง เพื่อไปดาวน์บ้าน และอีกจำนวนหนึ่งเพื่อจ่ายธนาคาร แล้วสิ่งแรกที่ต้องมองคือ รายจ่าย อะไรเป็นรายจ่ายที่จำเป็นจริงๆ ที่ต้องจ่าย แต่อะไรเป็นรายจ่ายไม่จำเป็นต้องลดลงเพื่อให้รายได้ที่ไหลเข้ามาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หรือถ้าอาจารย์มีความสามารถพิเศษ เล่นดนตรีเก่ง อาจารย์อาจไป

รับจ้างสอนพิเศษเพิ่มก็ได้ เป็นการหารายได้เพิ่มเติม หรือภรรยาอาจหารายได้เพิ่มเติม ทำให้ ๒ คนนี้เก็บเงินได้เร็วขึ้น จนบรรลุเป้าหมาย... นี่คือการ control ก็กดเข้า control ก็กดออก แล้วอาจจะไม่มีก็กดเดี๋ยวกก็ได้ มีหลายก็กดก็ได้... ตัวอย่างนี้เป็นการใช้เรื่องระบบบอคมทรัพย์ เพราะระบบบอคมทรัพย์คือ stock เก็บ มี flow ไหลออกไหลเข้า

อีกตัวอย่างหนึ่ง ใช้กับการรักษาสมดุลของระบบนิเวศน์ได้ ยกตัวอย่างชัดๆ ประเทศสวีเดน มีบริษัทรายใหญ่ที่ขายเฟอร์นิเจอร์ทำด้วยไม้ ส่วนใหญ่ทำด้วยไม้สน สวีเดนจะโด่งดังในการทำไม้สน เพราะประเทศเขามีไม้สนมาก เขามีทักษะในการอบไม้ให้แห้ง ทำให้ไม้คุณภาพดี เก็บรักษาได้นาน และไม้สนเบา ประเทศเขาไม่มีไม้เหมือนประเทศเรา ไม่มีไม้พะยุง ไม่มีไม้หลุมพอง ไม่มีไม้สักอย่างเรา เขาก็ต้องออกไปทางไม้ที่เขาไม่มี เขาไม้สนเป็นหลัก แต่ละปีสวีเดนใช้ไม้สนจำนวนมากในการสร้างบ้านหลังที่ ๒ ส่วนใหญ่เป็นบ้านพักผ่อนตากอากาศ คนสวีเดนจะมีรายได้ดีแม้จ่ายภาษีแพง นอกจากสร้างบ้าน เขามีฝีมือในการทำเฟอร์นิเจอร์เกี่ยวกับไม้เยอะมาก แล้วยังใช้ไม้ทำกระดาษ แต่ป่าของสวีเดนไม่เคยหมด แต่ขยายเพิ่มขึ้นกว่าเดิมหมายความว่า เขาสามารถรักษาระบบนิเวศน์ คือ ป่าไม้สนของเขาได้อย่างดี การไหลออกคือ ตัดไม้ แต่ที่สวีเดนเขาตัดแล้วปลูก แล้วก็ตัดเป็นแปลงๆ ตัดแล้วปลูกเลยกว่าอีก ๒๐ ปีข้างหน้าป่าจะได้ทดแทน เป็นการหมุนเวียนตลอดเวลา....การตัดคือไหลออก การไหลเข้าคือ ปลูกและปล่อยให้ต้นไม้เติบโตงอกงาม เป้าหมายคือ การใช้ระบบธรรมชาติให้ยั่งยืน

เมื่อก่อนเราก็มีหลายที่ เช่น ที่สมุทรสาคร มีป่าโกงกางที่สมบูรณ์จำนวนมาก ไม้โกงกางมาเผาทำถ่านได้ดี แล้วคนญี่ปุ่นคนเกาหลีก็ชอบกินพวกอย่างบั้ง มีอยู่ช่วงหนึ่งก็ตัดจนหมด บั้งย่างทั้งในกรุงเทพฯ ก็ขายดี ที่ไหนก็ขายดี ก็ตัดไม้จนหมด ตั้งแต่นั้นหมู่บ้านนี้มีการปรับตัว จะไม่มีการตัดทีเดียวหมด จะตัดเป็นแปลงๆ เพื่อให้มีไม้ในการเผาถ่าน กลายเป็นอาชีพที่มั่นคง นี่คืตัวอย่างของการควบคุมปัจจัยตัวแปรไปสู่เป้าหมาย ควบคุมระบบการไหลเข้าไหลออกและ stock

ตัวอย่างที่ ๓ เป็นเรื่องของการสร้างเครดิต ความเชื่อถือ ถ้ามว่า มีใครบ้างในนี้ ที่ญาติพี่น้องให้ยืมเงินโดยไม่ต้องทำสัญญา...มีไม่น้อย แสดงว่าเครดิตดี เครดิตเป็นประโยชน์ต่อชีวิตไหม... ไปไหนคนนับหน้าถือตา ยืมเงินญาติพี่น้องก็ได้ เครดิตทำให้คนเชื่อหรือไม่เชื่อ ถ้าคนเชื่อมันก็มีผลตามมา เพราะฉะนั้นการสร้างเครดิต เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเรารักษาระบบคือ รักษาเครดิต ไหลออกคือชื่อเสียงหรือเครดิตเสื่อมเสีย ทำความผิดพลาด อาจจะได้ด้วยเรื่องเหตุผลอะไรก็แล้วแต่ ไหลเข้าคือ ความน่าเชื่อถือ และเป็น stock จากความน่าเชื่อถือที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ศูนย์การเรียนรู้ฯ ของท่าน มันจะเป็นตัวอย่างหนึ่งได้ไหม ผมตั้งใจให้ท่านครุ่นคิด ท่านทำงานกับโครงการนี้ เป้าหมายของท่านต้องการบรรลุอะไร ท่านใช้ระบบ stock and flow (system dynamic) ไปพิจารณาดู และคุยกันดูว่า ที่เราทำกันมาเราอยากบรรลุอะไร และมันจะมีผลอย่างไรต่อไปในอนาคต เพราะการที่ผอ.ท่านหนึ่งได้ท่านสร้างระบบไว้ดี แม้ท่านจะย้ายไปแล้ว ครุ่นองๆ ยังอยู่ พวกครูแกนนำยังสานต่อ จนถึงคนอย่างสถาพร ถึงเป็นเด็กแต่ได้รับแรงบันดาลใจก็มาเป็นครูต่อ มาส่งเสริมต่อ...เหล่านี้มันบอกอะไรเรา สิ่งที่ท่านอยากจะทำบรรลุเป้าหมายที่แท้จริง เป้าหมายที่แท้คือ it เป็นได้ไหม.. ได้.. ตัว I คือเราแต่ละคน และตัว we จะสร้างขึ้นมามีอย่างไร สร้างโดยควบคุมปัจจัยการไหลเข้าไหลออก เพราะ stock คือชื่อเสียง เกียรติยศ

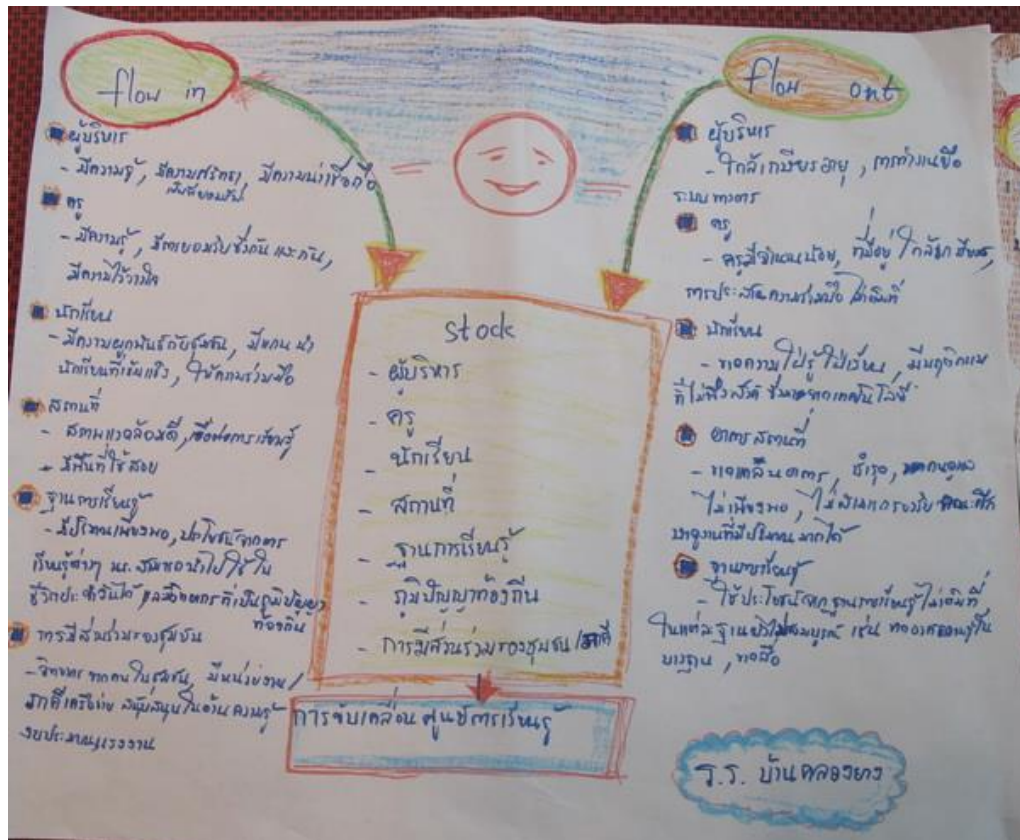
เชิญเข้ากลุ่มในโรงเรียนของตนเอง เพราะว่าท่านได้ทำอะไรมาหลายอย่าง สิ่งที่ผมนำมาเสนอต่อท่าน เป็นมุมมองหนึ่งที่จะใช้วิธี system dynamic ระบบพลวัต มาช่วยมองท่าน ท่านเอาหลักการหรือแผนผังของ I we it มาช่วยท่านอีกอัน เพื่อให้ท่านบรรลุสิ่งที่คิดว่า มีความหมายต่อการทำโครงการนี้เป็นศูนย์การเรียนรู้

ท่านต้องสังเกตว่า ศูนย์การเรียนรู้ ของท่านมีจุดอ่อนตรงไหนที่ไหลออก stock เป็นอย่างไร ไม่ใช่ข้อเสียอย่างเดียว สิ่งแรกๆ อาจารย์ต้องคิดให้ละเอียดว่า stock ของโรงเรียนเรามีอะไรบ้าง มีได้ตั้งหลายอย่าง จำนวนครู บุคลากร ผอ. ครูแกนนำ นักเรียน และ KM ของโรงเรียน..เป็น stock ใหม่ มีอะไรหลายรูปแบบที่อาจารย์เก็บเอาไว้ แล้ว stock นี้มีการสูญเสียไปบ้างไหม มีการไหลออกไปบ้างไหม และมีการไหลเข้าคืออะไรบ้าง

ถ้าให้ดี อย่าเช็ค stock แค่สั้นๆ เพราะโรงเรียนของท่านมีมาก่อนที่จะมีโครงการเสียอีก ถ้าจะให้ดี ควรจะเช็ค stock ๑๐ ปี time line ที่ทำวันแรกจะช่วยอาจารย์ได้ แล้วดูไปอีก ๕ ปีข้างหน้า เราจะเพิ่ม stock ได้อย่างไร ไหลออกจะป้องกันอย่างไร กันความเสื่อมเสียให้ดี ไหลเข้าคือเพิ่มพูนเข้าไป

ผู้เข้าร่วมแต่ละโรงเรียนระดมสมอง system dynamic ของโรงเรียน

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : เดี่ยวผมจะ comment บางอย่างเพื่อให้ท่านนำไปปรับปรุงทำให้ดียิ่งขึ้น

อันแรกที่ยากให้ทำและต่อไปอยากให้ยึดไว้ ในการทำ system thinking ไม่ว่าท่านจะทำในรูปแบบไหน ท่านต้องพยายามทำให้คนอื่น ๆ หรือตัวเองเข้าใจได้มากขึ้น การวาดภาพเหมือนอ่างน้ำ การไหลเข้า ไหลออกหรือมีวาล์วควบคุม การเห็นภาพจะช่วยให้เราเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้เร็วขึ้น เหมือนวันแรกที่ผมให้ทำ time line และมีกราฟต่างๆ สิ่งนี้เรียกว่าเป็นการ visualization เป็นการทำให้สิ่งที่ไม่ได้เห็นด้วยตาให้ปรากฏเห็นด้วยตา มันเป็นกระบวนการทำแผนผังประเภทหนึ่งหรือ model ประเภทหนึ่ง เพื่อช่วยอธิบายให้เข้าใจยิ่งขึ้น เวลาทำพยายามให้อยู่ในแผ่นเดียวถ้าไม่พอก็ ๒ แผ่น ว่า flow in คืออะไรบ้าง flow out คืออะไรบ้าง ย้ำอีกครั้ง กระบวนการนี้เป็นการพยายาม control บ้างจยตัวแปร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา สิ่งแรกเวลาทำระบบใดระบบหนึ่งขึ้นมา เป้าหมายของเราต้องแจ่มชัดเสียก่อน What คือเป้าหมายของเราคืออะไร จะมีเป้าหมายหลัก และมีเป้าหมายรองด้วยก็ได้ แต่ท่านต้องแจ่มกระจ่างว่าอะไรเป็นเป้าหมายหลัก อะไรเป็นเป้าหมายรอง ถ้าให้ดีขึ้นไปอีกเมื่อท่านทำ what แล้ว ต้องมี why ทำไมต้องมีเป้าหมายนี้ คนเราทำอะไรก็ตามต้องหา meaning ให้ได้ หาเหตุผลให้ได้ มันจึงจะมีพลัง การกระทำที่ไม่มี meaning มันไม่ดึงดูดหัวใจ ฉะนั้น เมื่อท่านทำ what ท่านต้องถาม why

โดยส่วนใหญ่เป้าหมายเน้นนักเรียนมีอุปนิสัย “พอเพียง” ทำไมต้องให้นักเรียนมีอุปนิสัย “พอเพียง” คำว่า อุปนิสัย “พอเพียง” ของท่าน มีความหมายว่าอย่างไร ท่านตีความว่าอย่างไร ท่านต้องลึกซึ้งกับมันก่อน ถ้าผู้ทำยังไม่ลึกซึ้งแล้วคนอื่นจะลึกซึ้งกับมันได้อย่างไร เพราะฉะนั้น เมื่อมี what แต่ละ what ต้องมี why จึงจะมีสภาวะของ meaning เข้าไปอยู่ด้วยในทุกๆ ครั้ง สภาวะของ meaning คือ การอธิบายคุณค่า ความหมาย การกระทำใดๆ ที่มีคุณค่าความหมายประกอบติดเสมอจะมีพลังเสมอ การกระทำใดๆ ที่ไม่รู้ว่าทำไปทำไม เขาให้

ทำก็ทำ ไม่มีทางที่จะส่งต่อแรงบันดาลใจได้ งานนี้เป็นงานสร้างแรงบันดาลใจ ดังนั้น ทุกอย่างต้องมีคุณค่ามีความหมาย เริ่มต้นที่ตรงนี้นัก่อน

เป้าหมายเป็นผลลัพธ์ที่เราปรารถนา ผลลัพธ์ต้องมีความหมาย ทำไม่อยากจะบรรลุตรงนี้ ต้องมี ๓ มิติ ๓ ระดับเข้าไปอยู่ทุกอย่าง แต่รู้สึกว่าการเป้าหมายที่เขียนมายังไม่มีพลังพอ โดยส่วนใหญ่แล้วถูกส่วนหนึ่งแต่ไม่ถูกทั้งหมด ท่านต้องไปนิยามให้ชัด ท่านต้องนิยามกันเอง เช่น การเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบที่มีพลัง อาจไม่ใช่แค่ของโรงเรียน อาจเป็นตัวอย่างของชุมชนก็ได้ มันแล้วแต่แรงบันดาลใจภายในของท่าน ไม่มีใครยึดเยี่ยวให้ท่าน ท่านต้องค้นพบเอง

เท่าที่ผมสังเกตเห็นที่เป็นจุดอ่อน นอกจากเป้าหมายสูงสุด เพราะไม่ว่าผู้บริหารอยู่หรือไม่อยู่ เป้าหมายนั้นก็ยังคงอยู่ เป้าหมายของท่านอาจจะเปลี่ยนทัศนคติได้ แล้วแต่แต่ละคนนิยาม แต่ต้องมี meaning อยู่ตรงนั้น กลุ่มที่มีพลังไม่ว่าผู้บริหารคนไหนจะมาจะไป โรงเรียนนี้ยังคงรักษาเป้าหมายเดิมไว้ได้ เหมือนมหาวิทยาลัยหลายแห่งในโลกที่เป็นมหาวิทยาลัยมาหลายร้อยปี เขาแจ่มชัดเลย ไม่ว่าจะเปลี่ยนผู้บริหารไม่รู้กี่ร้อยคนระดับ top ครูเปลี่ยนไปไม่รู้กี่พันคน แต่ยังรักษาอยู่ได้ เพราะมี spirit อยู่ในนั้น มันมีคุณค่าและความหมายของคนที่มาติดต่อ มาเป็นอธิการบดีต่อ ไม่ยอมให้มันตกต่ำทำให้มันดีขึ้น นี่เป็นเรื่องใหญ่

ยกตัวอย่าง วัดหนองป่าพงของหลวงพ่อบุชา วัดนานาชาติ หลวงพ่อบุชาทำมรณภาพดับขันธพิบัติตั้งนานหลายปีแล้ว แต่วัดหนองป่าพงยังมีพลังสร้างพระดีๆ ลูกศิษย์ดีๆ ออกไปเผยแผ่ศาสนาเป็นพระธรรมทูตไปทั่วโลกหลายท่าน ไม่ได้จากไปพร้อมท่าน นี่คือการสำเร็จ

ท่านก็ต้องคิดเหมือนกันว่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของท่าน สิ่งทีอาจารย์ต้องทำ คุณค่าของอาจารย์ยังคงอยู่หลังจากที่เกษียณ ครูที่อยู่ยังสร้างต่อ นี่คือการท้าทาย หาดตรงนี้ให้เจอ สมมติว่าแค่เป้าหมาย ทัศนคติจะเป็นสิ่งสำคัญที่มี meaning มันมี meaning มีต่อตัวฉัน เมื่อฉันไผ่ฝันที่จะสร้างศูนย์เรียนรู้ ที่มีพลัง เมื่อตัวฉันตระหนัก ฉันภูมิใจ และฉันเห็นคุณค่า แม้ฉันจะย้ายจากไป แต่สิ่งเหล่านี้ยังคงอยู่ มี meaning ต่อฉัน และทำอย่างไรให้คนที่มาร่วมงานกับฉัน เป็นครูแกนนำ นักเรียนแกนนำเขาซึ่งในคุณค่าเหมือนฉันร่วมมือกับฉัน และจะมีโครงสร้างอะไรที่ยังไปต่อเนื่อง ฉันไปแล้วโครงสร้างยังอยู่

สิ่งทีอยากฝากไว้ เวลาท่านทำเรื่องเป้าหมายว่า นักเรียนมีอุปนิสัย “พอเพียง” การที่นักเรียนจะมีอุปนิสัย “พอเพียง” ท่านก็รู้อยู่แล้ว นักเรียนมาแล้วก็ไป จบรุ่นก็หมด ออกจากประมไปอยู่มัธยม จากมัธยมไปอยู่มหาวิทยาลัย นักเรียนรุ่นใหม่อีกก็เข้ามา ทำอย่างไรให้รุ่นใหม่อุปนิสัย “พอเพียง” แสดงว่าต้องมีโครงสร้างมารองรับ มีกระบวนการมารองรับ โครงสร้างในโรงเรียนมีอะไรบ้าง คุณต้องสร้างฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและหลักสูตร แต่ต้องมี meaning เด็กจะมีอุปนิสัย “พอเพียง” ได้เมื่อคุณสร้างหลักสูตร

โครงสร้างนอกจาก พื้นที่ทางกายภาพ เครื่องมือ เทคโนโลยีแล้ว หลักสูตรอะไรที่ต้องมี ไม่จำเป็นต้องเป็นหลักสูตรใหม่แต่มี meaning บางอย่างทีเชื่อมเข้าไปได้ อย่างที่เราคุยกันเมื่อวันก่อน หลักสูตรท้องถิ่นศึกษา คุณก็แปลงเป็นวิธีทีจะเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้ หลักสูตรฟิสิกส์ หลักสูตรชีว คุณสามารเติมคุณค่าบางอย่างเข้าไปได้ หนึ่งคืนแรก I AM มันก็มาจากวิทยาศาสตร์ทั้งนั้น แต่วิทยาศาสตร์ในมุมมองใหม่ ไม่ใช่แบบเดิมๆ แล้ว ต้องไม่ทำให้เรื่องหลักสูตร เรื่องศูนย์การเรียนรู้ เรื่องการทำเศรษฐกิจ

พอเพียงเป็นภาระใหม่ ถ้าทำให้เป็นภาระใหม่คนก็จะเบื่อ แต่เป็นสิ่งที่เก่าแต่เดิมความหมายใหม่เข้าไปต่างหาก วิชาสอนก็ยังเป็นวิชาเดิมแต่เดิม meaning ใหม่เข้าไป อันนี้สำหรับผมคือ ญญแจ

เพราะฉะนั้นหลักสูตรและกระบวนการสอน เทคนิคการสอน ผมคิดว่าอันนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของ เป้าหมายที่จะทำให้กระบวนการผลิตนักเรียนที่มีอุปนิสัย “พอเพียง” เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายสูงสุดคือ วิสัยทัศน์ เป้าหมายที่เป็นรูปธรรมคือ นักเรียนที่มีอุปนิสัย “พอเพียง” นั้น เป็นผลลัพธ์ที่ออกไปจาก โรงเรียน แต่ผลลัพธ์นี้มาจากโครงสร้างของกระบวนการ ของหลักสูตรต่างๆ ฐานการเรียนรู้ต่างๆ และสิ่งเหล่านี้มันมีคุณค่าและความหมายอยู่เป็นฐานรากทั้งหมด

อันที่สองที่เป็นจุดอ่อน แต่หลายโรงเรียนทำได้ดี เวลาการเช็ค stock ว่าเรามีอะไรดี ต้องมี ภาษาที่มีชีวิตชีวาเป็นรูปธรรม บางโรงเรียนเขียนละเอียดทำให้คนนึกภาพออก แต่บางโรงเรียนบอกสั้นๆ แค่ “มีครู”..พูดอีกก็ถูกอีก โรงเรียนต้องมีครู มีผู้บริหาร...พูดอีกก็ถูกอีก มันต้องให้คนนึกภาพออก เข้าใจได้ เช่น “มีครู ๑ ใน ๓ ของโรงเรียนที่เข้าใจหลักการและมีหัวใจทุ่มเทให้” บางโรงเรียน เช่น โรงเรียนขนาดเล็กจาก ลันตา มีครูไม่ถึง ๑๐ คน แล้วจะหายไป ๓-๔ คนในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า แค่ ๓-๔ คน ก็สะเทือนทั้งโรงเรียนแล้ว สำหรับโรงเรียนเล็กๆ ถ้าเป็นดาราวิทยาลัยครูออกไป ๑๐ คนยังไม่สะเทือน แต่ระบบมีปัจจัยตัวแปรของ ด้านปริมาณไม่เท่ากัน เวลาคุณเล่าต้องเห็นระบบ อันแรกคือ เช็ค stock ท่านรู้แต่ผมไม่รู้ เวลาไปนำเสนออะไร กับใคร ที่ไหน ต้องทำให้คนอื่นเขาเห็นภาพ ภาพระบบโรงเรียนของท่านมีนักเรียนกี่คน ครูกี่คน สภาพพื้นที่ของท่านเป็นอย่างไร เวลาไปเล่าไปขยายผลให้กับครูเพื่อนๆ ท่านต้องเล่าระบบของท่านอย่างแจ่มแจ้ง ต้องมีวิธีเล่า วิธีนำเสนอ เพราะแต่ละที่มีความโดดเด่น มีบุคลิกที่ไม่เหมือนกันแม้กระทั่งชุมชนรอบๆ โรงเรียนยังมีบุคลิกไม่เหมือนกันเลย เมื่อครั้งสุดท้ายที่ทำร่วมกัน มีบางโรงเรียนแถวอีสานเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง) เขาบอกว่าต้นทุนของเขาดี ชุมชนเอาข้าวเปลือกมาให้ปลั๊กเก็ตดิน ทำให้นึกภาพออก จินตนาการ ออก โรงเรียนมีข้าวเปลือกซึ่งเป็นชุมชนเอามาให้อยู่ในยุ้ง มันทำให้เรานึกออกถึงความสัมพันธ์ ความใกล้ชิดของผู้ปกครอง ของ อบต. ของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนเป็นอย่างไร

สิ่งเหล่านี้เป็น we ในระดับหนึ่ง นอกจาก we ในโรงเรียนแล้ว ระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน ความ เป็น we ของชุมชนกับโรงเรียนก็มีส่วนในการทำให้พลังของศูนย์การเรียนรู้ฯ มีมากกว่าเดิม ผมไม่ เห็นว่า โรงเรียนไหนในโลกยังยืนได้ถ้าผู้ปกครองไม่มีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง ในต่างประเทศ เขาถือว่าการอบรมสั่งสอนเด็กไม่ใช่หน้าที่ของโรงเรียนฝ่ายเดียว ชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนมาก ระยะเวลาๆ ใน สหรัฐอเมริกา เขาถือว่า public school เป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ต้องช่วยกันดูแลด้วย ไม่ใช่เรื่องของครูและ ผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายเดียว นักการเมืองท้องถิ่น รัฐบาลท้องถิ่น และผู้ปกครองทั้งหลาย ต้องช่วยดูแล ประคับประคอง เขาพยายามให้ทุกฝ่ายช่วยกันให้คุณภาพของคนรุ่นใหม่ออกมา ไม่ใช่หน้าที่ของครูฝ่ายเดียว ถ้าทำแบบนี้ได้ครูก็ต้องสัมพันธ์กับผู้ปกครอง สัมพันธ์กับชุมชนให้ดี นี่เป็นสายใยที่มีค่ามาก เราจะเห็นโรงเรียน หลายโรงที่ไปได้ดี เพราะมีศิษย์เก่ากลับมาช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ มหาวิทยาลัยที่โดดเด่นในโลก ก็มักจะมี ศิษย์เก่าที่ไปได้ดีได้กลับมาช่วยเป็นครั้งเป็นคราว ก็ฝากเอาไว้ให้ท่านมอง เรื่องของตัวเอง we ที่มันเกี่ยวข้อง ตรงนี้ด้วย เวลาเช็ค stock มองให้ละเอียด มองเรื่องศิษย์เก่า ความผูกพันของศิษย์เก่าที่มีต่อโรงเรียน ความผูกพันของชุมชน อบต. ความเข้าใจ บางโรงเรียนอยู่ติดกับวัด ความผูกพัน ความช่วยเหลือของ

ท่านเจ้าอาวาส ของพระ ของปราชญ์ชาวบ้าน พวกนี้มีความหมายทั้งสิ้น สิ่งเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้เวลา ถักทอเข้าหากันมีพลังที่แข็งแกร่งขึ้นมาได้ เวลาท่านเช็ค stock ท่านต้องมองให้ละเอียดทั้งสิ่งที่จับ ต้องได้และที่จับต้องไม่ได้ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ชุมชนกับโรงเรียน ชุมชน กับครู ศิษย์เก่าด้วย

การเช็ค stock คือการถามตนเองว่าเรามีอะไรดี เรามีอะไรเป็นต้นทุน เพราะทุกอย่างจะต้องเริ่มต้นด้วย เรามีอะไรที่จะขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้ ไม่มีใครเริ่มจากศูนย์ ต้องเช็ค stock ของตนเองก่อน หาจุดแข็ง ของตนเองให้ได้ แล้วเอาจุดแข็งไปขยายผลต่อ ส่วนไหลออกคือจุดอ่อน ให้คิดเรื่องความเสื่อมก่อน อย่าเพิ่งคิดเรื่อง in flow สกัดด้านลบให้ได้ก่อน ไม่ใช่มีปัญหาแล้วอยากเพิ่ม stock โดยเพิ่มด้าน in flow แต่ด้านลบไม่ได้แก้ เปิดน้ำเข้า แต่ไม่ได้ปิดก้นน้ำออก มันก็ไหลออกไปเรื่อยๆ stock ก็เท่าเดิม ไม่ได้เพิ่ม ต้องดูด้านจุดอ่อนก่อนว่าคืออะไร เมื่อแก้ได้แล้วด้าน in flow จะดีขึ้น ฝากเอาไว้มองไปที่ด้านที่เป็น จุดอ่อนก่อน มีอะไรเป็นจุดอ่อน จะแก้ไขอย่างไรดี บางเรื่องอยู่เกินความสามารถเราจะคลี่คลายเพราะเราเป็น ระบบย่อยที่อยู่ในระบบใหญ่ เช่น โรงเรียนดาราฯ เป็นโรงเรียนเอกชน เขาเล่าให้ฟังว่า ครูเก่งๆ มีความสามารถ ระดับหนึ่ง พอครูสอบเข้าโรงเรียนรัฐได้ เขาก็ไปโรงเรียนรัฐ เพราะมันคงกว่า อันนี้เราก็เข้าใจได้ เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของระบบใหญ่ โรงเรียนเอกชนมีสภาพแบบนี้ แล้วจะเติมอย่างไร บางอย่างก็แก้ได้ เช่น ขวัญ กำลังใจ ก็ต้องเติมกัน หรือนักเรียนวันหนึ่งต้องจบออกไป ก็เป็นความจริงของชีวิต สิ่งที่เราต้องทำคือ วางโครงสร้างวาง กระบวนการ ไม่ว่าใครจะออกไป เขาเป็นศิษย์เก่าที่ดี อยากจะมาช่วยเหลือโรงเรียน หลายโรงเรียนก็ประสบความสำเร็จไม่น้อย มีศิษย์เก่าที่รักโรงเรียน รักครู กลับมาช่วยโรงเรียนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

พอจะเชื่อมโยงเรื่องการคิด ๓ มิติ ๓ ระดับเข้ากับ system dynamic ได้ไหม ผมหวังว่าท่านคงได้รับ ประโยชน์หลายอย่างจากการอบรมครั้งนี้

- ๑) เราได้เรียนเทคนิคสนุกๆ บางอย่าง เรื่อง design thinking
- ๒) เราได้เรียนกระบวนการนำความคิดออกมาเป็นภาพ เป็นกราฟฟิก time line
- ๓) เครื่องมือในกระบวนการคิด คิดอย่างไรไม่ให้อยู่ในระดับเดิม การสนทนาเมื่อใจสงบ มีความสัมพันธ์ที่ดี ไม่เป็นทางการมันก่อให้เกิดการจุดประกายความคิดใหม่ๆ ขึ้นได้
- ๔) การคิด ๓ มิติ ๓ ระดับ และที่ย้ำคือ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เปิดใจกัน พยายามร่วมมือกัน ยอมรับในความคิดที่แตกต่างหลากหลาย แล้วไม่ว่าจะทำเรื่องอะไร ถ้ามี meaning ในทุกขั้นตอน มันจะมีพลังตลอดเวลา และ
- ๕) สุดท้ายเราเรียนเรื่อง ระบบพลวัต ซึ่งใช้ในการควบคุมปัจจัยตัวแปรให้ไปสู่เป้าหมาย มันเป็นการรักษาสสมดุลของสภาวะต่างๆ ตลอดเวลาทำให้เราเฝ้าดูว่า ก๊อกน้ำตัวไหนมัน control ได้ไหม น้ำไหลออก น้ำไหลเข้าอย่างไร

check out

แบ่งกลุ่มคณะโรงเรียน เป็นกิจกรรมสุดท้ายแล้ว คณะกัน อายุ เพศ โรงเรียน หญิงชาย วัยที่หลากหลาย กลุ่มละ ๔ กระบวนการ check out ก็เหมือน check in หยิบสัญลักษณ์วางไว้ตรงกลาง แล้วก็หยิบสัญลักษณ์ขึ้นมาพูดทีละคนว่า **เราได้อะไร หรือข้อคิดอะไร หรือเทคนิคอะไร ที่คิดว่าเป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในการทำงาน** คนละ ๓ นาที เล่าไปจนจบวางปากกาแล้วบอก “check out” หมายความว่า “เรียบร้อยแล้วนะ” “เก็บข้าวเก็บของเก็บความรู้ไปแล้วนะ” คนอื่นทั้งระยะเวลา ๑๐ วินาที ๒๐ วินาที ครุ่นคิดก่อน มีอะไรที่น่าสนใจ ที่เราอยากจะบอกบ้างไหมแล้วค่อย check out

ผู้เข้าร่วม check out ในกลุ่มย่อย

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : มีท่านใดอยากจะแชร์ความรู้สึกในกลุ่มใหญ่ อยากจะ check out กับผม

อ.นงนุช อุดกันทา: ตั้งแต่วันแรกที่ได้ดูหนังก็รู้แล้วว่าต้องใช้ความคิด แต่ตอนนั้นยังไม่เข้าใจถึงสิ่งที่อาจารย์ต้องการให้พวกเรา พอวันที่ ๒ ก็พยายามปรับ โดยพื้นฐานสำหรับตนเองเป็นคนช่างสงสัยตลอดเวลา ก็ได้เรียนรู้ วันที่ ๒ ก็เริ่มเข้าใจได้หนึ่งวัน วันที่ ๓ เข้าใจมากขึ้น ความรู้สึกคือ อาจารย์ให้กระบวนการที่ดี แต่ต้องลงไปเล่นเอง ปฏิบัติเอง ไม่ใช่จบที่วันนี้ แต่มันต่อยอดได้ในโรงเรียนของเราหรืองานของเรา

อ.ธิดา กุลสุวรรณ: การทำงานนี้รู้สึกมีบุญที่มาร่วมตรงนี้ได้ เพราะการที่มาร่วมกิจกรรมตรงนี้เรามีภารกิจที่จะต้องดูแล stock ของตนเอง และหน่วยงานต้นสังกัด เลยให้ครูมาก่อน เพราะเราถือว่าคุณครูมีคุณภาพ วันแรกที่มาล้าค่ามาก ถ้าไม่มาจะเสียใจ ขอสะท้อนว่า ที่เราทำศูนย์การเรียนรู้ สำเร็จมีแต่ quick ไม่เคย slow ต่อไปนี้เราจะ slow down เพื่อทำให้ศูนย์ฯ ของเรา perfect แล้ว stock ของเรา เราไม่ได้ดูวาล์วออกเลย ส่วนมากกว่าลั่วออกเราน้อย แต่ถ้ามีเทคนิคที่ไปเช็คก็จะทำให้เราสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เราไม่เคยนั่งคุยกัน มองว่า stock ของเรามากมายที่ทำให้เรามีความสำเร็จเป็นผลลัพธ์ในวันนี้

อ.ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ : ผมอยากบอกว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ คือ สิ่งที่มีค่ามากที่สุด มีค่ามากกว่าหัวใจ มนุษย์ถ้าใจต่อใจเข้าหากันแล้วจะมีอะไรที่งดงาม เป็นพลัง และเป็นปัญญาด้วย ถ้าท่านสามารถจัดกระบวนการสนทนาที่เป็นมนุษย์คุยกับมนุษย์ เป็นพี่คุยกับน้อง เป็นพ่อคุยกับลูก หรือลุงป้า น้ำอาคุยกับหลานก็จะเป็นอะไรที่งดงามเสมอ นี่เป็นฐานของสังคมของเราตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และควรพัฒนาต่อไป นี่เป็นสิ่งที่มีความหมายของโลก ความเมตตากรุณาต่อกัน การให้เกียรติกันและกันเป็นสิ่งที่มีความ

เรื่อง system thinking จริงๆ ต้องบอกว่าเป็นเสียวนึง ที่แรกผมนึกกว่าจะให้ได้มากกว่านี้ แต่เนื่องจากกระบวนการมีหลายอย่าง เอาเรื่องของ design thinking เข้ามา ผมคิดว่าจะเป็นประโยชน์ ผมเลยลดบางเรื่องลง system thinking จริงๆ แล้วเราสามารถหาอ่านได้เรื่องหลักการมองโลกแบบองค์รวม ในทุกศาสนาจะมีอยู่แล้ว ในทางพุทธศาสนาก็มีในเรื่องอิทัปปัจจยตา และปฏิจจสมุปบาท

หลักสูตร system thinking เป็นหลักสูตรซึ่งมีหลายระดับ นี่เป็นแค่เครื่องมือง่ายๆ แต่ผมว่ามันจะเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ ความรู้จะรักก็ตามถ้าเยอะเกินไปแล้วไม่ได้เอาไปใช้มันก็ลืม สู้เอาไปใช้บ่อยๆ

ดีกว่า แล้วมันก็จะเกิดประโยชน์แล้วเราก็จะพัฒนาของเราเองขึ้นมาด้วย ขอขอบคุณทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็น
อย่างดี การเรียนรู้ถึงแม้คนจะเยอะแต่สนุกสนาน และทำให้ผมมีความหวัง มีกำลังใจ เชื่อว่าประเทศชาติของ
เราต่อให้ประสบอุปสรรครูปแบบใดก็ตาม ก็ยังมีคนอย่างพวกท่านนี้แหละที่จะเป็นแสงสว่าง เป็นกำลังใจ ที่ทำ
ให้สังคมของพวกเราทั้งในระดับชุมชน ทั้งในระดับโรงเรียน ส่งไม้ต่อให้กับเยาวชน ถ้าเราโชคดีมีบุญวาสนาได้
เจอกันอีก เราคงได้เรียนรู้อะไรร่วมกันเพื่อช่วยเหลือประเทศชาติ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ทุกคนได้มี
ความสุข แล้วโอกาสหน้าคงได้พบกัน
